

1951

η φύση

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 170

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2021

70

ΧΡΟΝΙΑ

ΕΕΠΦ 1951-2021

Η μνήμη της ελληνικής φύσης

η φύση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 170

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2021

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα
Τηλ.: 210-3224944, 210-3314563, FAX: 210-3225285
E-mail: info@eepf.gr - Ιστοθέση: www.eepf.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Νίκος Πέτρου**
Αντιπρόεδρος: **Αλέξια Νικηφοράκη**
Γεν. Γραμματέας: **Σταμάτης Σκαμπαρδώνης**
Αναπλ. Γεν. Γραμματέας: **Πέτρος Μπλέσιος**
Ταμίας: **Ιωάννης Πεχλιβανίδης**
Έφορος Εκδηλώσεων: **Ντόναλντ Μάθιους**
Μέλη: **Βέρα Βορούλλα, Σοφία Καινούργιου, Χρήστος Κατσαρός**

Επίτιμος Πρόεδρος: **Γιώργος Σφήκας**

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σμαράγδα Αδαμαντιάδου, Μίλτος Γκλέτσος, Χρήστος Κατσαρός, Ντόναλντ Μάθιους, Νίκος Πέτρου, Σταμάτης Σκαμπαρδώνης, Μαρία Ρουσσουστακάκη.

Εκδότης - Υπεύθυνος ύλης
Σταμάτης Σκαμπαρδώνης, Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Τα ενυπόγραφα άρθρα αντιπροσωπεύουν τις απόψεις των συγγραφέων και όχι αναγκαστικά της Εταιρίας.

Επιμέλεια έκδοσης:
Σταμάτης Σκαμπαρδώνης, Νίκος Πέτρου

Σελιδοποίηση - επεξεργασία
Άρης Βιδάλης

Τιμή Τεύχους 4 ΕΥΡΩ
Στα μέλη διανέμεται δωρεάν.

ΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ
Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Φωτογραφία εξωφύλλου Νίκος Πέτρου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Από τα εξήντα στα εβδομήντα	N. Πέτρου	3
1951: Ίδρυση της ΕΕΠΦ		12
Πέτρος Μηρούσαλης	Στ. Σκαμπαρδώνης	18
Βύρων Αντίπας	E. Τραϊού	20
Οι άνθρωποι που κράτησαν το τιμόνι – 70 χρόνια, 10 Πρόεδροι	Στ. Σκαμπαρδώνης	25
Τιμηθέντες με το Βραβείο «Βύρων Αντίπας»		28
Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος		34
Ακαδημία Αθηνών		36
Σταύρος Δήμας		37
Lesley Jones		39
Δημήτρης Φοίτος		40
Γιώργος Σφήκας		41
Μαρία Ρουσσουστακάκη		42
Κυριάκος Γεωργίου		44
Arne Strid		45
Γρηγόρης Τσάλτας		46
Ανδρέας Παπανδρέου		47
Γιάννης Μπουτάρης – ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ		48
Μαρία Γανωτή – ANIMA		50
Θωμάς Αράπης – ΑΡΧΕΛΩΝ		51
Stanimir Georgiev – Bulgarian Blue Flag Movement		52
Răzvan Dincă – CCDG		53
Μιχάλης Ιερείδης – CYMEPA		54
Μυροσίνη Μαλακού – Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών		55
Δημήτρης Γεωργουλής – ΕΟΟΑ		56
Σάκης Κουρουζίδης – Ευώνυμος Οικολ. Βιβλιοθήκη		57
Νίκος Χαραλαμπίδης – Greenpeace		61
Κωνσταντίνια Τσαγκάρη – ΙΜΔΟ - ΕΛΓΟ Δήμητρα		62
Σπύρος Ψαρούδας – Καλλιστώ		63
Λιλή Βενιζέλου – MEDASSET		64
Πάνος Δενδρινός – MOM		65
Μιχάλης Προμπονάς – ΜΟΦΚ		66
Νίκη Καρδακάρη – Ορνιθολογική		67
Riza Erikmen – TÜRÇEV		68
Αλεξάνδρα Μπτσοτάκη – World Human Forum		69
Δημήτρης Καραβέλας – WWF Ελλάς		70
Πρώτο τεύχος του περιοδικού «Η Φύση»		71
Μάκης Απέργης		73
Αλίκη και Δημήτρης Βαβούρης		74
Λεωνίδας Κόλλας		75
Ντον Μάθιους		76
Θεόδωρος Μπένος-Πάλμερ		77
Φώτης Περγαντής		78
Γιώργος Χανδρινός		79
Στελέχη της ΕΕΠΦ		80
Άρης Βιδάλης		86
Εγγραφές μελών		90

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης έχει ως αποστολή της να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί τόσο τους Έλληνες, όσο και αυτούς που αγαπούν την Ελλάδα, για τη φυσική κληρονομιά της χώρας μας και να δραστηριοποιείται για την προστασία της.

Κρητικός αίγαγρος (φωτ. Νίκος Πέτρου)

Από τα εξήντα στα εβδομήντα ...

Προετοιμάζοντας το εισαγωγικό κείμενο για το τεύχος που έχετε στα χέρια σας, αφιερωμένο στα 70 χρόνια της Εταιρίας μας, ανέτρεξα στην ομιλία μου για την επέτειο των 60 χρόνων, όταν είχαμε την ύψιστη τιμή να απονείμουμε το βραβείο «Βύρων Αντίπας» στην Αυτού Θειοτάτη Παναγιότητα, τον Οικουμενικό Πατριάρχη κύριο κύριο Βαρθολομαίο.

Σε αυτήν, ορμώμενος από την εισήγηση του Ιάκωβου Σαντοριναίου, εμπνευστή της ΕΕΠΦ και πρώτου της Γενικού Γραμματέα, στην ιδρυτική Σύσκεψη, στις 11 Απριλίου του 1951, είχα κάνει μια σύντομη αποτίμηση της τότε κατάστασης, αντιδιαστέλλοντάς την με τις επισημάνεις του 1951.

Δέκα χρόνια αργότερα έχουν γίνει πολλά θετικά βήματα. Όμως, αρκετά από εκείνα τα προβλήματα δεν έχουν λυθεί, ενώ έχουν προστεθεί νέα λόγω της οικονομικής κρίσης και των μνημονίων, αλλά και της γοργά εντεινόμενης περιβαλλοντικής και κλιματικής κρίσης και των αρνητικών επιδόσεων διεθνώς.

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα 2010-2020 δεν πέτυχε τους στόχους της, ιδιαίτερα εκείνον της αποκατάστασης του 15% των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων. Η νέα στρατηγική ως το 2030 θα προσπαθήσει να ανατρέψει τη συνεχιζόμενη απώλεια ειδών και οικοτόπων. Η παγκόσμια κοινότητα, επίσης, δεν κατόρθωσε να πετύχει πλήρως ούτε έναν από τους 20 στόχους που είχαν συμφωνηθεί στη διάσκεψη των μερών της Διεθνούς Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα (ICBD) στην Ιαπωνία το 2010 (στόχοι Aichi). Σύμφωνα με την έκθεση της Διακυβερνητικής Πλατφόρμας για τη Βιοποικιλότητα και τις Οικοσυστημικές υπηρεσίες (IPBES), περίπου ένα εκατομμύριο είδη θα απειληθούν με εξαφάνιση μέσα στις επόμενες δεκαετίες.

Σε ό,τι αφορά την κλιματική αλλαγή, παρά τον ενθουσιασμό μετά τη Συμφωνία του Παρισιού (2015) και την ευρεία υιοθέτηση στόχων για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ώστε να συγκρατηθεί η άνοδος της θερμοκρασίας του πλανήτη στον 1,5°C ως το τέλος του αιώνα, η πορεία δεν είναι καλή. Ακόμα και αν υλοποιηθούν πλήρως όλες οι δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει ως τώρα οι χώρες, με τα σημερινά δεδομένα η θερμοκρασία θα αυξηθεί έως και 2,7°C μέχρι το 2100. Η πρόσφατη άτολμη δήλωση των G20 και η απουσία δραστικών δεσμεύσεων στην COP26 της Γλασκόβης δεν αφήνουν περιθώρια για εφησυχασμό.

Στην Ελλάδα, κάποια από τα θετικά βήματα της δεκαετίας αυτής ήταν:

- Ο νόμος 3937/2011 για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, στην προετοιμασία του οποίου συμμετείχε, σε συνεργασία με άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις, και η Εταιρία μας. Ο πρώτος στοχευμένος νόμος για τη βιοποικιλότητα στη χώρα, και η μετέπειτα έγκριση της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα 2014-2029, έθεσε βάσεις και άνοιξε τον δρόμο για καίριες διεκδικήσεις, όπως η απαγόρευση της κίνησης οχημάτων εκτός οδικού δικτύου σε ευαίσθητες περιοχές, η αναγνώριση της αξίας και προστασία των μικρών υγροτόπων, ιδιαίτερα των νησιωτικών, οι περιορισμοί για την εκτός σχεδίου δόμηση, τα προστατευτικά μέτρα για τα λιβάδια Ποσειδωνίας και τους κοραλλιογενείς βυθούς κ.ά.
- Η λειτουργία εργαλείων δημόσιας λογοδοσίας και διαφάνειας, όπως η Διαύγεια, οι ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις και το Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο.
- Η συμπλήρωση του δικτύου Natura 2000 το 2017 με την επέκταση 63 υφιστάμενων περιοχών και τον χαρακτηρισμό 32 νέων, κυρίως στο θαλάσσιο τμήμα του, όπου η κάλυψη διευρύνθηκε από το 6,1% σε περίπου 22% των υδάτων μας.
- Η πρόοδος της διαδικασίας των δασικών χαρτών. Οι αναρτημένοι δασικοί χάρτες καλύπτουν περίπου το 55% της χώρας, ενώ το ποσοστό των κυρωμένων χαρτών ανέρχεται σε 45%.
- Η Υπουργική Απόφαση, το 2018, που θεσμοθετεί Εθνική Στρατηγική για τα Δάση για την περίοδο 2018-2038 και καθορίζει τους στόχους, τις κατευθύνσεις και τα μέσα για την εφαρμογή της. Το 2020 ξεκίνησε η εκπόνηση Εθνικής Στρατηγικής Αναδάσωσης.
- Το Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) 90/2018, που ρυθμίζει πολλά θέματα για την εφαρμογή του νόμου 4447/2016 για τη χωροταξία και η επικαιροποίηση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων. Είναι σημαντικό ότι περιλαμβάνονται πλέον γενικές και ειδικότερες κατευθύνσεις και για την προστασία του τοπίου.
- Ο νόμος 4607/2019 για τον αιγιαλό, που ενίσχυσε τα δικαιώματα των πολιτών και τα μέτρα διατήρησης του κοινόχρηστου χαρακτήρα των παραλιών και μετέφερε την αρμοδιότητα τήρησης των σχετικών διατάξεων αποκλειστικά στο Λιμενικό.
- Ο νόμος 4617/2019 που κύρωσε το Πρωτόκολλο της Ναγκόγια σχετικά με την πρόσβαση στους γενετικούς πόρους και τον δίκαιο και ισότιμο καταμερισμό των οφελών που απορρέουν από τη χρησιμοποίησή τους.

Haberlea rhodopensis (φωτ. Νίκος Πέτρου)

- Η ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής οδηγίας 2019/904 για τα πλαστικά μιας χρήσης στο εθνικό δίκαιο με τον νόμο 4736/2020 και η απαγόρευση χρήσης δέκα τέτοιων ειδών από τον Ιούλιο 2021.
- Η ανακοίνωση, τον Σεπτέμβριο του 2019, του σχεδίου για πλήρη απεξάρτηση της παραγωγής ενέργειας από άνθρακα μέχρι το 2028 και τη διαμόρφωση πλαισίου που θα οδηγήσει τη χώρα στην κλιματική ουδετερότητα έως το 2040.
- Στον απόηχο της Γλασκόβης, η Ελλάδα συνυπέγραψε την πρωτοβουλία 103 κρατών για μείωση των εκπομπών του μεθανίου κατά 30% έως το 2030 σε σύγκριση με το 2020, καθώς και την πρωτοβουλία περισσότερων από 120 κράτη, που δεσμεύτηκαν σε συνεργασία για να σταματήσουν την απώλεια δασών και την υποβάθμιση της γης έως το 2030.

Χιονοδρομικό κέντρο (φωτ. Πέτρος Μπρούσαλης)

Σε αυτά πρέπει να προστεθούν:

- Η σύσταση, το 2012, της Ομάδας Εργασίας Ενάντια στα Δηλητήρια, η οποία συνέβαλε στην καλύτερη συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία, ιδιαίτερα το ΥΠΑΑΤ, και σε νομοθετικές βελτιώσεις. Στη δημιουργία της πρωτοστάτησε η Εταιρία μας μετά τη μαζική δηλητηρίαση Όρνιων στα Στενά του Νέστου.
- Η διαμόρφωση, τον Ιούνιο 2021, της πρώτης πρότασης κλιματικού νόμου για την Ελλάδα, με τη συμβολή 13 οργανώσεων και φορέων, μεταξύ των οποίων και της Εταιρίας μας. Μετά από δύο μήνες δημόσιας διαβούλευσης, στην οποία συμμετείχαν ενεργά εκατοντάδες πολίτες, το τελικό κείμενο εστάλη στον πρωθυπουργό, την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΝ και τους βουλευτές ως μία ουσιαστική συμβολή στο πλαίσιο της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας που έχει ήδη ξεκινήσει για τη σύνταξη σχεδίου κλιματικού νόμου.

Στον αντίποδα:

Παρά τα θετικά βήματα, η προστασία ειδών και οικοτόπων κάθε άλλο παρά εξασφαλισμένη είναι, καθώς η εφαρμογή των νόμων παραμένει αποσπασματική, υπάρχει μεγάλο κενό γνώσης για την περιβαλλοντική νομοθεσία και τις δυνατότητες που παρέχει για την αντιμετώπιση παράνομων πράξεων (συμπεριλαμβανομένων αστυνομικών, ανακριτικών και δικαστικών αρχών) και η προστασία της βιοποικιλότητας παραμένει χαμηλά στις προτεραιότητες της διοίκησης. Παράνομες πρακτικές όπως η λαθροθηρία, η απόρριψη ρύπων και η ανεξέλεγκτη συλλογή αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών αλλά και ορχιδεών για την παρασκευή σαλεπιού συνεχίζονται. Η Εταιρία μας συμβάλλει στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων μέσα από το έργο LIFE NATURA THEMIS για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα εγκλήματα κατά της άγριας ζωής και την περιβαλλοντική ευθύνη, και συγκεκριμένα με τη δημιουργία εφαρμογής για την άμεση αναφορά περιβαλλοντικών παραβάσεων και ενημερωτικών οδηγιών μέσα από το έργο ICON για την προστασία των αυτοφυών ορχιδεών, καθώς και με τα έργα

Ξεφτέρι (φωτ. Νίκος Πέτρου)

POSBEMED2 για τη διαχείριση των οικοσυστημάτων ακτής-Ποσειδωνίας, LIFE PRIMED για την προστασία οικοτόπων προτεραιότητας στο Δέλτα του Νέστου και NEW LIFE4DRYLANDS για την αποτροπή της ερημοποίησης στο Δέλτα του Νέστου και τα Αστερούσια της Κρήτης.

Για την καταπολέμηση της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων λίγα πράγματα έχουν γίνει στην πράξη και τα περιστατικά δηλητηρίασης παραμένουν τακτικό φαινόμενο, παρά τις επίμονες πιέσεις της Ομάδας Εργασίας και την έκδοση, τον Σεπτέμβριο 2018, Υπουργικής Απόφασης που δημιούργησε πλαίσιο για τη διαμόρφωση και υιοθέτηση τοπικών σχεδίων δράσης. Ενδεικτικά, τη διετία 2019-2020 έχουν εντοπιστεί δηλητηριασμέ-

νοι 6 Χρυσαιοί, ενώ μέσα στο 2020 τουλάχιστον 14 Όρνια. Ο κατάλογος των θυμάτων δηλητηρίασης τα τελευταία 20 χρόνια περιλαμβάνει περισσότερα από 180 Όρνια, 17 Ασπροπάρηδες, 12 Μαυρόγυπες και 40 Καφέ Αρκούδες.

Σε ό,τι αφορά τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, διαδοχικοί νόμοι δεν έδωσαν λύσεις στις αδυναμίες που ταλάνιζαν το σύστημα των Φορέων Διαχείρισης(ΦΔ): την ανεπαρκή χρηματοδότηση, την υποστελέχωση, την ευθύνη για τεράστιες εκτάσεις και την απουσία ουσιαστικών αρμοδιοτήτων στα θέματα φύλαξης. Με τον πλέον πρόσφατο νόμο 4685/2020, η διαχείριση μεταφέρεται από τους τοπικούς ΦΔ σε έναν κεντρικό φορέα, τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ), στον οποίο υπάγονται οι Μονάδες Διαχείρισης (ΜΔ) που αναλαμβάνουν την ευθύνη των περιοχών. Ο νέος οργανισμός δεν έχει λειτουργήσει ακόμη, γιατί δεν έχει ολοκληρωθεί η μεταφορά αρμοδιοτήτων των ΦΔ. Έχουμε όμως σοβαρές επιφυλάξεις για την αποτελεσματικότητα του νέου σχήματος, καθώς ο ΟΦΥΠΕΚΑ και οι ΜΔ έχουν πλέον μόνον ενημερωτικό και υποστηρικτικό ρόλο, χωρίς καμία αρμοδιότητα γνωμοδοτήσεων κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης των έργων και δραστηριοτήτων που σχεδιάζονται ή υλοποιούνται στις περιοχές τους (όπως προβλεπόταν στον νόμο 4519/2018), το θέμα της φύλαξης και πάλι δεν αντιμετωπίζεται ουσιαστικά και χάνεται η συμμετοχή των τοπικών φορέων και κοινωνιών αλλά και των περιβαλλοντικών οργανώσεων στη διαχείριση.

Το μεγαλύτερο μέρος του δικτύου Natura 2000 εξακολουθεί να μην προστατεύεται από νομοθετικές ρυθμίσεις. Τα δεδομένα που υποβάλλει η χώρα στην ΕΕ για την Επισκόπηση της Εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Πολιτικής σχετικά με την κατάσταση διατήρησης προέρχονται ακόμη από την περίοδο υποβολής εκθέσεων 2007-2012 βάσει της Οδηγίας 92/43 για τους οικοτόπους. Η Ελλάδα καταδικάστηκε, τον Δεκέμβριο 2020, από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (απόφαση C-849/19) διότι δεν καθόρισε εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας (έως το 2012) τους απαιτούμενους στόχους και δεν θέσπισε τα αναγκαία μέτρα διατήρησης για προστατευόμενα είδη και οικοτόπους του δικτύου Natura 2000. Οι υπάρχοντες στόχοι (μόνον για τα Εθνικά Πάρκα Σχινιά-Μαραθώνα και Κορώνειας-Βόλβης) και νομοθετήματα (24 ΠΔ, υπουργικές αποφάσεις και σχέδια διαχείρισης που καλύπτουν μόλις το 18,5% της έκτασης των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας) κρίθηκε ότι δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της Οδηγίας 92/43, διότι είναι γενικόλογα, αόριστα, αποσπασματικά και απαιτούν επιπλέον μέτρα για την εφαρμογή τους.

Το μεγάλο οριζόντιο έργο εκπόνησης Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ), σχεδίων Προε-

δρικών Διαταγμάτων και Σχεδίων Διαχείρισης για τις 446 περιοχές Natura 2000 της χώρας, που ξεκίνησε το 2018 και επρόκειτο να τελειώσει το 2020 ώστε να αντιμετωπιστούν αυτές οι ελλείψεις, καθυστερεί αδικαιολόγητα. Οι ΕΠΜ είναι απαραίτητες για να προσδιοριστούν οι στόχοι διατήρησης και να καταρτιστούν ή να επικαιροποιηθούν τα σχέδια διαχείρισης και οι νομικές πράξεις προστασίας. Με τις μεταβολές στις χρήσεις γης και στους σχετικούς με αυτές όρους που επέφερε ο νόμος 4685, κρίθηκε αναγκαία η τροποποίηση των μελετητικών συμβάσεων και το έργο πάγωσε. Οι δηλώσεις του αρμόδιου Υπουργείου για ολοκλήρωση των ΕΠΜ μέσα στο 2021 δεν επιβεβαιώθηκαν και ο χρονικός ορίζοντας παραμένει αδιευκρίνιστος. Η Εταιρία μας συνέβαλε στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων μέσα από το έργο LIFE FOROPENFORESTS για την προστασία ειδών και οικοτόπων στην Οίτη και το Καλλιδρομο, με την απόκτηση σημαντικής επιστημονικής γνώσης για τις περιοχές, την επέκταση των ορίων της Ειδικής Ζώνης Διαχείρισης για να περιλάβει νέο οικότοπο προτεραιότητας, καθώς και με την έκδοση προστατευτικής Υπουργικής Απόφασης για το Καλλιδρομο,

Ο νόμος 4685 προσέθεσε στις χρήσεις γης (όπως οριζόταν από τον νόμο 1650/1986 και το ΠΔ 59/2018) πολλές νέες που, στην πραγματικότητα, είναι δραστηριότητες, λειτουργίες ή έργα. Οι νέες προσθήκες και οι ασαφείς και ανοιχτοί σε ερμηνείες συσχετισμοί με τη ζώνωση των περιοχών δυσχεραίνουν πολύ την αποτελεσματική προστασία και πλέον ανοίγει ο δρόμος για δραστηριότητες όπως οι εξορύξεις, εγκαταστάσεις ΑΠΕ, πάρκα κεραιών κ.ά. εντός περιοχών Natura 2000. Το καθεστώς προστασίας είναι ακόμη δυσμενέστερο για προστατευόμενες περιοχές που δεν έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000, στις οποίες επιτρέπονται ακόμη και υψηλής όχλησης εγκαταστάσεις και δραστηριότητες.

Η οικονομική κρίση και οι ρυθμίσεις των μνημονίων έφεραν μεγάλες αλλαγές στη νομοθεσία για τον χωροταξικό σχεδιασμό, την περιβαλλοντική αδειοδότηση, τη δασική γη και τη δημόσια περιουσία. Έφεραν ακόμη προσπάθειες μαζικής τακτοποίησης αυθαιρέτων και επενδυτικά σχέδια με τεράστιες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως η εξόρυξη χρυσού στη Χαλκιδική και τα σχέδια για εξόρυξη υδρογονανθράκων. Παράλληλα, υπήρξε υποβάθμιση των προστατευτικών διατάξεων, τάση απλοποίησης και κατακερματισμού της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης και αποδυνάμωση του ήδη δυσλειτουργικού συστήματος περιβαλλοντικών ελέγχων. Αξιοσημείωτη είναι και η προσπάθεια

Ο Τίμος Χαραλαμπόπουλος και ο Robert Smith σε κατασκήνωση στο οροπέδιο του Προφήτη Ηλία τον Όλυμπο τον Ιούλιο του 1960.

Σμυρνοσίχλινο (φωτ. Νίκος Πέτρου)

περιορισμού της διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη στο απολύτως τυπικό, ιδιαίτερα για τα λεγόμενα «στρατηγικά επενδυτικά σχέδια». Συχνά δίνεται το μικρότερο δυνατό χρονικό περιθώριο, ανεπαρκές για ουσιαστική συμβολή στη διαδικασία με επιστημονικά και άλλα στοιχεία από τους ενδιαφερόμενους. Πρόκειται για σαφή περιορισμό της διαφάνειας, ειδικά για μεγάλες επενδύσεις, αντίθετα με επιταγές της ενωσιακής νομοθεσίας.

Με το ΠΔ 84/2019 οι αρμοδιότητες της Ειδικής Γραμματείας Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών μεταφέρθηκαν απευθείας στον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Ο ήδη αποδυναμωμένος θεσμός των επιθεωρητών

περιβάλλοντος υποβαθμίστηκε ακόμη περισσότερο και πλέον δεν διασφαλίζεται η συμμόρφωση των οικονομικών δραστηριοτήτων με το εθνικό, ενωσιακό και διεθνές δίκαιο, ούτε η ουσιαστική ενημέρωση και συμμετοχή των πολιτών στον περιβαλλοντικό έλεγχο. Αντίθετα, η διαδικασία επιβολής κυρώσεων γίνεται πιο γραφειοκρατική και μακροχρόνια, παραμένει αδιαφανής και πολιτικά εξαρτημένη, χρησιμοποιεί ασαφή κριτήρια για να διαχωρίσει τις παραβάσεις και οι προθεσμίες συμμόρφωσης εξαρτώνται από το κόστος συμμόρφωσης και τη σχέση του με τον κύκλο εργασιών, με αποτέλεσμα ο ρυπαίνων να μπορεί να αντιταχθεί στους ελέγχους, να συνεχίσει να ρυπαίνει επί μακρόν χωρίς να πληρώνει. Εδώ πρέπει να τονιστεί το διαχρονικό έλλειμμα διαφάνειας, καθώς το ΥΠΕΝ δεν δημοσιεύει στη Διαύγεια τις αποφάσεις επιβολής περιβαλλοντικών κυρώσεων. Παρά τον σημαντικό ρόλο και το αξιόλογο έργο του, αποδυναμωμένο και υποστελεχωμένο παραμένει και το Συντονιστικό Γραφείο Αποκατάστασης Περιβαλλοντικής Ζημίας (ΣΥΓΑΠΕΖ) που είναι αρμόδιο για την απόδοση ευθύνης στους υπαίτιους σημαντικών περιβαλλοντικών ζημιών και την επίβλεψη μέτρων αποκατάστασης.

Μεγάλη περιβαλλοντική απειλή είναι και το πρόγραμμα ανάπτυξης υδρογονανθράκων, με παραχωρήσεις δικαιωμάτων για έρευνα και εκμετάλλευση σε χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές της Ηπείρου, της Αιτωλοακαρνανίας, της δυτικής Πελοποννήσου, καθώς και του Ιονίου και της Κρήτης κατά μήκος της Ελληνικής Τάφρου. Οι περισσότερες από τις περιοχές αυτές, ιδιαίτερα οι χερσαίες, περιλαμβάνουν πλήρως ή μερικώς περιοχές Natura 2000, ή/και άλλες προστατευόμενες περιοχές. Η ταχύτατη προώθηση του προγράμματος αυτού εκμηδένισε τη δυνατότητα ενημέρωσης και ουσιαστικής συμμετοχής των πολιτών και κάθε ενδιαφερόμενου, ενώ βασικό σημείο κριτικής είναι η πλήρης έλλειψη τεκμηρίωσης για τη συνολική οικονομική επίπτωσή του. Η γεωστρατηγική διάσταση των υδρογονανθράκων στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και τα θέματα εθνικής εξωτερικής πολιτικής μονοπωλούν τη δημόσια συζήτηση και επισκιάζουν τους προβληματισμούς για την περιβαλλοντική διάσταση, που δεν είναι συμβατή με τους κλιματικούς και περιβαλλοντικούς στόχους της χώρας. Πολύ σημαντική εξέλιξη ήταν η γνωμοδότηση της Επιτροπής Φύση 2000, που θεωρεί την έρευνα και εξόρυξη των υδρογονανθράκων ως απειλή για την ελληνική φύση, αλλά και για την οικονομική δραστηριότητα των περιοχών, κυρίως τον τουρισμό και την πρωτογενή παραγωγή, διαπιστώνει σοβαρή υποβάθμιση του πλαισίου προστασίας των σχετικών περιοχών Natura 2000 και θεωρεί επιβεβλημένη τη δέουσα εκτίμηση ήδη από το στάδιο των ερευνών, την υποχρέωση διενέργειας Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και τη ρητή απαγόρευση της έρευνας και εξόρυξης για σχιστολιθικό πετρέλαιο ή αέριο (fracking). Η γνωμοδότηση καταλήγει τονίζοντας ότι «... θα πρέπει να υπάρξει μία επανεξέταση

μέσω ευρείας και συστηματικής διαβούλευσης σε ό,τι αφορά την έρευνα-εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων από το υπέδαφος της χώρας μας με γνώμονα το συνολικό και ολιστικό περιβαλλοντικό, οικονομικό και γεωπολιτικό συμφέρον της χώρας μας».

Ο νόμος 4864/2021, που μόλις ψηφίστηκε, φέρνει μεγάλη ανατροπή στα θέματα χρήσης και προστασίας του αιγιαλού. Συγκεκριμένα, νομιμοποιεί αυθαίρετα και καταπατήσεις επιχειρηματικής χρήσης χωρίς ουσιαστική εκτίμηση περιβαλλοντικής επίπτωσης, καταργεί στην πράξη τον κοινόχρηστο χαρακτήρα του αιγιαλού, καθώς θέτει την κοινή χρήση στη διακριτική ευχέρεια του ιδιοκτήτη του ακινήτου, καταργεί το όριο έκτασης για τις παραχωρήσεις χρήσης αιγιαλού και παραλίας, επιτρέπει, ιδιαίτερα για τις «στρατηγικές» επενδύσεις, παρεκκλίσεις από τους ισχύοντες όρους και περιορισμούς δόμησης ακόμη και από τα τοπικά ή ειδικά πολεοδομικά σχέδια που έχουν εκπονηθεί μόλις τα τελευταία 2-3 χρόνια, υποβαθμίζει την οριοθέτηση της ζώνης προστασίας κάνοντας προαιρετική τη χάραξη παραλίας και τη διαπίστωση παρανομιών και καταπατήσεων, αγνοεί τις ανάγκες προστασίας της βιοποικιλότητας, ιδιαίτερα στην παρόχθια ζώνη λιμνών, και ελαχιστοποιεί τη δυνατότητα διαβούλευσης. Φαίνεται σαφώς πως ο νόμος κυρίως αποσκοπεί στη νομιμοποίηση αυθαιρειών και την απρόσκοπτη χωροθέτηση χρήσεων ασύμβατων με τις ανάγκες προστασίας της παράκτιας ζώνης και τον κοινόχρηστο χαρακτήρα των παραλιών, ενώ αγνοεί τις επιταγές της κλιματικής αλλαγής και της ολοκληρωμένης διαχείρισης.

Σε ό,τι αφορά τη διαχείριση των απορριμμάτων, η Ελλάδα παρουσιάζει εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά ανακύκλωσης και συνεχίζει να βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των χωρών της ΕΕ, ενώ η διαχείριση και επεξεργασία των ανακυκλώσιμων υλικών δεν λειτουργεί ορθά, με πολύ χαμηλά ποσοστά ανάκτησης υλικών. Βασικός τρόπος διαχείρισης σε εθνικό επίπεδο παραμένει η अपαρχαιωμένη μέθοδος της υγειονομικής ταφής, η οποία, ωστόσο, προσομοιάζει με ανεξέλεγκτη ταφή σε πολλές περιπτώσεις, ιδιαίτερα σε περιοχές με μεγάλη πίεση, όπως τα πολύ τουριστικά νησιά, πλήττοντας έτσι ανεπανόρθωτα την εικόνα της χώρας. Η διαλογή στην πηγή διαφορετικών ροών αποβλήτων βρίσκεται σε αρχικό στάδιο, παρότι οι συνθήκες επιτάσσουν την άμεση μετάβαση σε κυκλικές πρακτικές, ενώ η διαχείριση και αξιοποίηση των βιοαποβλήτων παραμένει εξαιρετικά περιορισμένη. Στο επίπεδο της κυκλικής μετάβασης, μόλις πρόσφατα συντάχθηκε σχέδιο δράσης, το οποίο επανασυντάχθηκε σχεδόν αμέσως. Το σχέδιο αυτό έχει καθοριστικά κενά σε επιχειρησιακό επίπεδο, όπως και το σύνολο των σχετιζόμενων με την κυκλική μετάβαση πολιτικών της χώρας, οδηγώντας σε περαιτέρω καθυστέρηση της υλοποίησης βασικών και άμεσων μετασχηματισμών προς την κατεύθυνση αυτή, όπως επιτάσσει η κλιματική κρίση και η απώλεια των πλουτοπαραγωγικών πηγών σε παγκόσμιο επίπεδο. Επιλογές όπως η καύση και η έμφαση στην κατασκευή πολλών μεγάλων μονάδων επεξεργασίας απορ-

Ηλιοτρόπια (φωτ. Νίκος Πέτρου)

Lilium rhodopaeum (φωτ. Νίκος Πέτρου)

ριμμάτων δεν αποτελούν ουσιαστικές λύσεις, κυρίως για την καταπολέμηση της ρύπανσης από πλαστικά. Επίσης, τέτοιες μονάδες δεν είναι επιλέξιμες για ευρωπαϊκή χρηματοδότηση ΕΕ και θα χρειαστούν βαριές ρήτρες για να προχωρήσουν, οι οποίες θα παγιδεύσουν το μοντέλο διαχείρισης απορριμμάτων της χώρας για τις επόμενες δεκαετίες.

Σχετικά με τους κλιματικούς στόχους, για να επιτευχθεί ο μηδενισμός των εκπομπών έως το 2040, θα πρέπει το σύστημα παραγωγής ενέργειας να στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά σε ΑΠΕ έως το 2035. Αυτό απαιτεί αναθεώρηση των στόχων του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα για τις ΑΠΕ (ο σημερινός

στόχος είναι περίπου 64% ως το 2030) αλλά και για την εξοικονόμηση ενέργειας και τη μαζική ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών και κτηρίων. Ειδικότερα για τις ΑΠΕ, κρίσιμο και καθοριστικό στοιχείο είναι η επικαιροποίηση του πεπαλαιωμένου ισχύοντος ειδικού χωροταξικού πλαισίου (2008), ώστε η ανάπτυξή τους να επιφέρει τις μικρότερες δυνατές επιπτώσεις, περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές. Εντούτοις, το ΥΠΕΝ καθυστερεί συστηματικά την αναθεώρηση και, χρησιμοποιώντας την ελαστικοποίηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, προωθεί με ταχείς ρυθμούς τη χωροθέτηση σχεδόν αποκλειστικά άναρχων, γιγαντιαίων αιολικών πάρκων με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, αγνοώντας τις άλλες τεχνολογίες ΑΠΕ, αλλά και την αξιοποίηση του δομημένου περιβάλλοντος. Αυτό έχει προκαλέσει μεγάλες κοινωνικές αντιδράσεις, καθώς τέτοια έργα σχεδιάζονται συνήθως με ελλιπέστατες περιβαλλοντικές μελέτες και με έλλειμμα ουσιαστικής ενημέρωσης και συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών στις διαδικασίες, ακόμη και σε οικολογικά σημαντικές περιοχές όπως τα Άγραφα, η Οίτη και οι βραχονησίδες του Αιγαίου. Η απουσία εκσυγχρονισμένου ρυθμιστικού πλαισίου για τις ΑΠΕ δεν διασφαλίζει την ουσιαστική κοινωνική συμμετοχή, τη διαφάνεια, τη σωστή χωροθέτηση και την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας κατά την ενεργειακή μετάβαση, καθυστερεί τις επενδύσεις και δυσχεραίνει την επίτευξη των ευρωπαϊκών και εθνικών στόχων.

Σε ό,τι αφορά την Εταιρία μας, η δεκαετία αυτή, παρότι συνέπεσε με την οικονομική κρίση και την πανδημία COVID 19, ήταν περίοδος μεγάλης ανάπτυξης. Ο ετήσιος προϋπολογισμός μας σχεδόν τετραπλασιάστηκε, τα στελέχη μας αυξήθηκαν από τέσσερα σε 15 και ανακαινίσαμε τα γραφεία μας, ώστε να δημιουργήσουμε έναν σύγχρονο και λειτουργικό χώρο εργασίας.

Η στροφή, το 2011, προς τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά μέσα αποδείχθηκε επιτυχημένη. Ξεκινώντας από το έργο LIFE FOROPENFORESTS, συμμετείχαμε και συμμετέχουμε σε 5 εθνικά και διεθνή έργα LIFE, τρία έργα INTERREG, ένα έργο Horizon2020, 5 διακρατικά έργα με συνεργάτες στην Τουρκία και ένα έργο Erasmus+. Ολοκληρώσαμε επίσης ένα έργο με χρηματοδότηση από το Πράσινο Ταμείο και υποβάλλουμε κάθε χρόνο πολλές προτάσεις νέων έργων. Υπάρχουν πλέον συνεργασίες με ένα μεγάλο δίκτυο, που περιλαμβάνει φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και του Δημοσίου, πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα και ΜΚΟ στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Όλα τα προγράμματά μας μεγάλωσαν. Μετά από μια κάμψη στην αρχή της οικονομικής κρίσης, η Γαλάζια Σημαία έχει σταθερά ανοδική πορεία. Οι 577 σημαίες που κυμάτισαν φέτος σε ακτές, μαρίνες και σκάφη αειφόρου τουρισμού διατήρησαν τη χώρας μας στη δεύτερη θέση μεταξύ των 47 χωρών που συμμετέχουν παγκοσμίως. Ανοδική πορεία έχουν και οι μονάδες που συμμετέχουν στο Green

Key. Από 110 το 2011, ξεπερνούν φέτος τις 500, περίπου το 15% του συνολικού αριθμού συμμετοχών παγκοσμίως και φέρνουν την Ελλάδα στην τρίτη θέση μεταξύ 65 χωρών. Τα χρόνια αυτά υπήρξαν πολλές συνεργασίες με το Υπουργείο Τουρισμού, με Περιφέρειες και με φορείς του τουριστικού χώρου, που αναγνωρίζουν τον σημαντικό ρόλο των δύο προγραμμάτων στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος ως βασικού συστατικού του εθνικού τουριστικού προϊόντος. Τα σχολεία που συμμετέχουν στα πέντε Δίκτυα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης της Εταιρίας έχουν επίσης αυξηθεί, υπάρχει στενή συνεργασία με την εκπαιδευτική κοινότητα και υλοποιείται πλήθος δράσεων, συχνά σε συνεργασία με άλλα μέλη του FEE, όπως η διαβαλκανική δράση «Μαθαίνω για τα Δάση, για την Κλιματική Αλλαγή αναλαμβάνω δράση». Ιδιαίτερα κατά τη διετία της πανδημίας, η Εταιρία μας στηρίξε τους εκπαιδευτικούς με δεκάδες διαδικτυακές εκδηλώσεις και σεμινάρια, με τεράστια συμμετοχή.

Σημαντική είναι και η ισχυροποίηση της θέσης μας στο FEE. Οργανώσαμε πέντε παγκόσμιες συναντήσεις εθνικών χειριστών, μεταξύ τους και την πρώτη ταυτόχρονη διοργάνωση για τη ΓΣ και το GK, φιλοξενήσαμε, για πρώτη φορά, την ανοικτή ανακοίνωση των παγκόσμιων αποτελεσμάτων της ΓΣ (στη Χαλκιδική το 2016) καθώς και μία συνάντηση του Διοικητικού Συμβουλίου, συμμετείχαμε σε δράσεις και προτάσεις έργων και συνεισφέραμε καλές πρακτικές από προγράμματά μας που μεταφέρονται σε άλλες χώρες. Από το 2016, ο γράφων έχει την τιμή να εκπροσωπεί την Εταιρία μας στο ΔΣ του FEE, από τα μέσα του 2021 στη θέση του Αντιπροέδρου.

Καθώς διανύουμε πλέον την κρισιμότερη ίσως δεκαετία στην ιστορία της ανθρωπότητας για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης, με μεγάλες προκλήσεις, όπως η κατάκτηση της κλιματικής ουδετερότητας, η προστασία της βιοποικιλότητας, η εξάλειψη της ρύπανσης και η κυκλική οικονομία, η ευθύνη καθενός από εμάς, τόσο προσωπικά όσο και στον ρόλο μας ως ενεργών πολιτών γίνεται ολοένα μεγαλύτερη. Σε αυτή τη διπλή ευθύνη για αλλαγή προτύπων και τρόπου ζωής, την ατομική και συλλογική, προσπαθούμε να ανταποκριθούμε όλοι εμείς στην Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης.

Καταλήγω δανειζόμενος, και συμπληρώνοντας, την τελευταία φράση του Ιάκωβου Σαντοριναίου στην ιδρυτική Σύσκεψη της Εταιρίας μας πριν από 70 χρόνια.

Για να προστατεύσουμε την Ελληνική Φύση, αλλά και τον πλανήτη μας, θα χρειαστεί όλη μας η αφοσίωση, η αγάπη και η πίστη. ■

Νίκος Πέτρου

Γερακίνα (φωτ. Νίκος Πέτρου)

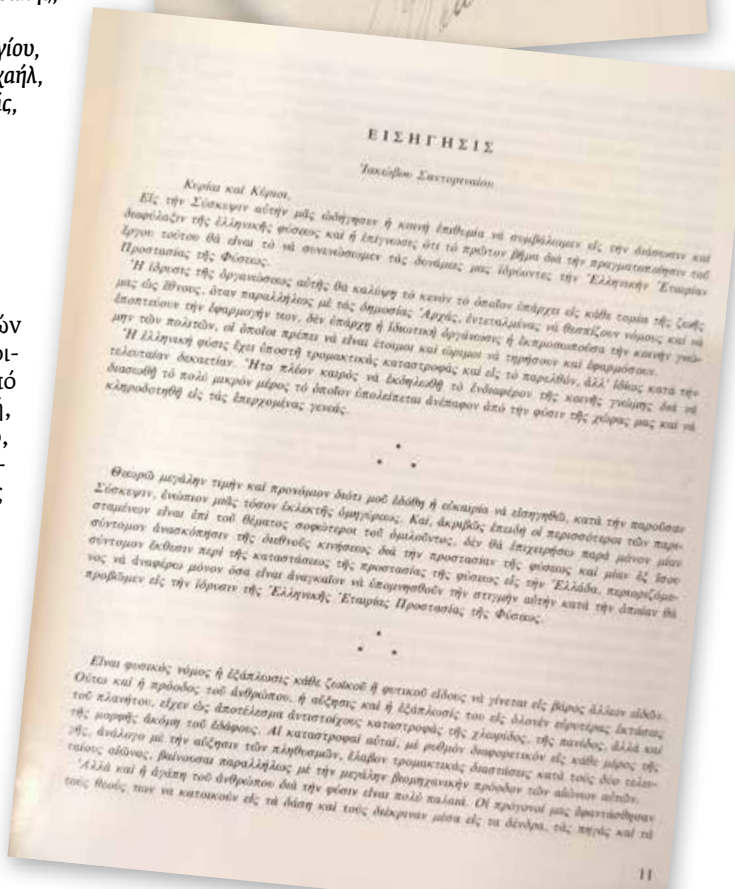
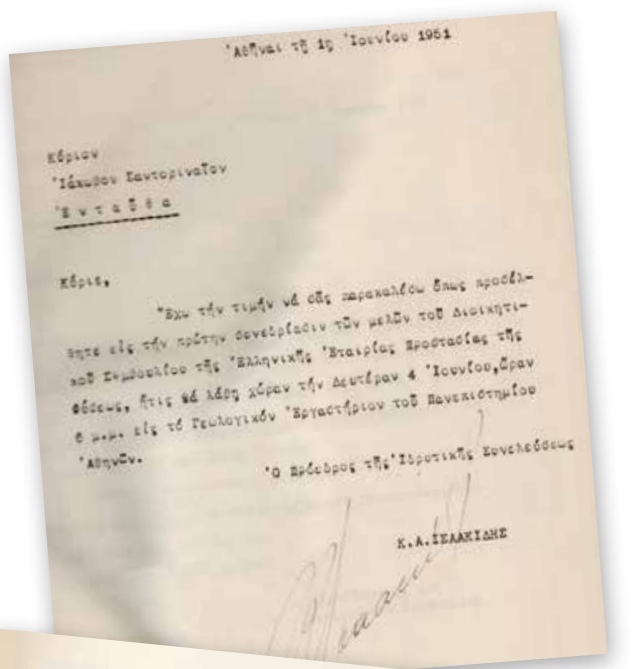
1951: Ίδρυση της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσεως

Θεωρώντας ότι ... Η ελληνική φύσις έχει υποστεί τρομακτικές καταστροφές και εις τὸ παρελθόν, ἀλλ' ἰδίως κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετία ... ΚΑΙ ὅΤΙ ... εἶναι πλέον καιρὸς νὰ ἐκδηλωθεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κοινῆς γνώμης διὰ τὸ διασωθεῖ τὸ πολὺ μικρὸν μέρος τὸ ὁποῖον ὑπολείπεται ἀνέπαρον ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς χώρας μας καὶ νὰ κληροδοτηθεῖ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς ... με πρωτοβουλία του Ἰάκωβου Σαντοριναίου πενήντα προσωπικότητες των γραμμάτων και των επιστημῶν συγκεντρώνονται στις 11 Ἀπριλίου για να ιδρῦσουν τὴν Ἑλληνικὴ Ἐταιρία Προστασίας τῆς Φύσεως. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἰδρυτικὰ μέλη εἶναι Καθηγητὲς Πανεπιστημίου ἐνῶ ἕξι ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ἢ γίνονται ἀργότερα ἀκαδημαϊκοί (Α).

Ν. Ἄγγελος, Κ. Αλεξόπουλος (Α), Β. Αντίπας, Ν. Αραβαντινοῦ, Τ. Βάθης, Η. Βενέξης (Α), Α. Γεωργιάδης, Κ. Γουλιμής, Μ. Δέφνερ, Ο. Δημίδης, Χ. Διαπούλης, Τ. Ζάππας, Π. Ζέρβας, Θ. Θεοδωρόπουλος, Κ. Ισαακίδης, Γ. Κακριδής, Τ. Καρράς, Ι. Κούμαρης, Α. Κουτσικόπουλος, Β. Λεοντόπουλος, Α. Μακρής, Σ. Μαρινάτος (Α), Α. Μαρίνος, Μ. Μητσόπουλος (Α), Π. Μηρούσαλης, Ν. Νέμης, Η. Νικόπουλος, Κ. Οικονομίδης, Π. Οικονόμου, Π. Παλαιολόγος, Δ. Παπαγεωργίου, Γ. Πανταζής (Α), Ε. Παπαμανώλη, Π. Παπαμιχαήλ, Δ. Παπαευστρατίου, Ν. Περάκης, Ε. Πετραλιάς, Λ. Πινάτζης, Χ. Ποταμιάνος, Ι. Σαντοριναίος, Π. Σοφιανόπουλος, Β. Σπανόπουλος, Γ. Σταμπολής, Π. Ταβλαρίδης, Α. Τζάρτζανος, Ι. Τρικαληνός (Α), Σ. Χιλιάδης, Α. Χριστοδουλόπουλος, Ν. Χριστοδούλου, Ε. Ψαθίδου.

Μέχρι τὴν ολοκλήρωση των ενεργειῶν διὰ τὴν κατὰ νόμον ἀναγνώρισίν τῆς ἡ Ἐταιρία διοικεῖται ἀπὸ Συμβούλιο αποτελούμενο ἀπὸ τοὺς Ἡλία Βενέξη, Κωνσταντῖνο Γουλιμή, Ασημάκη Μακρή, Μάξιμο Μητσόπουλο, Χαράλαμπο Ποταμιάνο καὶ Ἰάκωβο Σαντοριναίο. Ἡ πρώτη συνεδρίαση γίνετα στις 4 Ἰουνίου 1951.

Στὴν τρίτη συνεδρίαση, στις 24 Ἀυγούστου 1951, ἐκλέγονται παμψηφεί Πρόεδρος του ΔΣ ὁ Μάξιμος Μητσόπουλος, Ἀντιπρόεδρος ὁ Γεώργιος Πανταζής, Γενικός Γραμματέας ὁ Ἰάκωβος Σαντοριναίος, Εἰδικὸς Γραμματέας ὁ Ασημάκης Μακρής καὶ Ταμίας ὁ Δημήτριος Παπαευστρατίου.

Ο **Ιάκωβος Σαντοριναίος** πρωτοεργάτης της αναρρίχησης στην Ελλάδα, είναι εκείνος που παρακίνησε τη διοίκηση του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου (ΕΟΣ) να πιέσει την Πολιτεία για την προστασία της ορεινής φύσης. Αποτέλεσμα ήταν τα πρωτόπορα όχι μόνο για τη χώρα μας, αλλά και για πολλές ευρωπαϊκές χώρες, νομοθετήματα για τα μυθικά βουνά των αρχαίων, αλλά και της κλεφτουριάς, τον Όλυμπο και τον Παρνασσό, που ανακηρύχθηκαν Εθνικοί Δρυμοί το 1938. Παρά τα δύσκολα χρονιά του πολέμου, της Κατοχής και του εμφυλίου που ακολούθησαν η φλόγα του Σαντοριναίου και αυτών που την είχαν ενστερνισθεί για την προστασία, γενικότερα τώρα, της Ελληνικής γης και της Φύσης της, παρέμεινε άσβεστη και Οδήγησε, το 1951, στη δημιουργία της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης η οποία έκτοτε αγωνίζεται συστηματικά για την προστασία της φυσικής μας κληρονομιάς.

Ιάκωβος Σαντοριναίος

Ο **Νάσος Τζάρτζανος**, με τις πλούσιες νομικές γνώσεις και την πολύπλευρη πείρα του, συνέβαλε στην επιτυχή αντιμετώπιση και επίλυση προβλημάτων και στη δημιουργία στέρεης βάσης πάνω στην οποία κτίσθηκε και αναδείχθηκε η ΕΕΠΦ.

Οι νομικές σπουδές του στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Παρισιού, το αμέριστο ενδιαφέρον του για τα αθλητικά, ορειβατικά, χιονοδρομικά και τουριστικά δρώμενα, σε συνδυασμό με τον ακέραιο χαρακτήρα του, το ανήσυχο πνεύμα του, το πάθος για δουλειά και άλλα χαρίσματα τον καθιέρωσαν ως «ειδικό» εντός και εκτός της χώρας.

Υπηρέτησε τον αθλητισμό από κομβικές θέσεις σε πλήθος οργανώσεων και οργανισμών τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Ήταν μέλος και πρόεδρος του ΕΟΣ – Κεντρικό Συμβούλιο (σήμερα ΕΟΟΑ), και ως το τέλος της ζωής του επίτιμος πρόεδρος αυτού. Ήταν επίσης μέλος της Επιτροπής Νομοθεσίας της Διεθνούς Ένωσης Προστασίας της Φύσης (IUCN) καθώς και της Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων (σήμερα ΕΟΕ), και πρόεδρος της Εφορίας της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας. Παλιότερα υπήρξε αρχηγός πολλών ελληνικών αποστολών, σε Χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες. Τιμήθηκε από τη γαλλική και την αυστριακή κυβέρνηση, και το 1998 από τον τότε πρόεδρο της ΔΟΕ, Juan Antonio Samaranch, με την ανώτερη διάκριση OLYMPIC ORDER, για την προσφορά του στο ολυμπιακό και γενικά στο αθλητικό κίνημα.

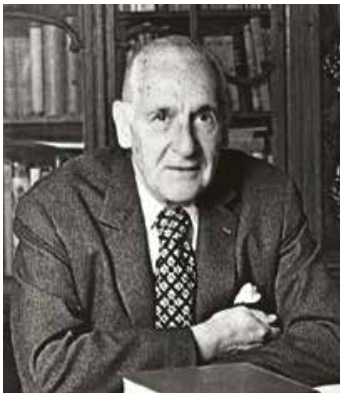

Ο Νάσος Τζάρτζανος (αριστερά πίσω), ο Ιάκωβος Σαντοριναίος (δεξιά) με τη συζυγό του Κάρια (στο κέντρο) και τον Tenzing Norgay στην Ακρόπολη (αρχείο ΕΟΟΑ).

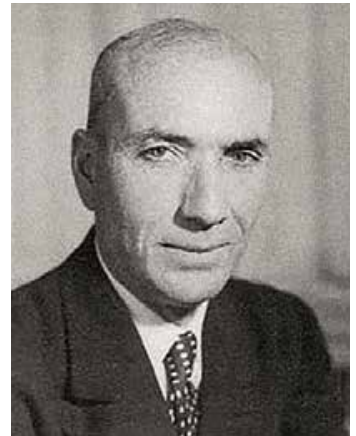
Από αριστερά προς τα δεξιά: Νάσος Τζάρτζανος, Μάρω Μπρούσαλη, Βασίλης Λεοντόπουλος, Βύρων Αντίπας, Ελισαβετ Ψαθίδου, και Πέτρος Μπρούσαλης [δεκαετία του '50]

Ο Κάισαρ Αλεξόπουλος γεννήθηκε το 1909 στην Πάτρα και σπούδασε στο Πολυτεχνείο της Ζυρίχης αρχικά μηχανολογία και κατόπιν φυσική. Από το 1939 έως το 1974 κατείχε, ως τακτικός καθηγητής, την έδρα της Πειραματικής Φυσικής στο Τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Υπήρξε, επίσης, πρόεδρος του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά τα έτη 1970-72. Το 1963 έγινε μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, της οποίας είχε την Προεδρία το 1979. Είχε τιμηθεί με το παράσημο «Τάγμα του Φοίνικος», ενώ κατείχε διευθυντικές θέσεις στο Βασιλικό Ίδρυμα Ερευνών και το Εθνικό Κέντρο Έρευνας Φυσικών Επιστημών «Δημόκριτος». Ήταν από τους πρώτους χιονοδρόμους στην Ελλάδα, με πολλές επιτυχίες και μετάλλια.

Ο Κωνσταντίνος Γουλιμής γεννήθηκε στην Αθήνα και ήταν γιος του Νικολάου Γουλιμή, πολιτικού και γόνου παλιάς οικογένειας του Μεσολογγίου. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και συμπλήρωσε τις σπουδές του στη Ρώμη, το Παρίσι, το Λονδίνο καθώς και στο πανεπιστήμιο του Βερολίνου, του οποίου και αναγορεύθηκε διδάκτωρ. Διετέλεσε διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών (1912-1913). Ιδιώτευσε ως δικηγόρος αποκτώντας σημαντική περιουσία. Υπήρξε νομικός σύμβουλος της βρετανικής πρεσβείας στην Ελλάδα, μέλος του Γενικού Συμβουλίου της Τράπεζας της Ελλάδος (1945) καθώς και μέλος της ελληνικής αντιπροσωπείας στη διάσκεψη του Σαν Φρανσίσκο (1945). Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έζησε στη Νότιο Αφρική, για να επιστρέψει μετά τον πόλεμο στην Ελλάδα, οπότε και άρχισε να ασχολείται με την ελληνική χλωρίδα. Διατηρούσε έπαυλη με μεγάλο κήπο στην περιοχή Καλυφτάκι της Κηφισιάς. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του τα αφιέρωσε στη μελέτη της ελληνικής χλωρίδας. Η συλλογή του, μια από τις σημαντικότερες της χώρας αποτελείτο από 100.000 φυτά.

Κατέγραψε πολλά άγνωστα είδη φυτών, μερικά από τα οποία φέρουν το όνομά του. Το 1954 κατέγραψε ένα νέο είδος ανθοφόρου φυτού της οικογένειας των Λειριοειδών, το οποίο φέρει την ονομασία Τουλίπα του Γουλιμή. Η βοτανική συλλογή του μαζί με τη βοτανική βιβλιοθήκη και το φυτολόγιό του αποτελούν το ίδρυμα Βοτανικής Συλλογής Ελληνικής Χλωρίδας, το οποίο στεγάζεται στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Γουλιανδρή στην Κηφισιά.

Ο **Μιχάλης Δέφνερ**, χημικός, Έκτακτος Καθηγητής της Φυσικομαθηματικής Σχολής του ΕΚΠΑ, ήταν εγγονός του καθηγητή πανεπιστημίου και διάσημου περιηγητή Μιχαήλ Δέφνερ. Δεινός ορειβάτης, αναρριχητής και χιονοδρόμος-αθλητής, έχαιρε μεγάλου σεβασμού μεταξύ των ορειβατών που τον θεωρούσαν «δάσκαλο» του βουνού και προσπαθούσαν να μιμηθούν τον απλό τρόπο ζωής του που ονόμαζαν «οχολή Δέφνερ». Με την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου κατετάγη από τους πρώτους εθελοντές στο, νεοσύστατο τότε, Τάγμα Χιονοδρόμων του Ελληνικού Στρατού και έγινε εκπαιδευτής. Στα σκληρά χρόνια της κατοχής ήταν επικεφαλής όλων των ομάδων στελεχών του ΕΟΣ που μεριμνούσαν εθελοντικά για την περίθαλψη παιδιών στις παιδικές κατασκηνώσεις της Πάρνηθας, με συνεργάτες τα στελέχη του ΕΟΣ Σταύρο Πίσσαλα και Γιώργο Μωυσιδη. Ήταν ιδρυτικό μέλος του ΕΟΣ και για χρόνια στέλεχος των διοικήσεων της Ορειβατικής και Χιονοδρομικής Ομοσπονδίας Ελλάδος της οποίας διετέλεσε Αντιπρόεδρος μεταξύ 1950-1983, καθώς και δραστήριο μελό της Ελληνικής Φωτογραφικής Εταιρείας. Μετά την ίδρυση της ΕΕΠΦ, για πολλά χρόνια στάθηκε συμπαραστάτης στην πολύτιμη προσφορά των αξεχαστων συναδέλφων του Ιάκωβου Σαντοριναίου και Βύρωνα Αντίπα.

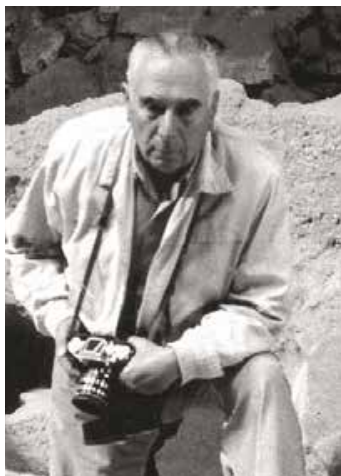

Ο **Ηλίας Βενέζης** γεννήθηκε στο Αίβαλι το 1904 και πέθανε στην Αθήνα το 1973. Έγινε γνωστός με τα μυθιστορήματά του «Το νούμερο 31328» και «Γαλήνη». Στη διάρκεια της πολύχρονης παρουσίας του στα γράμματα ασχολήθηκε με όλες σχεδόν τις μορφές γραπτού λόγου. Δημοσίευσε και εξέδωσε μυθιστορήματα, διηγήματα, μελέτες, χρονογραφήματα, βιογραφίες, οδοιπορικά, ταξιδιωτικές εντυπώσεις και έγραψε και το θεατρικό έργο «Μπλοκ C». Επίσης υπήρξε γραμματέας και διευθύνων σύμβουλος του Εθνικού Θεάτρου την περίοδο 1950-1952, καθώς και πρόεδρος της καλλιτεχνικής επιτροπής του από το 1964 έως το 1967, συνεργάτης του ΕΙΡ (Εθνικού ιδρύματος Ραδιοφωνίας) από το 1954 έως το 1966 και πρόεδρος του Κινηματογραφικού Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης από το 1963 έως το 1966. Ήταν υποψήφιος για το βραβείο Νόμπελ το 1960 και το 1963. Έγινε μέλος της Ακαδημίας Αθηνών το 1957 και τιμήθηκε με το Α΄ κρατικό βραβείο λογοτεχνίας και τον Έπαινο της Ακαδημίας Αθηνών για τη «Γαλήνη».

Ο **Τρύφων Βάθης** αποφοίτησε ως μηχανολόγος μηχανικός το 1909 από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και το 1915 από την Technische Hochschule του Μονάχου. Το 1918 εξελέγη επιμελητής της έδρας Τεχνικής Μηχανικής και Αντοχής Υλικών στο ΕΜΠ. Κατά τη διάρκεια της καριέρας του εργάστηκε σε πλήθος από δημόσια και ιδιωτικά έργα. Υπήρξε από τους πρωτεργάτες στην ίδρυση του ΕΟΣ το 1928 και δραστήριο μέλος του.

Ο **Χαράλαμπος Διαπούλης** (1900-1983) γεννήθηκε στην Άνδρο. Πτυχιούχος φυσικός του Εθνικού Πανεπιστημίου, δασολόγος της Ανωτάτης Δασολογικής Σχολής και μηχανικός-τοπογράφος του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Αναγορεύτηκε διδάκτορας βοτανικής από το Πανεπιστήμιο Friedrich-Wilhelms του Βερολίνου. Το 1942 εκλέγεται Καθηγητής της έδρας της Φυτογεωγραφίας και Συστηματικής Βοτανικής, όπου και παραμένει μέχρι το 1967, ενώ στα μέσα της δεκαετίας του 1950 καταγράφει περίπου 800 είδη και υποείδη φυτών της χλωρίδας της Πάρνηθας. Το 1950 του ανατέθηκε επίσης η διδασκαλία του μαθήματος της Συστηματικής Βοτανικής στην Ανωτέρα Γεωπονική Σχολή Αθηνών (μετέπειτα Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών) όπου δίδαξε ως το 1965.

Σπύρος Μαρινάτος

Ο **Σπύρος Μαρινάτος** ήταν αρχαιολόγος και ακαδημαϊκός. Γεννήθηκε στο Ληξούρι της Κεφαλονιάς και πέθανε στον χώρο των ανασκαφών του προϊστορικού οικισμού του Ακρωτηρίου της Σαντορίνης το 1974. Σπούδασε αρχαιολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, από όπου αποφοίτησε το 1921. Το 1939 εκλέχθηκε τακτικός καθηγητής της Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1955 εκλέχθηκε τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Πραγματοποίησε ανασκαφές στο Ακρωτήρι της Σαντορίνης, όπου έκανε πολύ σημαντικές ανακαλύψεις σχετικά με τον μινωικό πολιτισμό.

Ο **Ιωάννης Κούμαρης**, ιατρός και καθηγητής της Ανθρωπολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1879-1970), διετέλεσε διευθυντής του Ανθρωπολογικού Μουσείου του Πανεπιστημίου Αθηνών και συνέβαλε αποφασιστικά στη σοβαρή ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του και την επιστημονική καθιέρωσή του σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Μελέτησε προϊστορική ανθρωπολογία και την ανάπτυξη της παλαιοανθρωπολογίας στην Ελλάδα.

Βελούκι, 1963. Πρώτος από αριστερά ο Μ. Δέφνερ και τέταρτος ο Τ. Χαράλαμποπούλος

Ο **Χαράλαμπος Ποταμιάνος** (1906 - 2009) υπήρξε ένας από τους πρώτους Έλληνες αεροπόρους. Διετέλεσε εκπαιδευτής στη Σχολή Ικάρων, διοικητής της 32ης Μοίρας Βομβαρδιστικών, αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας και υπουργός Εθνικής Άμυνας. Ήταν μέλος και πρόεδρος του ΔΣ του Βασιλικού Ιδρύματος Ερευνών, σημερινού Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Τιμήθηκε με πολλές διακρίσεις και παράσημα και υπήρξε μέλος του Ναυτικού Ομίλου Ελλάδος και της Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων.

Ο Επαμεινώνδας Πετραλιάς (Πάτρα 1908 - Αθήνα 1977) ήταν αθλητής σε πολλά αθλήματα, παράγοντας και ιδρυτής πολλών συλλόγων στην Ελλάδα. Υπήρξε πρωταθλητής της κολύμβησης και της χιονοδρομίας στο 1ο πρωτάθλημα το 1928, αθλητής πόλο, κολύμβησης και στίβου. Ήταν ιδρυτικό μέλος των περισσότερων ελληνικών ομοσπονδιών αθλητισμού και μία από τις μεγαλύτερες προσωπικότητες του αθλητισμού και του ολυμπιακού κινήματος σε διεθνές επίπεδο. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Ορειβατικού και Χιονοδρομικού Συλλόγου, διετέλεσε Γενικός Γραμματέας Αθλητισμού στο Υπουργείο Προεδρίας Κυβερνήσεως (1961-1963), Γενικός Γραμματέας της Διεθνούς Επιτροπής των Μεσογειακών Αγώνων επί 15 έτη, μέλος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (ΔΟΕ) για την Ελλάδα, καθώς επίσης και πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας.

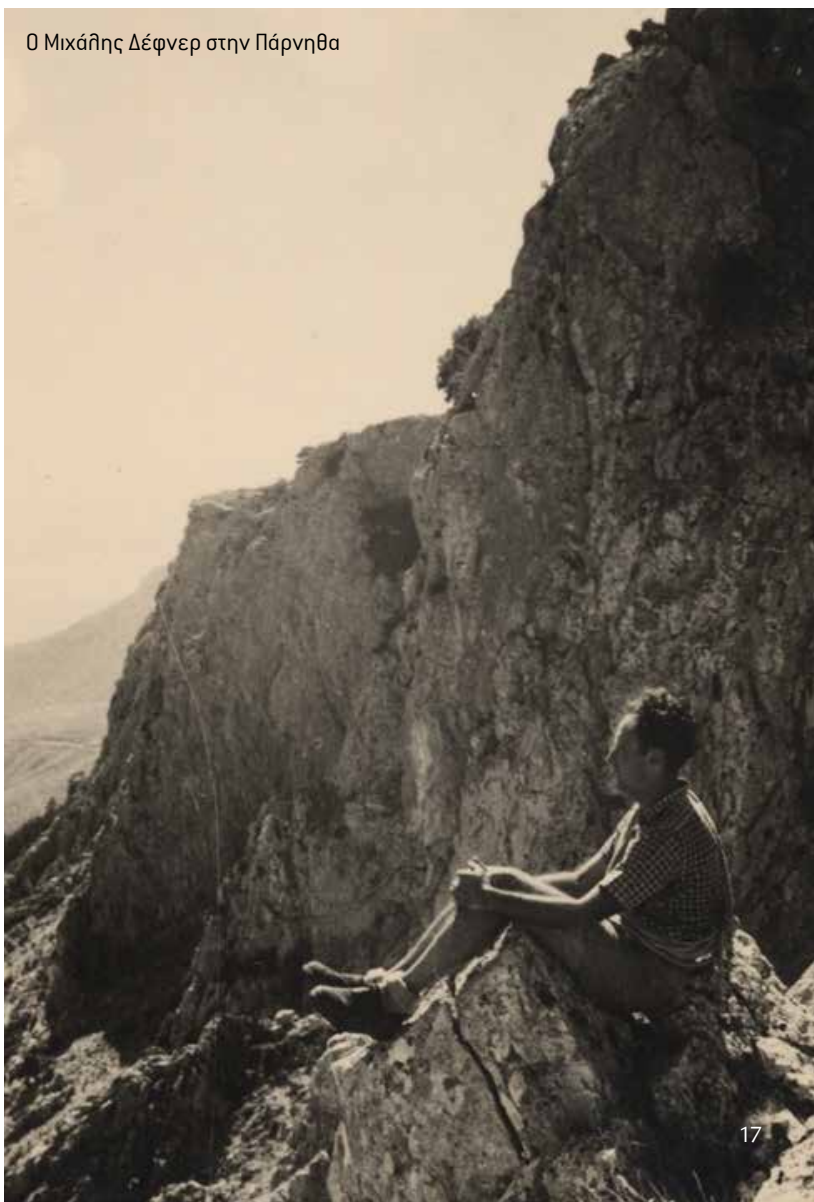

Ο Λεωνίδας Πινάτζης (1891-1964) είχε σπουδάσει βιολογία και βοτανική αλλά εργάστηκε στον χώρο της εμπορικής ναυτιλίας. Παράλληλα ασχολήθηκε με τη βοτανική ως ερασιτέχνης, μελετώντας την ελληνική χλωρίδα και συλλέγοντας δείγματα. Ήταν δάσκαλος πολλών στη βοτανική, μεταξύ των οποίων και του Πέτρου Μπρούσαλη.

Campanula pinatzii, ελληνικό ενδημικό φυτό περιορισμένης εξάπλωσης, το οποίο ονομάστηκε προς τιμήν του Λεωνίδα Πινάτζη [φωτ. Κατερίνα Γούθα].

Ο Μιχάλης Δέφνερ στην Πάρνηθα

Πέτρος Μπρούσαλης, ο άνθρωπος που αγάπησε με πάθος τη φύση και τη φωτογραφία

Ό,τι και να γράφει κανείς για τον Πέτρο Μπρούσαλη, τον Πιέρ όπως τον αποκαλούσαν οι φίλοι του, θα είναι λίγο. Με την ευκαιρία όμως του εορτασμού των 70 χρόνων νοιώσαμε την ανάγκη να κάνουμε μια ξεχωριστή αναφορά στον άνθρωπο που στάθηκε δίπλα στην Εταιρία μέχρι το τέλος της ζωής του. Γεννημένος στη Σμύρνη βρέθηκε στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική καταστροφή. Έγινε μέλος της Ελληνικής Περιηγητικής Λέσχης και αργότερα του Ορειβατικού Συνδέσμου Αθηνών, του οποίου διετέλεσε και πρόεδρος για πολλά χρόνια. Μια από τις μεγάλες του αγάπες ήταν η φωτογρα-

φία και συμμετείχε ενεργά στην Ελληνική Φωτογραφική Εταιρία της οποίας ήταν πρόεδρος την περίοδο 1979-1981. Μαζί με τη γυναίκα του Μάρω γύριζε και φωτογράφιζε όλη την Ελλάδα, ιδιαίτερα τα νησιά του Αιγαίου. Είναι χαρακτηριστικές οι φωτογραφίες του από τη Μύκονο τη δεκαετία του 60. Ένα μεγάλο κομμάτι του αρχείου του βρίσκεται στο Μουσείο Μπενάκη το οποίο κατά καιρούς προβάλλει το έργο του. Το 2013 Μουσείο εξέδωσε ημερολόγιο αφιερωμένο στα παιδιά, με φωτογραφίες κορυφαίων φωτογράφων, όπως του Κώστα Μπαλάφα, της Βούλας Παπαϊωάννου και του Πέτρου Μπρούσαλη. Η Εταιρία μας τιμώντας το συνολικό του έργο, του απένειμε το 2003 το βραβείο Βύρων Αντίπα και προς τιμή του ονόμασε την αίθουσα συνεδριάσεων των γραφείων μας «αίθουσα Πέτρου Μπρούσαλη». Ο Πιέρ με τη ζωή του όπως την εξιστορεί και στο τελευταίο του βιβλίο «90 χρόνια Συννεφίες και Διακάδες» μας δείχνει με τον καλύτερο τρόπο την αγάπη του για τη φύση και τον άνθρωπο, το πάθος για μια «αληθινή ζωή» μέχρι το τέλος.

Σταμάτης Σκαμπαρδώνης
Φωτογραφίες Πέτρος Μπρούσαλης
Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείο Μπενάκη

Βύρων Αντίπας

της Ελευθερίας Τραϊού

Ιδρυτικό μέλος, κινητήρια δύναμη και Γενικός Γραμματέας της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ) επί 35 χρόνια, ο αείμνηστος Βύρων Αντίπας είναι ο πρωτοπόρος με το όνομα του οποίου συνδέθηκαν οι πρώτες περιβαλλοντικές δραστηριότητες στη χώρα μας, σε μια εποχή κατά την οποία η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ήταν σχεδόν άγνωστη ως ιδέα και αδιανόητη σε πολλούς ως αναγκαioτητα.

Γεννημένος στην Κωνσταντινούπολη, το 1909, ο Βύρων Αντίπας θα βρεθεί με την οικογένειά του, το 1922, στην Καβάλα. Εκεί θα φοιτήσει στην Εμπορική Σχολή, θα αρχίσει να εργάζεται στην Τράπεζα της Ελλάδος και θα πρωτοεκδηλώσει το ενδιαφέρον του για τη φύση, ανεβαίνοντας στα βουνά ως μέλος του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου-Τμήμα Καβάλας. Στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο θα καταταγεί από τους πρώτους στο Α΄ Τάγμα Χιονοδρόμων του Ελληνικού Στρατού, το οποίο οργανώθηκε με τη συνεργασία του Ορειβατικού Συνδέσμου.

Μετά τον Ελληνο-ιταλικό πόλεμο, ο Αντίπας εγκαθίσταται στην Αθήνα, γίνεται στέλεχος του Κεντρικού Συμβουλίου του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου και αγκαλιάζει με ενθουσιασμό την εκκολαπτόμενη κίνηση για την προστασία της φύσης.

Στα νήια της ΕΕΠΦ

Με την ίδρυση της ΕΕΠΦ, το 1951, ο Αντίπας βρίσκει κυριολεκτικά το δρόμο του. Το 1958 αναλαμβάνει Γενικός Γραμματέας της ΕΕΠΦ, αμισθί βεβαίως, και από το 1967, που αφήνει μια σημαντική θέση (Γενικός Επιθεωρητής) στην Τράπεζα της Ελλάδος, το έργο της Εταιρίας γίνεται ο σκοπός της ζωής του. Το οργανωτικό πνεύμα, η συστηματική εργασία και οι προσωπικές οικονομικές θυσίες του θα επιτρέψουν την ομαλή λειτουργία της ΕΕΠΦ, που μοναδικούς πόρους έχει τις συνδρομές των λιγοστών μελών της. Για πολλά χρόνια, τα γραφεία της Εταιρίας βρίσκονται στο σπίτι του Αντίπα, ο οποίος επιτελεί χρέη διευθυντή και κλητήρα μαζί, με μόνο εξοπλισμό μια παλιά γραφομηχανή.

Σε αυτές τις συνθήκες, με το κοινό ακόμη αδιάφορο για τα περιβαλλοντικά θέματα και τις αρμόδιες αρχές συχνά αρνητικές, ο Αντίπας θα παίξει καθοριστικό ρόλο στο κίνημα για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα. Τόσο χάρη στις ποικίλες δράσεις της ΕΕΠΦ, η οποία είναι η πρώτη οργανωμένη ομάδα ανθρώπων με πρόγραμμα και όραμα για την ορθή διαχείριση της φύσης, όσο και επειδή από αυτήν θα προέλθουν στελέχη που ίδρυσαν μεταγενέστερες περιβαλλοντικές οργανώσεις, επικεντρωμένες στη μελέτη και την προστασία συγκεκριμένων ειδών του ζωικού και φυτικού πλούτου της χώρας μας.

Η Ελλάδα οφείλει στον Βύρωνα Αντίπα τις πρώτες προσπάθειες για τη διάσωση ειδών όπως ο κρητικός αίγαγρος (που έγινε και το σήμα της ΕΕΠΦ), η μεσογειακή φώκια, η θαλάσσια χελώνα (η πασίγνωστη σήμερα *Caretta caretta*), οι πελαργοί, η αρκούδα και άλλα θηλαστικά και πουλιά. Ειδικότερα για τους πελαργούς, η καταγραφή του πληθυσμού τους από την ΕΕΠΦ, σε συνεργασία με το Υπουργείο Γεωργίας, αποτελεί, το 1974, μια πρωτοποριακή και διεθνούς σημασίας ενέργεια, καθώς έδωσε μια ιδέα για τους πραγματικούς αριθμούς των πελαργών που φώλιαζαν τότε στη χώρα μας. Στον Αντίπα οφείλουμε, επίσης, τη δωρεά ενός οικήματος από τον Θεόδωρο Γαροφαλίδη στο Δέλτα του Έβρου, το οποίο μετατράπηκε σε οργανωμένο Βιολογικό Σταθμό.

Ουσιαστικός ήταν και ο συμβουλευτικός ρόλος του Αντίπα στις αρμόδιες αρχές, και κυρίως στα Υπουργεία Γεωργίας και Συντονισμού, προκειμένου να προωθηθεί η ιδέα των Εθνικών Δρυμών και, εν γένει, των Προστατευόμενων Περιοχών και να βελτιωθεί η περιβαλλοντική νομοθεσία μας. Παράλληλα, λόγω της ανεκτίμητης πείρας και δραστηριότητάς του, του ανατέθηκε από την πολιτεία η επίσημη εκπροσώπηση της Ελλάδας σε διεθνή συνέδρια.

Υπογράφοντας τη Συνθήκη Ραμσάρ

Το 1971 ταξιδεύει με ίδια έξοδα στο Ιράν, προκειμένου να εκπροσωπήσει την Ελλάδα στη Διεθνή Διάσκεψη για τη Διατήρηση των Υγροτόπων και υπογράφει τη Συνθήκη Ραμσάρ, με την οποία η χώρα μας αναλαμβάνει την υποχρέωση να προστατεύσει τους 11 ελληνικούς υγρότοπους που εντάσσονται σε αυτήν. Τα επόμενα χρόνια εκπροσωπεί την Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Rueschlikon, Ελβετία, 1974), στη Διεθνή Διάσκεψη για τη Διατήρηση των Υγροτόπων (Heiligenhafen, Γερμανία, 1975), στην Α΄ Παγκόσμια Διάσκεψη για τα Αρπακτικά Πουλιά (Βιέννη, Αυστρία, 1975), στη Διάσκεψη του Διεθνούς Γραφείου Ερεύννης Υδροβίων Πουλίων (Οχρίδα, Γιουγκοσλαβία, 1977), στη Γενική Συνέλευση της Διεθνούς Ένωσης για την Προστασία της Φύσης (IUCN), στο Ασκαμπάντ του Τουρκμενιστάν (1978) και σε άλλα συνέδρια.

Σημαντική ήταν, βεβαίως, η συμβολή του Αντίπα και σε αντίστοιχες διοργανώσεις στη χώρα μας: στη Γενική Συνέλευση και Τεχνική Διάσκεψη του IUCN στην Αθήνα (1958), στο Διεθνές Συνέδριο για τη Μεσογειακή Φώκια στη Ρόδο (1978) και στο Συνέδριο Προστασίας Πανίδας και Βιοτόπων, το 1979, την έναρξη του οποίου κήρυξε ο τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Τσάτσος.

Με την επανείσοδο της Ελλάδας στο Συμβούλιο της Ευρώπης, το Υπουργείο Εξωτερικών ανακοινώνει τον Αντίπα ως μόνιμο εκπρόσωπο της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφοριών για τη Διατήρηση της Φύσης, σε ανανώριση της συμμετοχής του σε αυτό στα χρόνια (1971-1974)

που η Ελλάδα είχε αποχωρήσει από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Η κίνηση αυτή γίνεται ύστερα από υπόδειξη της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρώπης, γεγονός που επιβεβαιώνει την εκτίμηση μεγάλων διεθνών οργανισμών στο πρό-

Ο Βύρων Αντίπας στην αίθουσα υπογραφής της Σύμβασης Ραμσάρ (1971)

Παγγαίο, δεκαετία 1930

σωπο του Αντίπα. Με την ιδιότητα του επίσημου εκπροσώπου της χώρας μας συνεργάζεται και με το Διεθνές Γραφείο Ερεύννης Υδροβίων Πουλιών (International Waterfowl Research Bureau).

Χάρη στην εξαιρετική του ικανότητα να δημιουργεί δεσμούς με τις μεγάλες περιβαλλοντικές οργανώσεις του εξωτερικού και ισχυρές φιλίες με

σημαντικές προσωπικότητες του χώρου, ο Αντίπας καταφέρνει να στρέψει την προσοχή τους στα περιβαλλοντικά προβλήματα του τόπου μας και σε πολλές περιπτώσεις να πετύχει τη βοήθειά τους για την επίλυσή τους.

Ο ίδιος είναι Γραμματέας του Ελληνικού Τμήματος του Διεθνούς Συμβουλίου Προστασίας Πουλιών (International Council for Bird Preservation) και μέλος της ομάδας εργασίας της IUCN για τη Διατήρηση της Ελληνικής Φύσης. Από την άλλη, χάρη στις φιλίες του με ξένους ερευνητές και φίλους της φύσης, αρκετοί από αυτούς εγγράφονται μέλη της ΕΕΠΦ και ιδρύονται στη Γερμανία και την Αγγλία δύο ομάδες που λειτουργούν ως παραρτήματα της Εταιρίας. Ανάμεσα στους αγαπημένους φίλους είναι και ο Λυκ Χόφμαν, ένας από τους ιδρυτές του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση, του πασίγνωστου σήμερα WWF International, με το οποίο η ΕΕΠΦ συνεργάζεται από το 1969 για τα περιβαλλοντικά θέματα στην Ελλάδα.

Βραβεία

Η δράση του Αντίπα αναγνωρίστηκε στην Ελλάδα και το εξωτερικό, αποφέροντάς του βραβεία όπως: το Μετάλλιο Αξίας «Pro Merito» του Συμβουλίου της Ευρώπης (1980)· την ανακήρυξή του σε επίτιμο μέλος του WWF International, το οποίο του απένειμε τον ίδιο χρόνο και τιμητικό δίπλωμα διά του Προέδρου του, Δούκα του Εδιμβούργου Φίλιππου (Λονδίνο 1981)· το Χρυσό Μετάλλιο «Peter Joseph Lenne» του ιδρύματος Johann Wolfgang von Goethe (Βασιλεία Ελβετίας 1982)· το Χρυσό Μετάλλιο της Κρατικής Βουλγαρικής Επιτροπής Περιβάλλοντος (1983)· την πρώτη, από την ίδρυσή του, τιμητική διάκρι-

Ο Βύρων Αντίπας με τον Μαρίνο Γερουλιάνο σε τηλεοπτική εκπομπή

Ο Βύρων Αντίπας με τη σύζυγό του Μιθένα

Παγγαίο, δεκαετία 1930

Ο τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Τσάτσος κηρύσσει την έναρξη του Συνεδρίου Προστασίας Πανίδας και Βιοτόπων (1979)

1981. Ο Βύρων Αντίπας παραλαμβάνει το τιμητικό δίπλωμα του WWF από τον Δούκα του Εδιμβούργου Φίλιππο

Ο Βύρων Αντίπας στη βράβευση του από την Ακαδημία Αθηνών το 1991

Το Χρυσό Μετάλλιο
«Peter Joseph Lenne»

ση του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας για τα 40 χρόνια προσφοράς του Αντίπα στη διάσωση της Ελληνικής Φύσης (1990)· το Βραβείο «Σαμουρκείου Ιδρύματος» από την Ακαδημία Αθηνών (1991)· βραβείο της Εταιρείας Προστασίας Πρεσπών για την προσφορά του στη προστασία των Πρεσπών (1994).

Ψυχή της ΕΕΠΦ για 35 χρόνια, ο Αντίπας έφυγε από τη ζωή το 1997, έχοντας υπηρετήσει με πάθος τη διάσωση της ελληνικής φύσης επί 40 χρόνια.

«Δεν τον έβλεπα ποτέ», λέει για τον αεικίνητο αυτόν άνθρωπο η σύζυγός του, Μιλένα Αντίπα, θέλοντας να δώσει το μέγεθος της αφοσίωσής του στον σκοπό που υπηρετούσε. Σκοπό που μοιράστηκε μαζί του, με αγάπη και σεβασμό.

Ενδεικτικά για τη δράση του σεμνού αυτού μαχητή είναι και τα λόγια του διαπρεπούς Αμερικανού οικολόγου David Brower, ο οποίος, το 1975, σε ένα ταξίδι του στην Αθήνα, τη χαρακτήρισε «One man's conservation movement in Greece».

Ο Βύρων Αντίπας στα πρώτα γραφεία της Εταιρείας στην οδό Κυδαθηναίων 9, με τους Kingsley Stern, Ζωή Πανταζή, Πέτρο Μηρούσαλη και Γρηγόρη Τσουνή

Οι άνθρωποι που κράτησαν το τιμόνι 70 χρόνια, 10 Πρόεδροι

Στην πορεία των 70 χρόνων, η κινητήρια δύναμη της ΕΕΠΦ ήταν τα μέλη της, οι εθελοντές της, άνθρωποι με αγάπη και πάθος για τη φύση και την προστασία της. Καθοριστικό όμως ρόλο σε αυτή την πορεία έπαιξαν οι άνθρωποι που έδειξαν τον δρόμο, συχνά σε δύσκολες συγκυρίες, που ανέλαβαν τις ευθύνες και τις πρωτοβουλίες για τη βιωσιμότητα και τον εκσυγχρονισμό της Εταιρίας. Είναι τα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων που κράτησαν ζωντανό το όραμα των ιδρυτών της ΕΕΠΦ και το πήγαν ακόμη πιο μακριά. Δέκα Πρόεδροι, δεκάδες μέλη ΔΣ, άνθρωποι με μεγάλη προσφορά όχι μόνο σε θέματα περιβάλλοντος αλλά και με ακτινοβολία σε όλη την κοινωνία. Πανεπιστημιακοί, ακαδημαϊκοί, επιστήμονες, άνθρωποι των γραμμάτων, με σημαντικό ερευνητικό έργο και με διεθνές κύρος, εκπροσώπησαν και εκπροσωπούν την Ελλάδα σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο. Ως ελάχιστο φόρο τιμής παραθέτουμε αυτό το μικρό αφιέρωμα με τα ονόματα και τα βιογραφικά των 10 Προέδρων της Εταιρίας μας στην 70χρονη πορεία της, που συνεχίζεται με το ίδιο πάθος και ένταση.

Μάξιμος Μητσόπουλος

Ο Μάξιμος Μητσόπουλος γεννήθηκε στην Αθήνα και ήταν γιος του Κωνσταντίνου Μητσόπουλου, καθηγητή Γεωλογίας και διευθυντή του Πολυτεχνείου. Σπούδασε φυσική στα πανεπιστήμια της Αθήνας, του Βερολίνου και του Μονάχου. Το 1921 ανέλαβε επιμελητής του Γεωλογικού και Παλαιοντολογικού

Μουσείου. Το 1938 αναγορεύτηκε υφηγητής και το 1939 καθηγητής της Γεωλογίας και Παλαιοντολογίας στο ΕΚΠΑ. Το 1948 έγινε καθηγητής της Ορυκτολογίας, Πετρογραφίας και Γεωλογίας στο ΕΜΠ, τελικά όμως διατήρησε την θέση του στο ΕΚΠΑ. Το 1955 εξελέγη τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, της οποίας διετέλεσε πρόεδρος. Από το 1950 ως το 1951 και από το 1960 ως το 1961 διετέλεσε κοσμήτορας του ΕΚΠΑ. Ήταν επίσης Πρόεδρος της Ελληνικής Γεωλογικής Εταιρείας. Για τις έρευνές του στη Δυτική Θράκη και τις μελέτες του στην Ηλεία και στην Ακαρνανία τιμήθηκε από την Ακαδημία (1931 και 1938). Ήταν ο πρώτος Πρόεδρος της ΕΕΠΦ από το 1951 έως το 1968 και έπαιξε σημαντικό ρόλο στο ξεκίνημα και δυνάμωμα της Εταιρίας.

Γεώργιος Πανταζής

Ο Γεώργιος Πανταζής γεννήθηκε το 1906 στη Μυτιλήνη όπου ολοκλήρωσε τη βασική του εκπαίδευση. Άρχισε να σπουδάζει ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας και το 1924 επέστρεψε στην Αθήνα όπου αποφοίτησε το 1927. Δίδαξε στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού (Σορβόννη) και εργάστηκε στο Ινστιτούτο Εξέλιξης Οργανισμών, στο Ινστιτούτο Ρόκφελερ. Το 1933 διορίστηκε έκτακτος και το 1937 τακτικός καθηγητής Ζωολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Δίδαξε ζωολογία στη Φυσιολογική και την Ιατρική Σχολή. Διηύθυνε και οργάνωσε το Ζωολογικό Μουσείο και το Εργαστήριο Ζωολογίας του Πανεπιστημίου. Το 1958 εξελέγη καθηγητής Βιολογίας και δίδαξε γενική βιολογία. Κατά τη διάρκεια της θητείας του συνέβαλε στην ίδρυση των Βιολογικών Τμημάτων του Πανεπιστημίου Αθηνών και Πατρών και συχνά πραγματοποιούσε διαλέξεις βιολογίας για το εκτός πανεπιστημίου κοινό. Ήταν ανάμεσα στους ιδρυτές του Ερευνητικού Κέντρου της Ελληνικής Βιολογικής Εταιρείας (1955) και του Ινστιτούτου Ωκεανογραφικών Μελετών. Συνέγραψε εργασίες σχετικά με τη ζωολογία και εκπροσώπησε την Ελλάδα σε διεθνείς συναντήσεις και συνέδρια. Ήταν Πρόεδρος του ΔΣ της ΕΕΠΦ τις περιόδους 1968-1969 και 1970-1974

Βασίλειος-Κλειτός Κιόρτσος

Ο Βασίλειος-Κλειτός Κιόρτσος, υπήρξε τακτικός καθηγητής του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών από το 1963 έως το 1993. Ήταν Πρόεδρος του ΔΣ της ΕΕΠΦ την περίοδο 1969-1970 και 1984-1990.

Κωνσταντίνος Νιαβής

Ο Κωνσταντίνος Νιαβής γεννήθηκε στο Μεσολόγγι το 1920. Σπούδασε γεωπονία στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και έλαβε το πτυχίο του από την Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή Αθηνών το 1946. Ήταν επίσης απόφοιτος του Χημικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών (1950). Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη Φυ-

σιολογία Φυτών στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ της Αγγλίας (1953-1957) και αναγορεύτηκε Διδάκτωρ του ίδιου Πανεπιστημίου (1956). Διήλθε όλες σχεδόν τις βαθμίδες της ΑΓΣΑ και διετέλεσε Καθηγητής Μορφολογίας και Φυσιολογίας Φυτών (1959-1988) καθώς και διατέλεσε Πρύτανης της Σχολής (1969-1970, 1973-1974 και 1982-1983). Ήταν πρόεδρος του ΔΣ της ΕΕΠΦ την περίοδο 1974-1979.

Γεώργιος Μαρίνος

Ήταν καθηγητής Ορυκτολογίας και Πετρολογίας καθώς και διευθυντής του Εργαστηρίου Γεωλογίας και Παλαιογεωλογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και διετέλεσε Πρόεδρος του ΔΣ της ΕΕΠΦ την περίοδο 1979-1981.

Δημήτριος Φοίτος

Ο Δημήτριος Φοίτος είναι ομότιμος καθηγητής Βιολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών. Το 1972, μετά την εκλογή του στη βαθμίδα του τακτικού καθηγητή, ανέλαβε την διεύθυνση του Εργαστηρίου Βοτανικής μέχρι τη συνταξιοδότησή του το 1997. Κατά την διάρκεια της θητείας του ως διευθυντή οργάνωσε εξ υπαρχής ένα σύγχρονο εργαστήριο καθώς και το Βοτανικό Μουσείο (1973). Ιδιαίτερη φροντίδα επέδειξε για την καλύτερη εκπαίδευση των φοιτητών με τη δημιουργία εργαστηριακών ασκήσεων, εκπαιδευτικών εκδρομών και με τη συγγραφή βιβλίων για τα μαθήματα Συστηματικής Βοτανικής και Γεωβοτανικής.

Ήταν ιδρυτικό μέλος των εξής επιστημονικών εταιρειών:

- Της διεθνούς οργάνωσης OPTIMA (Organization for the Phyto-Taxonomic Investigation of the Mediterranean Area) και επί εξαιτία Πρόεδρος της (1983-1989).
- Της Ελληνικής Βοτανικής Εταιρείας (ΕΒΕ) και πρώτος Αντιπρόεδρος της (1980).
- Της Ελληνικής Εταιρείας Βιολογικών Επιστημών (ΕΕΒΕ) και πρώτος Πρόεδρος της (1980). Ήταν Πρόεδρος του ΔΣ της ΕΕΠΦ την περίοδο 1981-1984.

Αρτέμης Γιαννίσαρος

Ο Αρτέμης Γιαννίσαρος γεννήθηκε στον Μεσότοπο Λέσβου όπου τελείωσε το δημοτικό σχολείο. Φοίτησε στο Α' Γυμνάσιο Αρρένων Μυτιλήνης και στη συνέχεια με κρατική υποτροφία σπούδασε στη Σχολή Φυσικών και Μαθηματικών Επιστημών του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή. Ήταν καθηγητής Συστηματικής Βοτανικής στο Τμήμα Βιολογίας και διετέλεσε Διευθυντής του Βοτανικού Κήπου του ΕΚΠΑ. Σήμερα είναι Ομότιμος Καθηγητής. Ασχολήθηκε και ασχολείται με την έρευνα της χλωρίδας της Ελλάδας, αλλά και με τη λογοτεχνία, και ιδιαίτερα την ποίηση, δημοσιεύοντας πολλά ποιήματά του. Διετέλεσε μέλος του ΔΣ της ΕΕΠΦ επί πολλά χρόνια και ήταν Πρόεδρος της την περίοδο 1990-1999.

Γεώργιος Σφήκας

Ο Γιώργος Σφήκας είναι φυσιολόγος και ερευνά την ελληνική χλωρίδα εδώ και πέντε δεκαετίες. Στη διάρκεια αυτών των χρόνων έχει ανακαλύψει αρκετά είδη φυτών, σε τρία από τα οποία έχει δοθεί το όνομά του. Μαζί με τη σύζυγό του Χρυσάνθη ίδρυσαν το 1990 το κέντρο «Ανθοφόρος» για τη μελέτη και προστασία της ελληνικής χλωρίδας. Στον συγγραφικό τομέα έχει γράψει μια σειρά από βιβλία σχετικά με την ελληνική φύση, μερικά από τα οποία κυκλοφορούν πολλά χρόνια, όπως «Δέντρα και θάμνοι της Ελλάδας», «Τα βουνά της Ελλάδας», «Τα εθνικά Πάρκα», «Οι προστατευόμενες περιοχές Natura 2000». Για το σύνολο της δουλειάς του βραβεύτηκε το 1986 από την Ακαδημία Αθηνών. Ήταν μόνιμος συνεργάτης στο πε-

ριοδικό «Γεωτρόπιο» της Ελευθεροτυπίας, στον «Exploter» της Καθημερινής και για πολλά χρόνια υπεύθυνος της ύλης του περιοδικού «Η Φύση». Διετέλεσε επί μακρόν μέλος του ΔΣ της ΕΕΠΦ και ήταν Πρόεδρος της την περίοδο 1999-2007.

από το Δίκτυο. Ήταν επίσης οργανώτρια και υπεύθυνη του Προγράμματος - Δικτύου ΠΕ «Πράσινες γωνιές της γειτονιάς μου». Ήταν Πρόεδρος του ΔΣ της ΕΕΠΦ την περίοδο 2007-2009.

Νίκος Πέτρου

Ο Νίκος Πέτρου, οδοντίατρος προσθετολόγος στο επάγγελμα, είναι φυσιοδίφης, ζωγράφος και φωτογράφος φύσης, και συγγραφέας. Από το 1987 φωτογραφίζει τη φύση και την άγρια ζωή, ταξιδεύοντας σε όλη την Ελλάδα και άλλες χώρες. Έχει συνεργαστεί με έντυπα στην Ελλάδα και το εξωτερικό, έχει εκδώσει συνολικά 15 λευκώματα και έχει δημοσιεύσει περισσότερα από 80 άρθρα για θέματα φύσης και τρέχοντα περιβαλλοντικά ζητήματα. Είναι μέλος του ΔΣ της ΕΕΠΦ από 2006 και διετέλεσε Αντιπρόεδρος του την περίοδο 2007-2009 και υπεύθυνος σύνταξης του περιοδικού «Η Φύση» μεταξύ 2007-2016. Είναι μέλος της Επιτροπής Φύσης, υπεύθυνος του προγράμματος «Γαλάζια Σημαία» και συντονιστής της ομάδας ευρωπαϊκών έργων. Από το 2016 είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του FEE, στο οποίο πρόσφατα εξελέγη Αντιπρόεδρος. Ήταν υπεύθυνος του διεθνούς προγράμματος Learning About Forests την περίοδο 2016-2021, ενώ από το 2019 είναι μέλος της διεθνούς Συντονιστικής Επιτροπής του Green Key. Από το 2009 εκλέγεται συνεχώς Πρόεδρος της ΕΕΠΦ.

Μαρία Ρουσομουστακάκη

Η Μαρία Ρουσομουστακάκη είναι διδάκτωρ Βιολογίας. Διετέλεσε μέλος ΔΕΠ του ΕΚΠΑ, στο Τμήμα Βιολογίας, στον Τομέα Οικολογίας και Ταξινόμικης σε θέση λέκτορα, όπου και δίδαξε σειρά προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων με αντικείμενο Γενική Βιολογία, Συστηματική και Ταξινόμικη Φυτικών Οργανισμών, Γενική Οικολογία, Εφαρμοσμένη Οικολογία, Θαλάσσια Βιολογία, Συστηματική Θαλάσσιων Φυτικών Οργανισμών. Ήταν μέλος του ΔΣ της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης επί 14 έτη σε διάφορες θέσεις. Ήταν υπεύθυνη για το ΔΣ επί 14 έτη των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων - Δικτύων της ΕΕΠΦ, υπεύθυνη επί 22 έτη του Προγράμματος - Δικτύου ΠΕ «Φύση χωρίς Σκουπίδια», καθώς και της δράσης «Άλλοι πετούν άλλοι πεινούν» και των 4 Πανελληνίων Μαθητικών Συνεδρίων που οργανώθηκαν μέσα

της Φύσης επί 14 έτη σε διάφορες θέσεις. Ήταν υπεύθυνη για το ΔΣ επί 14 έτη των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων - Δικτύων της ΕΕΠΦ, υπεύθυνη επί 22 έτη του Προγράμματος - Δικτύου ΠΕ «Φύση χωρίς Σκουπίδια», καθώς και της δράσης «Άλλοι πετούν άλλοι πεινούν» και των 4 Πανελληνίων Μαθητικών Συνεδρίων που οργανώθηκαν μέσα

από το Δίκτυο. Ήταν επίσης οργανώτρια και υπεύθυνη του Προγράμματος - Δικτύου ΠΕ «Πράσινες γωνιές της γειτονιάς μου». Ήταν Πρόεδρος του ΔΣ της ΕΕΠΦ την περίοδο 2007-2009.

επιμέλεια Σταμάτης Σκαμπαρδώνης

Ο Μιχαήλ Δεκλερής παραλαμβάνει το βραβείο από τη Μιλένα Αντίπα στις 7 Δεκεμβρίου 1998. Πίσω, ο τότε Πρόεδρος του ΔΣ, καθηγητής Αρτέμης Γιαννίτσaros.

Τιμηθέντες με το Βραβείο «Βύρων Αντίπας»

1998: Μιχαήλ Δεκλερής, Πρόεδρος Έ Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας

Η εκδήλωση έγινε στις 7 Δεκεμβρίου, στην αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το Βραβείο παρέδωσε στον Μιχαήλ Δεκλερή η Μιλένα Αντίπα, σύζυγος του αξέχαστου Γενικού Γραμματέα μας, η οποία και ευχαρίστησε το ΔΣ της Εταιρίας και τους παρισταμένους για την πρωτοβουλία και τη συμμετοχή στην εκδήλωσή αυτή. Στην αντιφώνησή του, ο Μιχαήλ Δεκλερής έδωσε μια εικόνα της εξέλιξης του κινήματος για το περιβάλλον, τονίζοντας ιδιαίτερα τις τρέχουσες δυσκολίες και τα προβλήματά του. Περιέγραψε την αντιπαλότητα που παρατηρείται μεταξύ των μεγάλων οικονομικών πιέσεων και της ανάγκης διάσωσης του φυσικού κόσμου, και προειδοποίησε ότι πρέπει να βιαστούμε στην εξεύρση λύσεων, γιατί δεν μένει πολύς καιρός στη διάθεσή μας.

1999: Αναστάσιος Αλιφέρης, δήμαρχος Τήλου

Η εκδήλωση έγινε στις 27 Νοεμβρίου, στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων. Το βραβείο δόθηκε στον Τάσο Αλιφέρη για τις προσπάθειές του για την προστασία του περιβάλλοντος στο νησί του. Χαρακτηριστική είναι η επιστολή του προς την ΕΕΠΦ ζητώντας στήριξη για την απαγόρευση του κυνηγιού, στην οποία αναφέρει: « ...Η Τήλος

είναι ένα από τα λίγα σημεία του τόπου μας όπου απαγορεύεται το, για την εποχή μας, βάρβαρο έθιμο του κυνηγιού, αλλά είναι ίσως και ένα από τα ελάχιστα όπου η απαγόρευση εφαρμόζεται συστηματικά. Ασφαλώς, η απαγόρευση στο μικρό αυτό χώρο δεν φθάνει για να σωθεί ο φτερωτός κόσμος του τόπου μας, αλλά αποτελεί ένα φωτεινό παράδειγμα που μπορεί να εμπνεύσει και άλλες παρόμοιες πρωτοβουλίες. Η Τήλος είναι σήμερα ένα μέρος όπου η φύση αντί να υποβαθμίζεται, αναβαθμίζεται».

Ο Πέτρος Μπρούσαλης παραδίδει το βραβείο στον Τάσο Αλιφέρη

2000: Έλμουτ Μπάουμαν, ερευνητής της ελληνικής φύσης, συγγραφέας

Η εκδήλωση έγινε στις 15 Δεκεμβρίου στο Κέντρο «Γαία» του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας. Στην αντιφώνησή του ο Έλμουτ Μπάουμαν εξέφρασε την συγκίνησή του για την τιμή αυτή. «Προσπάθησα και εγώ», είπε, «να προσφέρω ό,τι μπορούσα για την προστασία της μοναδικής ελληνικής φύσης, σαν αυτονόητη υποχρέωση έναντι των γενεών που θα μας ακολουθήσουν σε αυτό τον τόσο ταλαιπωρημένο σήμερα κόσμο, αλλά και έναντι μιας χώρας που φιλοξένησε την οικογένειά μου πάνω από εκατό χρόνια και μου προσέφερε τον θαυμασμό για τα πνευματικά και υλικά δημιουργήματα του αρχαίου κόσμου, του οποίου η φύση είναι αναπόσπαστο μέρος».

2001: Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, WWF Ελλάς

Η εκδήλωση έγινε στις 24 Οκτωβρίου στην αίθουσα τελετών της Αρχαιολογικής Εταιρείας και τα βραβεία δόθηκαν στις τρεις οργανώσεις για το έργο τους.

Για τον Κώστα Καρρά, τότε Πρόεδρο της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, τόσο η παρθένα φύση όσο και η ανθρωπογενής αξίζουν προστασίας και αποτελούν μέρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Όπως τόνισε ο Κώστας Καρράς «όλοι όσοι λαμβάνουμε μέρος στον αγώνα για την κληρονομιά αυτή, αλλά εξ' ίσου και για το μέλλον μας, έχουμε μια υποχρέωση έναντι οτιδήποτε πιστεύουμε το πιο ιερό σ' αυτόν τον κόσμο να θεωρήσουμε όχι μόνο τους εαυτούς μας, αλλά και τις ίδιες τις οργανώσεις των οποίων ηγούμαστε, ιεραρχικά κατώτερους από τους σκοπούς τούς οποίους και εμείς και εκείνες υπηρετούν».

Ο Δημήτρης Μπούσμπουρας, τότε Πρόεδρος της Ορνιθολογικής, εξήρε την εθελοντική προσφορά, που «κρατάει ζωντανές τις περιβαλλοντικές οργανώσεις». Κατ' αυτόν, «το κύριο χαρακτηριστικό των περιβαλλοντικών οργανώσεων είναι ότι, βασιζόμενες σε επιστημονικά δεδομένα, καλή γνώση της φύσης και των ειδών που βρίσκονται σε κίνδυνο, έχουν συγκεκριμένες και εξειδικευμένες, ανά περιοχή και θέμα, προτάσεις για την διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς».

Κλείνοντας τις ομιλίες, ο Δημήτρης Καραβέλλας, Διευθυντής του WWF Ελλάδας, συνόψισε τον ρόλο των περιβαλλοντικών οργανώσεων στο γεγονός ότι «εκφράζουν ολοκληρωμένο παρεμβατικό λόγο προς την πολιτεία και την κοινωνία και επιχειρούν να καλλιεργήσουν συνείδηση και να ενεργοποιήσουν τους πολίτες περί τα κοινά».

Ο Έλμουτ Μπάουμαν με τη Μαρία Ρουσσουμουστάκη, Αντιπρόεδρο τότε της ΕΕΠΦ

Ο Κώστας Καρράς [1], ο Δημήτρης Μπούσμπουρας [2] και ο Δημήτρης Καραβέλλας [3] παραλαμβάνουν τα βραβεία από τον Γιώργο Σφήκας, τότε Πρόεδρο της ΕΕΠΦ,

Ο Πύργος Σφήκας παραδίδει το βραβείο στον Μάριο Φουρνάρη

2002: Σύλλογος Περιθαλψής και Προστασίας Αγρίων Ζώων «Αλκυόνη»

Η εκδήλωση έγινε στις 10 Δεκεμβρίου, στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων. Η «Αλκυόνη» ιδρύθηκε το 1995 και λειτουργεί στην Πάρο νοσοκομείο και χώρο ανάρρωσης-φιλοξενίας για άρρωστα και τραυματισμένα άγρια ζώα, κυρίως πουλιά, τα οποία μεταφέρονται εκεί από όλη την Ελλάδα, επιδιώκοντας, όπου είναι αυτό δυνατό, την επανένταξή τους στο φυσικό περιβάλλον. Στην τελετή βράβευσης μίλησαν ο Γιώργος Σφήκας, ο Μάκης Απέργης, ο Σάκης Κουρουζίδης, καθώς και ο εκπρόσωπος της Αλυόνης Μάριος Φουρνάρης.

2003: Πέτρος Μπρούσαλης, συγγραφέας, φωτογράφος φύσης, ιδρυτικό μέλος ΕΕΠΦ

Η εκδήλωση έγινε στις 16 Δεκεμβρίου, στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων. Ο Πέτρος Μπρούσαλης ήταν ένα από τα ιδρυτικά μέλη της ΕΕΠΦ και στενός συνεργάτης του Βύρωνα Αντίπα και εργάστηκε για δεκαετίες με ανιδιοτέλεια για τους σκοπούς της Εταιρίας. Με εκατοντάδες ομι-

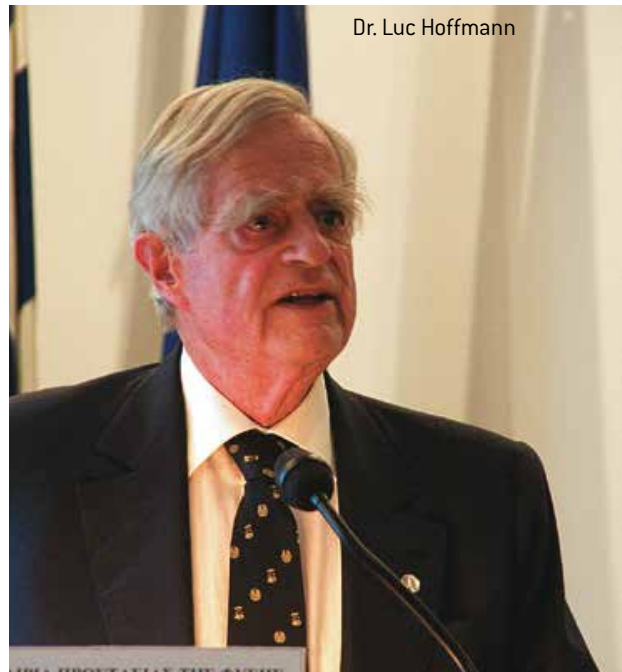

Πέτρος Μπρούσαλης

λίες και προβολές διαφανειών και με φωτογραφίες και άρθρα επί παντός θέματος σχετικού με το φυσικό περιβάλλον εμφύτευσε σε πολλούς ανθρώπους γνώσεις, ενδιαφέρον και αγάπη για τη φύση. Ήταν πρωτοπόρος καλλιτέχνης φωτογράφος με σημαντικό έργο και δίδαξε επίσης για πολλά χρόνια στη Σχολή Ξεναγών.

2005: Dr. Luc Hoffmann, ιδρυτικό μέλος και επίτιμος Πρόεδρος Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών

Η εκδήλωση έγινε στις 12 Μαΐου, στην αίθουσα του Ιδρύματος Γουλανδρή-Χορν στην Πλάκα. Το όνομα του Δρος Hoffmann έχει συνδεθεί άρρηκτα με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Έχει παίξει πρωτεύοντα ρόλο σε διεθνείς οργανισμούς όπως η Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης (IUCN) και το Διεθνές Γραφείο για την Έρευνα της Παρυδάτιας Ορνιθοπανίδας (IWRB), οι οποίοι μελέτησαν τους ελληνικούς υδροτόπους και τα πουλιά της Ελλάδας και πρότειναν μέτρα προστασίας, σε συνεργασία με την ΕΕΠΦ. Είναι ιδρυτής του Κέντρου Βιολογικής Έρευνας στο Tour du Valat της Γαλλίας, καθώς και συνιδρυτής του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση (WWF) και ιδρυτής του WWF Ελλάς. Υπήρξε υποστηρικτής πολλών προγραμμάτων ελληνικών περιβαλλοντικών οργανώσεων, όπως της ΕΕΠΦ, της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, του ΑΡΧΕΛΩΝ, της Φιλοδασικής, του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγροτόπων και του WWF Ελλάς, σε πολλές περιοχές της χώρας και για διάφορα απειλούμενα είδη. Από τους βασικούς συντελεστές της δημιουργίας του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών, ήταν Πρόεδρος,

Dr. Luc Hoffmann

επί πολλά έτη, της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών. Επιπλέον, έχει τιμηθεί από την Ελλάδα με το παράσημο του Ταξιάρχη του Τάγματος της Τιμής. Η υποστήριξη της Εταιρίας μας στην αρχή της οικονομικής κρίσης ήταν καθοριστική για τη συνέχιση του έργου μας.

2007: Φιλοδοσική Ένωση Αθηνών

Η εκδήλωση έγινε στις 16 Μαΐου, στο Πολιτιστικό Κέντρο του Πανεπιστήμιου Indianapolis και το βραβείο δόθηκε στη Φιλοδοσική Ένωση Αθηνών για την επί δεκαετίες εξαιρετικά αποτελεσματική δράση για τη δημιουργία και συντήρηση του Δάσους Καισαριανής, αλλά και γενικότερα τη θετική της συμβολή στην ανάδειξη φυσικών περιοχών.

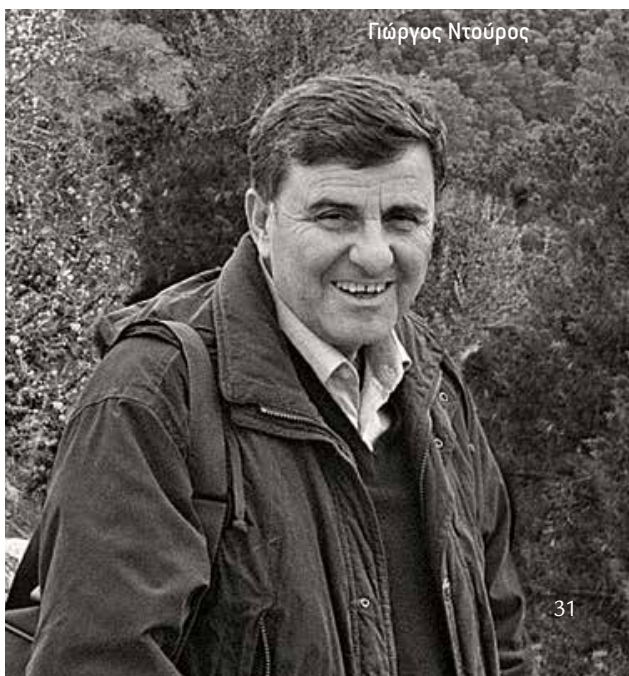
Ο Γιώργος Σφήκας παρουσίασε το έργο της Φιλοδοσικής όπως το έζησε προσωπικά και το παρακολούθησε από τα μετακατοχικά χρόνια μέχρι τις μέρες μας. Στην ευχαριστήρια ομιλία του ο Μιχαήλ Μελάς, Πρόεδρος της Φιλοδοσικής Ένωσης Αθηνών, αναφέρθηκε στα προβλήματα που αντιμετωπίζει στην εκτέλεση του έργου της, με ιδιαίτερη μνεία της σοβαρότατης ζημιάς που έχει προκαλέσει στον πευκώνα ο «εμβολιασμός» των δέντρων με το έντομο *Marchalina hellenica*.

2008: Γιώργος Ντούρος, πρώην Δασάρχης Πάρνηθας, Διευθυντής Εθνικών Δρυμών, Δασών και Θήρας του Υπουργείου Γεωργίας

Η εκδήλωση έγινε στις 14 Μαΐου, στο Πολιτιστικό Κέντρο του Πανεπιστήμιου Indianapolis, με παρουσία μόνο μελών και φίλων της Εταιρίας και πολλών συγγενών και προσωπικών φίλων της οικογένειας Ντούρου, που ήλθαν από όλη την Ελλάδα. Η ΕΕΠΦ τίμησε με το βραβείο «Βύρωνα Αντίπα» τη μνήμη του πρόωρα χαμένου Γιώργου Ντούρου, εξάιρετου δασολόγου με πολύπλευρη, αποτελεσματική και ανιδιοτελή μέχρις αυτοθυσίας δράση για την προστασία της ελληνικής φύσης και ιδιαίτερα του δασικού της πλούτου. Κατά τη θητεία του στη Διεύθυνση Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας, αλλά και από τις άλλες θέσεις που κατείχε στο Υπουργείο Γεωργίας, συνέβαλλε σημαντικά στην προστασία της φύσης, αποτρέποντας με τις αρνητικές γνωμοδοτήσεις του καταστροφικές επεμβάσεις (λατομεία, νέα χιονοδρομικά κέντρα, δόμηση, καταστρεπτική οδοποιία κ.ά.) σε πολλές προστατευόμενες περιοχές (Ροδόπη, Πιέρια, Πίνδος, Καλλίδρομο, Βαρδούσια, Ζάρακας κ.ά.). Ήταν πάντα αρωγός σε κάθε προσπάθεια διαφύλαξης του φυσικού περιβάλλοντος και ανταποκρινόταν σε όλες τις προσκλήσεις για συνεργασία, προσφέροντας τις γνώσεις του και την υποστήριξή του.

Ο Μιχαήλ Μελάς, Πρόεδρος της Φιλοδοσικής Ένωσης Αθηνών παραλαμβάνει το βραβείο από τον Ανδρέα Καραμάνο παρουσία της τότε Προέδρου της ΕΕΠΦ, Μαρίας Ρουσομουστακάκη.

Γιώργος Ντούρος

Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος

2011: Η Α.Θ.Π. ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος

Η εκδήλωση έγινε στις 28 Ιουνίου, στην αίθουσα «Δημήτρης Μητρόπουλος» του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών και συνέπεσε με τον εορτασμό των 60 χρόνων από την ίδρυση της ΕΕΠΦ. Το βραβείο δόθηκε στον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο για τις κεφαλαιώδους σημασίας και διεθνούς εμβέλειας οικολογικές πρωτοβουλίες του. Στην ομιλία του, ο Οικουμενικός Πατριάρχης ανέφερε:

Τὸ ὄλον ἐνδιαφέρον μας διὰ τὸ περιβάλλον δὲν ὑπαγορεύεται ἀπὸ διάθεσιν ἐκκοσμικεύσεως τοῦ θρησκευτικοῦ βιώματος, οὔτε ἀπορρέει ἀπὸ τάσιν εἰδωλοποιήσεως τῆς Φύσεως, ὅπως ἀτυχῶς συμβαίνει μὲ μερικοὺς οἰκολόγους, ἀλλ' ἔχει ἰσχυρὰ ἀγιογραφικὰ καὶ θεολογικὰ θεμέλια. Ἐδράζεται εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ! Εἰς τὴν πίστιν ἡμῶν ὅτι τὸ περιβάλλον καὶ ὁλόκληρος ὁ φυσικὸς κόσμος, ἔμβιος καὶ μὴ, εἶναι ἔργον

τοῦ Θεοῦ «καλὸν λίαν», ὁ δὲ ἄνθρωπος, ὁ βασιλεὺς τῆς Δημιουργίας, ἀφοῦ ἔλαβε παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ ἐντολὴν «ἐργάζεσθαι καὶ φυλάττειν» τὸν ἐγκόσμιον Παράδεισον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀρχικῶς ἐτοποθετήθη, χρεωστῆ καὶ σήμερον, καὶ εἰς τὸ μέλλον, νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ διαφυλάσῃ τὸν περιβάλλοντα ἡμᾶς φυσικὸν κόσμον, κατὰλληλον διὰ νὰ ζῆ ἐντὸς αὐτοῦ τόσον ὁ ἴδιος καὶ τὰ λοιπὰ ἔμβια ὄντα, ὅσον καὶ αἱ ἐπόμεναι γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λοιπῶν ἐμβίων ὄντων, ἤτοι κόσμον καθαρὸν, ὑγιεινόν, παραγωγικόν, αἰετόφρον καὶ ὠραῖον! Ἡ γῆ, ἡ θάλασσα, ἡ ἀτμόσφαιρα καὶ ὅλα ὅσα εὐρίσκονται ἐν αὐτοῖς, πρέπει νὰ εἶναι εἰς κατάστασιν σύμφωνον μὲ τὰς τεθείσας ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ προϋποθέσεις καὶ λειτουργίας, καὶ ὄχι εἰς παρὰ φύσιν κατάστασιν, προκειμένου ἢ ζωῆ νὰ διασφαλίζεται καὶ ἡ ὅλη Δημιουργία νὰ λειτουργῇ ὡς πράγματι Κόσμος - κόσμημα. Ἐν τούτῳ ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τεραστία.

Εὐχαριστοῦμεν θερμότατα τὸν Πρόεδρον κ. Νικόλαον Πέτρου καὶ τὸ κατ' αὐτὸν Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν εὐγενῆ ἀπόφασίν των νὰ ἀπονεύμουν εἰς τὴν Μετριοτήτα ἡμῶν τὸ βραβεῖον «Βύρων Ἀντίπας 2011». Τὸ βραβεῖον αὐτὸ θὰ ἀποτελῇ μίαν ἀκόμη ὑπενθύμισιν εἰς ἡμᾶς διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ διὰ τὴν προστασίαν τῆς φύσεως καθήκοντός μας. Εὐλογοῦμεν τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρείας, συγκαίροντες ἐπὶ τῇ 60ῇ αὐτῆς καλλικάρπῳ ἀμφιτηρίδι, καὶ εὐχόμεθα καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς, πολλάς εὐτυχεῖς ἐπετετεῖους δημιουργικῆς προσφορᾶς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς καλῆς λίαν δημιουργίας τοῦ Θεοῦ!

Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος παραλαμβάνει το βραβείο Βύρων Αντίπα από τον πρόεδρο της ΕΕΠΦ Νίκο Πέτρου

2013: Μυρσίνη Μαλακού, Διευθύντρια της Εταιρείας Προστασίας Πρεσπών

Η εκδήλωση έγινε στις 22 Μαΐου, στο Πολιτιστικό Κέντρο του Πανεπιστημίου Indianapolis. Η Μυρσίνη Μαλακού τιμήθηκε για την πολύχρονη και καθοριστική συμβολή της στην προστασία της φύσης και τη στήριξη της κοινωνίας της Πρέσπας από τη θέση της ως διευθύντριας της Εταιρείας Προστασίας Πρεσπών. Στο παρελθόν έχει τιμηθεί, μαζί με την ΕΠΠ, από τη Σύμβαση Ραμσάρ το 1999 και από το Ίδρυμα Goldman το 2001.

2016: Arne Strid, Ομότιμος Καθηγητής Βοτανικής στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης

Η εκδήλωση έγινε στις 30 Νοεμβρίου, στο Μουσείο Μπενάκη και συνέπεσε με τον εορτασμό των 65 χρόνων από την ίδρυση της ΕΕΠΦ. Ο Arne Strid διέπρεψε στο επιστημονικό πεδίο της φυτικής βιοποικιλότητας, προσφέροντας πολύτιμες υπηρεσίες στη διερεύνηση και την ανάδειξη της ελληνικής φύσης και της Ελλάδας γενικότερα. Η αγάπη του για την ελληνική χλωρίδα είναι διαρκής και ανεξάντλητη, καθώς εξακολουθεί να ασχολείται ενεργά και δυναμικά με την έρευνα και τη μελέτη της.

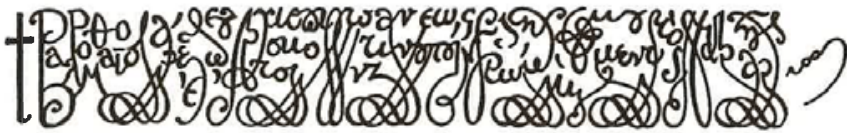
Ο Arne Strid γεννήθηκε στη Σουηδία και σπούδασε βοτανική, χημεία και γενετική στο Πανεπιστήμιο της Lund. Από την πρώτη κιόλας στιγμή της σταδιοδρομίας του ασχολήθηκε με την ελληνική χλωρίδα, μελετώντας τα φυτά του Αιγαίου, υπό την επίβλεψη του καθηγητή Runemark. Υπηρέτησε ως καθηγητής στα πανεπιστήμια της Κοπεγχάγης και του Göteborg και ως διευθυντής στον Βοτανικό Κήπο και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Göteborg. Είναι μέλος της Βασιλικής Ακαδημίας των Επιστημών και των Γραμμάτων της Δανίας και της Πολωνικής Ακαδημίας των Επιστημών. Είναι μέλος της ΕΕΠΦ, επίτιμο μέλος της Ελληνικής Βοτανικής Εταιρείας και έχει τιμηθεί με πλήθος διακρίσεων για την προσφορά του.

Ο καθηγητής Arne Strid στο βήμα ενώ παραλαμβάνει το βραβείο Βύρωνα Αντίπα από τη Μιλένα Αντίπα και τον Πρόεδρο της ΕΕΠΦ Νίκο Πέτρου.

Στιγμιότυπα από τη βράβευση της Μυρσίνης Μαλακού παρουσία και του Luc Hoffmann

Τῷ Ἐντιμοτάτῳ κυρίῳ Νικολάῳ Πέτρου, Προέδρῳ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρίας Προστασίας τῆς Φύσης, τέκνῳ τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῷ, χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ Θεοῦ.

Ὁ εἰκοστός αἰὼν ἔχει χαρακτηρισθῆ ὡς «ὁ πιό βίαιος αἰὼν τῆς ἱστορίας», τόσον ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀσκησιν βίας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν συνάνθρωπον, ὅσον καὶ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν πρωτοφανῆ ὠμότητα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φύσιν, τὴν ἀτμόσφαιραν, τὸν ὑδροφόρον ὀρίζοντα, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας καὶ τὰς θαλάσσας, τὴν πανίδα καὶ τὴν χλωρίδα. Εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι τοιαύτης καταστροφικῆς συμπεριφορᾶς προηγεῖται μία ἐσωτερικὴ κρίσις, μία «ἀνατροπὴ τῶν ἀξιών», μία νοητικὴ καὶ συναισθηματικὴ, πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ κατολίθωσις.

Ἡ σύγχρονος οἰκολογικὴ κρίσις θεωρεῖται τὸ δυσκολώτερον πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἔχει κληθῆ νὰ λύσῃ ἡ ἀνθρωπότης εἰς ὀλόκληρον τὴν ἱστορίαν τῆς. Εἶναι πρόβλημα παγκόσμιον, τὸ ὁποῖον δέν γνωρίζει σύνορα κρατῶν καὶ ὅρια πολιτισμῶν, ἀφοῦ ἀφορᾷ εἰς τοὺς ὅρους ἐπιβιώσεως ὄχι μόνον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ζωῆς εἰς τὸν πλανήτην μας.

Προφανέστατα, ἡ ἀντιμετώπισις τῆς μεγάλης αὐτῆς περιβαλλοντικῆς προκλήσεως ἀπαιτεῖ πολὺπλευρον κινητοποίησην, πολιτικὰς ἀποφάσεις, δραστηριοποιήσιν τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν, παρεμβάσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ ἄλλας κοινὰς πρωτοβουλίας. Τὸ προέχον ὅμως εἶναι ἡ ριζικὴ ἀλλαγὴ νοοτροπίας, ἡ ἀνάπτυξις ἐνός νέου ἠθους οἰκολογικῆς εὐθύνης, ἐνός διαφοροετικοῦ τρόπου ζωῆς. Ἄλλως, ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἀγωνίζεται διὰ τὴν θεραπείαν τῶν συμπτωμάτων, χωρὶς νὰ φθάνῃ εἰς τὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ.

Πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν ἐκινήθησαν κατὰ τὰς τελευταίας τρεῖς δεκαετίας αἱ πολυδιάστατοι δράσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὀργάνωσις οἰκολογικῶν συνεδρίων, ἡ συνεργασία μὲ ἐκπροσώπους τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν θρησκευτικῶν, μὲ εἰδικούς ἐπιστήμονας καὶ πανεπιστήμια, μὲ οἰκολογικὰ κινήματα καὶ κοινωνικοὺς φορεῖς, ἡ προσπάθεια προσεγγίσεως τῆς νεολαίας καὶ παντός ἀνθρώπου καλῆς θελήσεως, μὲ σταθερόν στόχον τὴν εὐαισθητοποίησιν διὰ τὴν ἀνάγκην σεβασμοῦ τῆς «καλῆς λιαν» δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Θεολογικῶς, ἡ καταστροφή τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος κατανοεῖται ὡς προέκτασις τῆς τραγικῆς ἀλλοτριώσεως τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς τόπος καὶ τρόπος ἀποκαταστάσεως τῆς σχέσεως αὐτῆς, ἀνακαινισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, καὶ «ἀληθευοῦσης ἐν ἀγάπῃ» ζωῆς, ἀσκητικῆς παραιτήσεως ἀπὸ κυριαρχικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς κτίσεως καὶ εὐχαριστιακῆς χρήσεως αὐτῆς, ἀποτελεῖ ἐμπρακτον οἰκολογίαν. Ὅντως, ὁ ἀγὼν διὰ τὴν προστασίαν τῆς κτίσεως εἶναι διάστασις τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως καὶ περιεχόμενον τῆς ζωῆς ἐν Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ Ὁρθόδοξος παράδοσις εἶναι ἀνεξάντλητος πηγὴ ζωτικῶν ἀληθειῶν διὰ τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τὸν αἰώνιον προορισμόν του. Ὅπως εἰς κάθε ἐποχὴν, οἱ πιστοὶ καλούμεθα καὶ σήμερον νὰ ζῶμεν ὡς χριστιανοὶ καὶ σύγχρονοι

άνθρωποι, νά μεταμορφώνωμεν τόν κόσμον, ὄχι νά τόν ἀπορρίπτωμεν. Ὅπως προσφνεύστατα γράφει σύγχρονος ἡμέτερος θεολόγος, ὀφείλομεν νά διδασκώμεθα ἀπό τόν εὐλογημένον τρόπον τοῦ βίου τῶν ἀπλῶν χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ἐπί μακρούς αἰῶνας προσέφερον εἰς τήν Ἐκκλησίαν «τόν σίτον, τόν οἶνον καί τό ἔλαιον» διά νά τά ἀγίαση ὁ ἱερεὺς καί νά ἀγιασθῇ ἡ ζωὴ καί ὁ μόχθος των, νά μὴ λησμονῶμεν τήν χαρμολύπην ἐκείνων «πού γνῶριζαι πῶς βγαίνει τό ψωμί, τό λάδι καί τό κρασί, τόν ἀγῶνα πού κρύβεται σέ κάθε κόκκο καί κάθε σταγόνα», νά ἐμπνεώμεθα ἀπό τό θυσιαστικόν φρόνημα καί τό δοξολογικόν ἦθος ἐκείνων, οἱ ὅποιοι «δέν θεωροῦσαν τίποτε δικό τους κατόρθωμα, τίποτε αὐτονόητο, οὔτε τήν ὑγεία, οὔτε τό ψωμί, οὔτε τό νερό, καί διξολογοῦσαν τόν Θεό καθημερινά γιά τό δῶρο τῆς ζωῆς, βίωναν τήν ἱερότητα τῆς κτίσης καί ἔβλεπαν παντοῦ τήν σφραγίδα καί τή Χάρη τοῦ Θεοῦ». Τό ἐπιχείρημα, ὅτι αὐτό τό εὐχαριστιακόν, δοξολογικόν καί ἀσκητικόν ἦθος δέν εἶναι δυνατόν νά βιωθῇ εἰς τό σύγχρονον κοινωνικόν, οἰκονομικόν καί πολιτισμικόν περιβάλλον, εἶναι τελείως σαθρόν.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, συμμετέχοντες ἐν πνεύματι εἰς τοὺς ἐπετειακοὺς ἑορτασμοὺς ἐπὶ τῇ ἑβδομηκονταετηρίδι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρίας Προστασίας τῆς Φύσης, συγχαίρομεν ὑμῖν διά τήν πολῦτιμον καί πολυσχιδῆ δρασιν σας, τήν συμβολήν σας εἰς τήν οἰκολογίαν καί τόν ἀγῶνα τῆς Ἐταιρίας ὡς τῆς παλαιότερας ὀργανώσεως προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἐν Ἑλλάδι, ἐπαινοῦντες δέ τήν ἀπονομήν τοῦ ἐφετεινοῦ βραβείου «Βύρων Ἀντίπας» εἰς τόν Ἐντιμότατον κ. Ἰωάννην Μπουτάρην διά τήν προσφορὰν του εἰς τήν προστασίαν τῆς ἀγρίας ζωῆς, καταστέφομεν πάντα τά μέλη τῆς καθ' ὑμᾶς Ἐταιρίας διά τῆς πατρικῆς καί Πατριαρχικῆς ἡμῶν εὐχῆς καί εὐλογίας καί ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς καί ἐπὶ πάντας τοὺς ἀγωνιζομένους διά τήν προστασίαν τῆς φύσεως τήν χάριν καί τό ἔλεος τοῦ Κτίστου τῶν ἀπάντων καί Θεοῦ τῆς ἀγάπης.

Ἰωάννης Βικά' Σεπτεμβρίου ιη'
Ὁ Θεὸς εὐχέται β.

Δεν χωρεί αμφιβολία ότι το φυσικό περιβάλλον συνιστά το γνήσιο πλούτο της ανθρωπότητας, το ζωογόνο πεδίο μέσα στο οποίο μπορούμε να δημιουργήσουμε και να υπάρξουμε. Και ενώ η πορεία και η εξέλιξη του ανθρώπου είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με το περιβάλλον, είναι αξιοσημείωτο ότι όχι μόνο παραμελείται ολοένα και περισσότερο, αλλά ότι είναι και το πεδίο που απειλείται διαχρονικά και συστηματικά από τον ίδιο τον άνθρωπο.

Σε μία περίοδο παγκόσμιας κρίσης σε κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο με την ανθρωπότητα να δοκιμάζεται από ιδιαίτερες σοβαρές καταστάσεις, όπως η πανδημία, το περιβάλλον δεν γίνεται το καταφύγιο του ανθρώπου, αλλά ένα πεδίο το οποίο διαρκώς επιβαρύνεται με δυσμενείς επιπτώσεις που βιώνουμε ήδη και θα βιώσουν πολλαπλάσια οι επόμενες γενεές. Η Ελλάδα, μία χώρα με ιδιαίτερο φυσικό πλούτο, δοκιμάζεται διαρκώς από νοσηρές καταστάσεις, όπως οι καταστροφικές πυρκαγιές, οι οποίες αλλοιώνουν δραματικά το φυσικό περιβάλλον και στερούν την ενεργητική του επίδραση στην ποιότητα ζωής των πολιτών. Αντιμετωπίζοντας τόσο σοβαρά ζητήματα, πρέπει να αναπροσδιοριστούν οι προτεραιότητές μας και να καταστεί σαφές ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί έναν θεμελιακό στόχο πρωτίστης σημασίας, για τον οποίο απαιτούνται συγκεκριμένες επιστημονικές, αλλά και θεσμικές παρεμβάσεις.

Η Ακαδημία Αθηνών, τόσο ως προς τον σκοπό της όσο και σε επίπεδο διάρθρωσης, προσεγγίζει διεπιστημονικά τα περιβαλλοντολογικά ζητήματα και εστιάζει σε συγκεκριμένες πτυχές τους, όπως η κλιματική αλλαγή και οι επιπτώσεις της, η αξιοποίηση των ενεργειακών πηγών, η προστασία και η ανασύσταση των εγχώριου φυσικού περιβάλλοντος. Σε αυτό το πλαίσιο, το Κέντρο Ερεύνης Φυσικής της Ατμόσφαιρας και Κλιματολογίας (ΚΕΦΑΚ) της Ακαδημίας Αθηνών, λαμβάνοντας υπόψη τα πρόσφατα τραγικά περιβαλλοντικά γεγονότα που αντιμετώπισε η χώρα, αποφάσισε τη Σύσταση της Ειδικής Επιτροπής Εμπειρογνομών για την Έρευνα της Ανθεκτικότητας των Ελληνικών Δασικών Οικοσυστημάτων (ΕΑΔΟ), προσεγγίζοντας το ζήτημα σε επιστημονική βάση. Το αντικείμενο της νεοσυσταθείσας Επιτροπής έγκει-

ται στη διερεύνηση της ανθεκτικότητας των δασικών οικοσυστημάτων της χώρας σε συγκεκριμένες μετεωρολογικές-κλιματικές συνθήκες, οι οποίες τα απειλούν. Η Επιτροπή θα ασχοληθεί τόσο με το παρελθόν όσο και με το παρόν και το μέλλον των κλιματικών αλλαγών και των επιπτώσεών τους στα δασικά οικοσυστήματα της χώρας.

Η συντονισμένη δράση ανάμεσα στην επιστημονική κοινότητα, την Πολιτεία και άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς δύναται να επιφέρει αξιοσημείωτα οφέλη στην προσπάθεια οχύρωσης του περιβάλλοντος. Παράλληλα, είναι επιτακτική η καλλιέργεια της περιβαλλοντικής συνείδησης, έτσι ώστε να υπάρχει το αίσθημα της ατομικής ευθύνης με την καθιέρωση πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον στην καθημερινότητά μας. Η προστασία του περιβάλλοντος εν γένει, αλλά και της ελληνικής φύσης ειδικά, είναι χρέος όλων μας τόσο ατομικά όσο και θεσμικά, με τη συμβολή του καθενός από το πεδίο, το οποίο υπηρετεί.

Χαιρετίζουμε επομένως την πρωτοβουλία και τη μακροχρόνια δράση της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης, η οποία υπηρετεί με αφοσίωση αυτόν τον σκοπό με πολυσχιδείς δραστηριότητες σε εκδοτικό, επιχειρησιακό και συμβουλευτικό επίπεδο. Αξίζει να επισημανθούν μάλιστα οι ιδιαίτεροι δεσμοί της ΕΕΠΦ με την Ακαδημία Αθηνών, καθώς από την ιδρυτική της συγκρότηση το 1951 απαρτιζόταν από μέλη της Ακαδημίας Αθηνών, όπως οι Ηλίας Βενέζης, Σπυρίδων Μαρινάτος, Καίσαρ Αλεξόπουλος και Μάξιμος Μητσόπουλος, ο οποίος ήταν και ο πρώτος πρόεδρος της ΕΕΠΦ. Η Ακαδημία Αθηνών τιμά αυτές τις προσάψεις, ενώ παράλληλα στέκεται αρωγός προσφέροντας την επιστημονική της συνδρομή, αφιερωμένη δια των μελών της, αλλά και των ερευνητικών δομών της, στο σκοπό της προστασίας και της αξιοποίησης του φυσικού περιβάλλοντος.

Σας ευχόμαστε να συνεχίσετε το έργο σας για πολλά έτη, εμπλουτίζοντας τη σημαντική παρακαταθήκη σας στο πεδίο και αποτελώντας πρότυπο για νέες δράσεις στις νέες γενιές.

*Ο Πρόεδρος Λουκάς Χριστοφόρου
Ο Γεν. Γραμματέας Χρήστος Ζερεφός*

Η διατήρηση της βιοποικιλότητας πρέπει να καταστεί παγκόσμια πολιτική προτεραιότητα

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης δραστηριοποιείται εδώ και εβδομήντα χρόνια με επιτυχία σε θέματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας. Το έργο της έχει ευρέως αναγνωρισθεί και βραβευθεί μεταξύ άλλων από την Ακαδημία Αθηνών και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Η βιοποικιλότητα είναι η ίδια η ζωή – όμορφη, πολύτιμη και ευάλωτη. Χρειαζόμαστε υγιή οικοσυστήματα και βιοποικιλότητα για πολλούς λόγους. Πέρα από την εγγενή αξία τους και τα άυλα αγαθά που μας παρέχουν, όπως είναι ο πνευματικός πλούτος και η αισθητική τους αξία, τα οικοσυστήματα είναι το θεμέλιο κάθε οικονομίας και κοινωνίας. Αποτελούν την υποδομή στην οποία βασίζεται η ευημερία και η ίδια η ύπαρξή μας. Η κοινωνία αντλεί άφθονα και πολύτιμα για τη ζωή οφέλη, αγαθά και υπηρεσίες, μεταξύ των οποίων ο καθαρισμός του αέρα και των υδάτων, η διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους, η παροχή φαρμάκων, πρώτων υλών και άλλων βασικών στοιχείων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της βιομηχανίας, ο μετριασμός της κλιματικής αλλαγής.

Ωστόσο, αυτό δεν έχει αναγνωριστεί αρκετά ούτε έχει εκτιμηθεί σωστά και η πραγματική αξία τους δεν αντικατοπτρίζεται στη συμβατική οικονομική διαχείριση. Το αποτέλεσμα είναι ότι η βιοποικιλότητα ακολουθεί ραγδαία φθίνουσα πορεία.

Για να σταματήσει αυτή η καταστροφή, η βιοποικιλότητα πρέπει να καταστεί παγκόσμια πολιτική προτεραιότητα.

Απώλεια βιοποικιλότητας σημαίνει απώλεια ζωτικών πόρων από τους οποίους εξαρτώνται οι κοινωνίες. Όταν καταστρέφουμε τη βιοποικιλότητα, καταστρέφουμε αυτό το σύστημα, πρινόζουμε το κλαδί στο οποίο καθόμαστε. Τα διαταραγμένα οικοσυστήματα είναι πιο ευάλωτα και έχουν περιορισμένη μόνο ικανότητα να αντιμετωπίζουν ακραία συμβάντα και νέες νόσους. Τα ισορροπημένα οικοσυστήματα, αντιθέτως, μας προστατεύουν από απρόβλεπτες καταστροφές και, όταν τα χρησιμοποιούμε με βιώσιμο τρόπο, μας προσφέρουν πολλές από τις καλύτερες λύσεις για επείγουσες προκλήσεις.

Η απώλεια βιοποικιλότητας και η κατάρρευση των οικοσυστημάτων απειλούν τα θεμέλια της οικονομίας μας. Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, περισσότερο από το μισό του παγκόσμιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος εξαρτάται από τη φύση και τις υπηρεσίες που αυτή προσφέρει, με τρεις καθοριστικούς οικονομικούς τομείς

—τα τρόφιμα και ποτά, τη γεωργία και τις κατασκευές— να εξαρτώνται σημαντικά από αυτήν. Η παγκόσμια απώλεια των υπηρεσιών που μας προσφέρουν τα οικοσυστήματα εκτιμάται σε περισσότερα από 30 τρισ. ευρώ ανά έτος εξαιτίας της αλλαγής της εδαφοκάλυψης και της υποβάθμισης του εδάφους.

Το ζήτημα είναι επίσης σημαντικό σε ατομικό επίπεδο. Η φύση λειτουργεί προληπτικά και θεραπευτικά στην υγεία. Η τακτική επαφή με τη φύση μπορεί να μειώσει το άγχος και να ενισχύσει τη σωματική δραστηριότητα, έχοντας θετική επίδραση στη διάθεση, την αυτοσυγκέντρωση και την υγεία, καθώς και να μειώσει κινδύνους που σχετίζονται με μη ενεργούς τρόπους ζωής. Τα υγιή οικοσυστήματα είναι το κλειδί για την πρόληψη των νόσων και πρέπει να θεωρούνται θεμελιώδης πυλώνας για μια αποδοτική, από πλευράς κόστους, υγειονομική περίθαλψη.

Η απώλεια βιοποικιλότητας είναι αναμφίβολα ηθικό ζήτημα, καθώς οφείλουμε να μην καταστρέψουμε έναν ζωντανό πλανήτη. Είναι όμως και ζήτημα αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών, καθώς στερούμε από τους απογόνους μας τη βάση για μια ολοκληρωμένη ζωή, και βέβαια είναι ζήτημα δικαιοσύνης, αφού η απώλεια βιοποικιλότητας πλήττει πιο έντονα τους πλέον φτωχούς, εντείνοντας υφιστάμενες ανισότητες.

Οι διορατικοί πολίτες, πολιτικοί και επιχειρήσεις αναγνωρίζουν αυτούς τους κινδύνους, αλλά η επίγνωσή τους δεν έχει καταστεί ακόμα κοινός τόπος. Είναι περιορισμένη η γνώση για το πώς τα επιχειρηματικά μοντέλα και η προμήθεια πρώτων υλών εξαρτώνται από τη φύση και τη βιοποικιλότητα, όπως περιορισμένη είναι και η κατανόηση αναφορικά με την αλληλεπίδραση μεταξύ της αποδοτικότητας πόρων, των υπηρεσιών που προσφέρουν τα οικοσυστήματα, της βιοποικιλότητας, του κόστους της αδράνειας και της κλιματικής αλλαγής.

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να παρέχουν τη δυνατότητα στους πολίτες να κατανοούν την εξάρτησή τους από τη φύση και τις επιπτώσεις σε αυτήν. Πρέπει να στοχεύουν σε οκτώ

βασικές προτεραιότητες για το μέλλον, οι οποίες συνοψίζονται ως εξής:

- Η συνειδητοποίηση της σημασίας της βιοποικιλότητας.
- Η καλύτερη κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης και της αναγκαίας δράσης.
- Η πλήρης λειτουργία δίκτυο προστατευόμενων περιοχών.
- Η φροντίδα της βιοποικιλότητας στις μη προστατευόμενες περιοχές.
- Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- Η προστασία της παγκόσμιας βιοποικιλότητας
- Η ενσωμάτωση της βιοποικιλότητας σε άλλους τομείς άσκησης πολιτικής, όπως στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας.
- Η επαρκής χρηματοδότηση.

Για την επίτευξη ορισμένων προτεραιοτήτων από τις παραπάνω εργάζονται και δραστηριοποιούνται τα μέλη της ΕΕΙΦ και η συμβολή τους είναι πολύτιμη.

Σταύρος Δήμας

πρ. Επίτροπος Περιβάλλοντος

Αμπεθουργός (φωτ. Νίκος Πέτρου)

ΕΕΠΦ: πρωτοπόρος στην εθνική και τη διεθνή σκηνή

Είμαι πολύ χαρούμενη για την πρόσκληση και την ευκαιρία να αναφερθώ στο πολύ σημαντικό αυτό σημείο στην ιστορία της ΕΕΠΦ! Εβδομήντα χρόνια αδιάκοπης λειτουργίας ενός πρωτοπόρου οργανισμού στην εθνική και διεθνή σκηνή είναι τεράστιο επίτευγμα.

Αναφέρω τη διεθνή σκηνή, καθώς η ΕΕΠΦ είναι από τα πλέον δραστήρια μέλη του Ιδρύματος για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (FEE) και χειρίζεται όλα μας τα προγράμματα στην Ελλάδα, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην προστασία του περιβάλλοντος. Μέσω της ΕΕΠΦ, η Ελλάδα έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή των προγραμμάτων του FEE, καθώς ήταν μέσα στις λίγες πρώτες χώρες στις οποίες ξεκίνησαν τα Οικολογικά Σχολεία και οι Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον πριν από 25 χρόνια. Επίσης, βρίσκεται σταθερά, για πολλά χρόνια, μέσα στις τρεις πρώτες θέσεις της Παγκόσμιας κατάταξης για τις βραβεύσεις με τη Γαλάζια Σημαία και το Green Key. Είχα την ευκαιρία να συμμετάσχω στην πρώτη ζωντανή ανακοίνωση των διεθνών αποτελεσμάτων που φιλοξένησε η ΕΕΠΦ στη Χαλκιδική το 2016, και εντυπωσιάστηκα από την αφοσίωση και τον ενθουσιασμό των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και των στελεχών της, αλλά και από την υποδειγματική φιλοξενία. Με μεγάλη χαρά επίσης ανακοίνωσα, στην πρόσφατη Γενική μας Συνέλευση τον περασμένο Ιούνιο, την ανακήρυξη ως Επίτιμου Μέλους

του FEE της Αλίκης Βαβούρη, δραστήριου στελέχους της ΕΕΠΦ για πολλά χρόνια.

Βρισκόμαστε πλέον σε ένα κρίσιμο σημείο στην ιστορία του πλανήτη μας και οι περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε ολοένα μεγαλώνουν. Το FEE, μέσα από τη νέα στρατηγική του GAIA 20:30, έχει δεσμευτεί να αντιμετωπίσει τα κρίσιμα αυτά προβλήματα σε συνεργασία με τα μέλη και τους εταίρους του. Όλοι μαζί θα εκπαιδεύσουμε και θα ενδυναμώσουμε ανθρώπους σε όλο τον κόσμο, ώστε να αναλάβουν δράσεις και να εφαρμόσουν λύσεις για να περιοριστούν οι επιπτώσεις των αλληλένδετων παραμέτρων της περιβαλλοντικής κρίσης: της κλιματικής αλλαγής, της απώλειας βιοποικιλότητας και της ρύπανσης.

Καταλήγοντας, θέλω να αναφερθώ στον Πρόεδρο της ΕΕΠΦ Νίκο Πέτρου, με τον οποίο έχω τη χαρά και την τιμή να συνεργάζομαι στο Διοικητικό Συμβούλιο του FEE. Ο Νίκος έπαιξε κομβικό ρόλο στη διαμόρφωση του στρατηγικού σχεδίου GAIA 20:30 και είμαι σίγουρη ότι θα συνεχίσει να υποστηρίζει την εφαρμογή του μέσα από την ΕΕΠΦ αλλά και διεθνώς.

Θερμά συγχαρητήρια στην ΕΕΠΦ για τις μεγάλες επιτυχίες σας αυτά τα 70 χρόνια!

Εύχομαι κάθε επιτυχία στις μελλοντικές προσπάθειές σας να προστατέψετε τον πλανήτη μας και τους ανθρώπους του!

Lesley Jones
Πρόεδρος του FEE

Έργον μελέτης, έργον οργανώσεως, έργον δημιουργίας

Με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 70 χρόνων από την ίδρυση της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης, ανταποκρίνομαι ευχαρίστως στην πρόσκληση της συγγραφής ενός μικρού άρθρου.

Θα αρχίσω με τρεις φράσεις από την εισήγηση του εμπνευστού της ιδρύσεως της ΕΕΠΦ και πρώτου Γενικού Γραμματέα, αιμνήστου Ιακώβου Σαντοριναίου, κατά την ιστορική σύσκεψη κατά την οποία αποφασίσθηκε η ίδρυση της «Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσεως» (1951): «Το έργον το οποίον ευρίσκεται έμπροσθεν ημών προς πραγματοποίησιν θα είναι τεράστιον. Έργον μελέτης, έργον οργανώσεως, έργον δημιουργίας. Θα χρειασθεί όλη μας η αφοσίωσις και η αγάπη και η πίστις διά να το φέρωμεν εις πέρας».

Αυτές οι φράσεις ακούσθηκαν ως σάλπισμα για την έναρξη μιας μάχης, ειρηνικής μεν, αλλά με εθνική σημασία. Δεν θα ήταν, μάλιστα, υπερβολή, εάν υποστηριχθεί ότι οι πρωτοπόροι της ίδρυσης της Εταιρίας, με το κύρος τους, τις γνώσεις τους και τον ενθουσιασμόν τους αφύπνισαν ακόμη και τις αρμόδιες Υπηρεσίες της Πολιτείας για το μέγα θέμα της προστασίας του ελληνικού περιβάλλοντος. Θα αναφέρω ένα τυχαίο παράδειγμα από τα πολυάριθμα παρόμοια:

19η Τακτική Γενική Συνέλευση της Εταιρίας, της 22 Μαρτίου 1974. Πρόεδρος ο καθηγητής Κ. Νιαβής.

Ο Πρόεδρος ανακοινώνει τα εξής: «Μετά από προσπάθειες αρκετών ετών το Υπουργείον Γεωργίας ανεγνώρισε την σημασίαν της Μικρής Πρέσπας... και ανακήρυξε την περιοχήν των Πρεσπών Εθνικόν Δρυμόν... Η Εταιρία μας έπαιξε σημαντικό ρόλον στο επίτευγμα αυτό... και με την εξασφάλιση διεθνούς ενδιαφέροντος και υποστηρίξεως».

Είναι μεγάλος ο αριθμός των συνεργατών στα Διοικητικά Συμβούλια της Εταιρίας τους οποίους εγνώρισα κατά την, επί πολλά χρόνια, συμμετοχήν μου σε αυτά. Ήσαν πρόσωπα διακεκριμένα, επιστήμονες ή μη με σοβαρότητα και γνώση. Μένω έως σήμερα με την ενθύμηση της βαθειάς εκτίμησής μου προς όλα τα τότε μέλη με τα οποία συνεργασθήκαμε, για τη φιλική τους διάθεση και την επίγνωση του σπουδαίου έργου της προστασίας της ελληνικής Φύσης, για το οποίο είχαμε προσφερθεί να εργασθούμε. Η ΕΕΠΦ έχει την καλή τύχη να διοικείται και σήμερα από πρόσωπα εξίσου ικανά, για τα οποία αισθάνομαι την ίδια βαθεία εκτίμηση.

Και όλα αυτά σε μία περίοδο ιδιαίτερος δύσκολη από γενικότερη άποψη. Είχαμε όμως πολλούς

φίλους. Αλλά είχαμε και έναν μεγάλο φίλο, τον αείμνηστον Κωνσταντίνο Τσάτσο, τότε Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας. Ο Πρόεδρος, εκτός από τη συναισθηματική στήριξή του, διέθεσε για μεγάλο χρονικό διάστημα το ισόγειο της κατοικίας του (οδός Κυδαθηναίων 9, Πλάκα) για τη φιλοξενία των γραφείων της Εταιρίας μας.

Τελειώνοντας αυτήν τη μικρή συμβολή μου εξ αφορμής των 70 χρόνων από της ιδρύσεως της Εταιρίας μας, μου είναι αδύνατον να παραλείψω έστω λίγες λέξεις για τον αείμνηστον Βύρωνα Αντίπα. Ο Βύρωνας Αντίπας υπήρξε η εμβληματική μορφή της ΕΕΠΦ. Κατά τη μακροτάτη θητεία του, ως Γενικός Γραμματέυς της Εταιρίας, υπήρξε ο φύλακας άγγελός της, ο άνθρωπος που είχε κυριολεκτικά αφιερωθεί με πάθος στη μεγάλη αποστολή της. Η Εταιρία μας του οφείλει πάρα πολλά!

Εύχομαι στην Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης μακροημέρευση και περαιτέρω επιτυχίες για την προστασία της μοναδικής σπουδαιότητας ελληνικής Φύσης και του απαράμιλλου κάλλους της!

Δημήτρης Φοίτος

Ομότιμος Καθηγητής Βιολογίας
Πανεπιστημίου Πατρών

Βύρων Αντίπας - Ένας άνθρωπος με όραμα και σχέδιο ταγμένος στην προστασία της φύσης

Η ίδρυση της ΕΕΠΦ και η γνωριμία μου με τον Βύρωνα

Η ΕΕΠΦ ιδρύθηκε το 1951 από μια ομάδα μελών της τότε αθηναϊκής κοινωνίας. Ανάμεσά τους αναφέρω τον Κωνσταντίνο Γουλιμή, νομικό και γνώστη της ελληνικής χλωρίδας, τον Λεωνίδα Πινάτση, επίσης βαθύτατο γνώστη της ελληνικής χλωρίδας, τον Πέτρο Μπρούσαλη, φωτογράφο, και τον Τρύφωνα Βάθη, καθηγητή του Πολυτεχνείου. Πρώτος Γενικός Γραμματέας εκλέχτηκε ο ενθουσιώδης Ιάκωβος Σαντοριναίος, που ήταν γεμάτος ιδέες για δράση. Σύντομα όμως ο Ιάκωβος Σαντοριναίος απογοητεύθηκε, επειδή τα άλλα μέλη δεν έδειχναν τον ίδιο ενθουσιασμό, και παραιτήθηκε. Την κατάσταση τότε πήρε στα χέρια του ο Βύρωνας Αντίπας, ο οποίος εκλέχθηκε στη θέση του Γενικού Γραμματέα και αφοσιώθηκε ψυχή και σώματι με μεθοδικότητα και συνέπεια στο δύσκολο έργο του. Το πρώτο γραφείο της ΕΕΠΦ ήταν στην οδό Αναγνωστοπούλου, ενώ αργότερα μεταφέρθηκε στην οδό Κυδαθηναίων στην Πλάκα, σ' ένα γραφικό σπιτάκι που ανήκε στον τέως Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Τσάτσο. Εκεί γνώρισα κι εγώ τον Βύρωνα, έναν άνθρωπο με όραμα, σχέδιο, που έδινε όχι μόνο την ψύχη του αλλά βοηθούσε και οικονομικά για να επιβιώσει η Εταιρία. Εκείνα τα χρόνια οι συνδρομές των μελών μας δεν επαρκούσαν και συχνά ο Βύρωνας έβαζε χρήματα από την τσέπη του για να κρατήσει την ιστορία ζωντανή και τα κατάφερε. Εγώ τότε δραστηριοποιούμουν στον Ορειβατικό Σύνδεσμο της Αθήνας όπου ήμουν και στο ΔΣ. Κάποια μέρα θέλησα να γνωρίσω την ΕΕΠΦ και πήγα στα γραφεία. Την περίοδο εκείνη ο Βύρωνας άρχισε να εκδίδει το περιοδικό «Η Φύση» και μου ζήτησε να γράψω κάτι. Έτσι άρχισε περιστασιακά η συνεργασία μου με το περιοδικό, η οποία εξελίχθηκε σε μια μόνιμη και στενή σχέση.

Το ταξίδι στην πόλη Ραμσάρ και η υπογραφή της συνθήκης

Την ίδια περίοδο άρχισε να υπάρχει μια κινητικότητα σε διεθνές επίπεδο με συναντήσεις και συνέδρια σχετικά με τα μεγάλα περιβαλλοντικά ζητήματα. Μια μεγάλη τέτοια συνάντηση θα γινόταν

στην πόλη Ραμσάρ της Περσίας για την προστασία των υγροτόπων. Ο Βύρωνας πήγε στο αρμόδιο υπουργείο και ζήτησε να εκπροσωπήσει τη χώρα μας. Η απάντηση ήταν αρνητική. Του είπαν ότι το υπουργείο δεν διαθέτει κονδύλια για ένα τέτοιο ταξίδι. Τότε ο Βύρωνας ζήτησε να ορίσουν αυτόν εκπρόσωπο της Ελλάδας και τα έξοδα θα τα έβαζε μόνος του. Το μόνο που ήθελε από το υπουργείο ήταν ένα επίσημο χαρτί ότι εκπροσωπεί αυτός την Ελλάδα. Αυτό πια δεν μπορούσαν να το αρνηθούν και πήγε στην πόλη Ραμσάρ και υπέγραψε εκ μέρους της Ελλάδας τη Συνθήκη για την προστασία των υγροτόπων διεθνούς σημασίας. Πάνω σ' αυτή τη συνθήκη στηρίζονται όλες οι προσπάθειες για την προστασία των υγροτόπων.

Η παρέμβαση του Αντίπα στην ίδρυση των Εθνικών Δρυμών

Η παρέμβασή του ήταν ουσιαστική και για την ίδρυση Εθνικών Δρυμών. Αρκετοί Δρυμοί ιδρύθηκαν ή προστατεύθηκαν αποτελεσματικά με πρωτοβουλίες της ΕΕΠΦ, την οποία εκπροσωπούσε ο Βύρωνας. Αναφέρω χαρακτηριστικά τον Εθνικό Δρυμό Πίνδου-Βάλιας Κάλντα. Η περιοχή ανακηρύχθηκε χωρίς να έχει γίνει κάποια μελέτη που να στηρίζει αυτή την απόφαση. Κάποια μέρα, από το δασαρχείο Γρεβενών, τηλεφώνησαν στον Βύρωνα και ζήτησαν τη βοήθειά του. Αμέσως εκείνος ενήργησε και δημιούργησε μια ομάδα μελέτης. Για την πανίδα θα ασχολούνταν ο Γρηγόρης Τσουνής, η Μυρσίνη Μαλακού και ένας Ιταλός ζωολόγος, ο Maurizio Ravasini. Για τη χλωρίδα ο υπογράφων. Από όλη αυτή την ιστορία προέκυψε μια επιστημονική μελέτη, που αποδείκνυε περίτρανα ότι η περιοχή είχε μεγάλη οικολογική αξία και καλώς είχε ανακηρυχθεί σε Εθνικό Δρυμό. Και σ' αυτή την περίπτωση, αν δεν είχε κινηθεί ο Αντίπας, ίσως να μην είχε γίνει τίποτε στη Βάλια Κάλντα μέχρι σήμερα. Αλλά και άλλοι Εθνικοί Δρυμοί, όπως της Σαμαριάς και των Πρεσπών, ίσως δεν θα είχαν ανακηρυχθεί αν δεν είχε ενεργήσει ο Βύρωνας Αντίπας. Γι' αυτό θα πρέπει να τον θεωρούμε μεγάλο ευεργέτη της ελληνικής φύσης και να τον τιμούμε ανάλογα.

Γιώργος Σφήκας

Επίτιμος Πρόεδρος της ΕΕΠΦ

Αφιερώσαμε χρόνο και ενέργεια γιατί πιστέψαμε στο όραμα της ΕΕΠΦ

Ρίχνω ματιές σε πρόσωπα και γεγονότα της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης έτσι όπως τα έζησα ως αυτόπτης μάρτυς από το 1996 έως το 2009, δευτερευόντως δε έως σήμερα. Ματιές επειδή μια αναλυτική παρουσίαση θα χρειαζόταν χιλιάδες σελίδες. Στέκομαι στην περίοδο 1996-2009 επειδή την έζησα μέσα από το ΔΣ σε διάφορες θέσεις, από μέλος έως Πρόεδρος, και ταυτόχρονα υπεύθυνη για το ΔΣ για τα εκπαιδευτικά προγράμματα της Εταιρίας. Βάζω και το «σήμερα» επειδή συνεχίζω σταθερά να είμαι μέλος της ΕΕΠΦ και ταυτόχρονα εθελόντρια. Δεν σημειώω τίτλους και δράσεις για όλα τα πρόσωπα που αναφέρω, για οικονομία στο κείμενο. Ζητώ συγγνώμη από εκείνους που θα παραλείψω, για τον ίδιο λόγο.

Έχω εμπρός μου ένα ερώτημα: Γιατί αγαπήσαμε την ΕΕΠΦ και έχουμε ξοδέψει, ως εθελοντές, χρόνο και ενέργεια για να την υποστηρίξουμε; Τι μας εμπνέει;

Για μένα αιτία στάθηκε ο Βύρων Αντίπας. Ο εμβληματικός Γενικός Γραμματέας, που πήγε με δικά του έξοδα στην Περσία να εκπροσωπήσει την Ελλάδα στη Διεθνή Διάσκεψη για τη Διατήρηση των Υγροτόπων και να υπογράψει τη Συνθήκη Ραμσάρ, με συνεπήρε στα φοιτητικά μου χρόνια, όταν τον άκουσα να μιλά για την ελληνική φύση και την ανάγκη να την προστατέψουμε.

Αργότερα, ο Αρτέμιος Γιαννίσαρος, συνάδελφος στο Τμήμα Βιολογίας, Πρόεδρος τότε της ΕΕΠΦ, στην εμμονή του οποίου χρωστάμε το ότι η

ΕΕΠΦ απέκτησε ιδιόκτητη στέγη, με προσκάλωσε να έρθω στο ΔΣ της Εταιρίας. Εκλέχτηκα το 1996 και ανέλαβα για το ΔΣ τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Μεγάλη πρόκληση, ρίσκο και πολλή δουλειά. Βρήκα την Αλίκη Βαβούρη, εξαιρετικό στέλεχος, που, χωρίς επιπλέον αμοιβή, ξόδευε πολύ από τον ελεύθερο χρόνο της για την Εταιρία. Η άσφογη συνεργασία μας βοήθησε στη γόνιμη ανάπτυξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Έως και σήμερα η ΕΕΠΦ έχει 5 Προγράμματα - Δίκτυα ΠΕ πανελληνιας εμβέλειας, στα οποία συμμετέχουν κάθε χρόνο χιλιάδες μαθητές.

Θυμάμαι με ρόλο-κλειδί στην εξέλιξη της ΕΕΠΦ τον Μάκη Απέργη. Ως Γενικός Γραμματέας με γνώση αλλά και πυγμή οργάνωσε την ΕΕΠΦ και έφερε τις πρώτες σημαντικές χορηγίες, δίνοντας ζωή στις Γαλάζιες Σημαιές, στα Πανελλήνια Μαθητικά Συνέδρια και στα προγράμματα Π.Ε. Σύνθημα της ΕΕΠΦ και ταυτόχρονα άζονες πάω στους οποίους κινείται ακόμα και σήμερα έγινε το «Φύση, γνώση, προστασία».

Σημαντικοί για την εξέλιξη της ΕΕΠΦ, μέλη του ΔΣ, συνοδοιπόροι με κοινό όραμα, ήταν οι παρακάτω: ο Γιώργος Σφήκας, φυσιοδίφης, μελετητής και ζωγράφος της ελληνικής φύσης, γνωρίζεται στην πράξη κάθε γωνιά της Ελλάδας και μοιράζεται με πάθος όπου και όταν μπορεί τις γνώσεις του. Ο Σταμάτης Σκαμπαρδώνης, σταθερή αξία στην περιβαλλοντική εκπαίδευση με αθόρυβη αλλά δημιουργική παρουσία. Ο Ντον Μάθιους, έφορος εκδηλώσεων και διοργανωτής εκδρομών, διαλέξεων, πάντα δραστήριος, ευγενικός και αγαπημένος.

Οι Πιερ Μπρούσαλης και Λεωνίδα Κόλλας, άξια μέλη του ΔΣ άφησαν τα δικά τους σημάδια.

Δεκάδες εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν έως σήμερα στις Συντονιστικές Επιτροπές των Δικτύων Π.Ε, στην οργάνωση σεμιναρίων, εκστρατειών για περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και ενημέρωση μαθητών και ενηλίκων, πρόσφεραν ανιδιοτελώς τη δουλειά τους, τον χρόνο τους, τις ιδέες τους. Τους διδάξαμε και μας δίδαξαν, με εκτίμηση, αλληλοσεβασμό και προσήλωση στον κοινό μας στόχο. Προσωπικά τους ευχαριστώ για την προσφορά τους στην ΕΕΠΦ. Χαίρομαι που τους γνώρισα και, μέσω αυτών, έναν μεγάλο αριθμό εξαιρετων δασκάλων. Η προ-

στασία έρχεται μέσα από το μονοπάτι της γνώσης.

Σήμερα, η ΕΕΠΦ συμπληρώνει 70 χρόνια συνεχούς δράσης. Έχει ανοίξει τα φτερά της. Είναι αναγνωρίσιμη, αν και συνεχίζει να εργάζεται αθόρυβα, χωρίς να επιδιώκει την προβολή. Το τιμόνι της το κρατούν τα στιβαρά χέρια του Προέδρου του ΔΣ Νίκου Πέτρου. Μαζί του Γενικός Γραμματέας ο Σταμάτης Σκαμπαρδώνης και αντιπρόεδρος η Αλέξια Νικηφοράκη.

Καλοτάξιδη να είναι η ΕΕΠΦ στα χρόνια που έρχονται.

Και εμείς όλοι από κοντά να την εμπιστευόμαστε, να τη στηρίζουμε, να την αγαπάμε. Το να ξοδεύουμε λίγο από τον χρόνο μας και την ενέργειά μας για την ΕΕΠΦ είναι το λιγότερο που μπορούμε να κάνουμε.

Μαρία Ρουσομουστακίη
πρώην Πρόεδρος της ΕΕΠΦ

Με την ευκαιρία του εορτασμού των 70 χρόνων της ΕΕΠΦ

Τα μέλη της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης μου έκαναν την τιμή και μου έδωσαν την ευκαιρία να διατελέσω μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας κατά τη διετία 2010-11. Η διετία αυτή μου άφησε μόνο με ευχάριστες αναμνήσεις και σηματοδεύτηκε από την επιτυχή υποβολή και στη συνέχεια την υλοποίηση του έργου LIFE «ForOpenForests».

Η ΕΕΠΦ, χάρη στη διορατικότητα των εμπνευστών της, ιδρύθηκε σε μια περίοδο που οι όροι «προστασία της φύσης», «διατήρηση της βιοποικιλότητας», «βιολογία διατήρησης», «αειφόρος ανάπτυξη» και «κλιματική αλλαγή» ήταν άγνωστες έννοιες όχι μόνο στο ευρύ κοινό αλλά και σε μεγάλο μέρος της επισημονικής κοινότητας.

Έκτοτε και επί 70 συνεχή χρόνια, γεγονός πρωτόγνωρο για τα Ελληνικά δεδομένα, υπηρετεί με συνέπεια τον σκοπό που προβλέπεται από το Καταστατικό της, που δεν είναι άλλος από την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, με ποικίλες δράσεις και δραστηριότητες όπως: εκδόσεις, το περιοδικό «Η Φύση», εκπαιδευτικά προγράμματα (Οικολογικά Σχολεία, Νέοι Δημοσιογράφοι, Μαθαίνω για τα Δάση, Φύση χωρίς Σκουπίδια, Πράσινες Γωνιές), προγράμματα αειφόρου διαχείρισης (Γαλάζια Σημαία, Green Key), έργα διατήρησης της φύσης (LIFE, Interreg, Horizon 2020, Πρά-

σινο Ταμείο), παρεμβάσεις, φυσιολατρικές εκδρομές, σεμινάρια, διαλέξεις και απονομή βραβείων.

Η ΕΕΠΦ διακρίνεται για την εξωστρέφεια της η οποία εκφράζεται με τη συμμετοχή του Προέδρου της Νίκου Πέτρου στο Διοικητικό Συμβούλιο του FEE και στη διεθνή Συντονιστική Επιτροπή του Green Key.

Οι δραστηριότητές της εκτείνονται και πέραν του Ελληνικού χώρου. Μέσω των προαναφερθέντων προγραμμάτων και έργων και σε συνεργασία με άλλες περιβαλλοντικές ΜΚΟ, ερευνητικά Ιδρύματα και πανεπιστήμια υλο-

ποίησε δράσεις προστασίας της φύσης στην Κύπρο, στην Τουρκία, στην Ιταλία, στην Ισπανία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η μακρόχρονη παρουσία της ΕΕΠΦ αποτέλεσε παράδειγμα για την ίδρυση πολλών άλλων, περισσότερο «εξειδικευμένων», περιβαλλοντικών ΜΚΟ στην Ελλάδα και λειτουργησε ως φυτώριο στελεχών για αυτές.

Η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης με τα εμπνευσμένα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου που το αποτελούν την οργανωτική δομή και τα ικανότατα στελέχη που διαθέτει διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διατήρηση της φύσης και εγγυάται ένα ευοίωνο μέλλον.

Κυριάκος Γεωργίου

Ομότιμος Καθηγητής Φυσιολογίας Φυτών
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

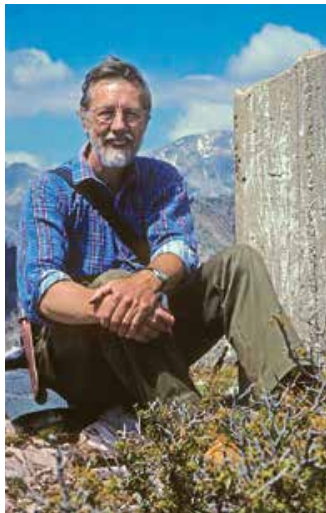
φωτ. Νίκος Πέτρος

Σημαντική η προσφορά της ΕΕΠΦ στην προστασία της ελληνικής χλωρίδας

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, σήμερα 70 ετών, έχει αποκτήσει πλέον σημαίνοντα ρόλο στην προσπάθεια να μελετηθεί και να προστατευθεί η πλούσια φυσική κληρονομιά της Ελλάδας, μέσα από τα ποικίλα έργα που υλοποιεί, την περιβαλλοντική εκπαίδευση, τις δράσεις ενημέρωσης του κοινού, όπως οι εκδρομές και οι ομιλίες, και το υψηλής ποιότητας τριμηνιαίο περιοδικό της.

Η βοτανική, όπως και οι περισσότεροι κλάδοι των δυτικών επιστημών, έχει τις ρίζες της στην Ελλάδα. Ο πρώτος «βοτανικός», ο Θεόφραστος ο Ερέσιος (372-287 π.Χ.) μελέτησε τη μορφολογία και τις φαρμακευτικές ιδιότητες των φυτών. Πολλά από τα ονόματα που έδωσε χρησιμοποιήσαν αργότερα ο Διοσκουρίδης και ο Πλίνιος (1ος αιώνας) αλλά και ο Δινναίος (18ος αιώνας) και βρίσκονται σε χρήση μέχρι τις μέρες μας.

Η χλωρίδα της Ελλάδας είναι από τις πλουσιότερες στην Ευρώπη, με περίπου 5.700 είδη ανώτερων φυτών και υψηλό βαθμό ενδημισμού. Περίπου 22% των φυτών είναι ενδημικά, ενώ άλλο ένα 7% έχει περιορισμένη κατανομή, ακόμη και αν εξαπλώνεται πέρα από τα εθνικά σύνορα. Τα ποσοστά

αυτά είναι τα υψηλότερα μεταξύ αντίστοιχων χωρών στην Ευρώπη και καθρεφτίζουν τη μεγάλη ποικιλότητα τοπογραφίας, γεωλογίας και κλίματος.

Μια σημαντική εξέλιξη των τελευταίων δεκαετιών είναι η ανάδειξη πολλών ένθερμων και καλά ενημερωμένων ερασιτεχνών, που ασχολούνται με τη μελέτη και καταγραφή της χλωρίδας και πανίδας των περιοχών τους. Στο υπό προετοιμασία έργο μου «Ατλας της ελληνικής χλωρίδας», που ελπίζω να εκδοθεί στις αρχές του 2022, είχα πολύτιμη συνεισφορά από πολλούς που μου έδωσαν στοιχεία, οι περισσότεροι μέλη της ΕΕΠΦ. Η παρακο-

λούθηση των μεταβολών στην κατανομή των ειδών ως αποτέλεσμα των αλλαγών του κλίματος και των χρήσεων γης απαιτεί καλή και αδιάκοπη συνεργασία μεταξύ των ακαδημαϊκών ερευνητών και των ερασιτεχνών φυσιοδιφών, και η συμβολή της ΕΕΠΦ και των μελών της σε αυτό τον τομέα θα είναι πολύ σημαντική.

Arne Strid

Ομότιμος Καθηγητής Βοτανικής στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης

Helichrysum sibthorpii, είναι ένα από τα ποισοπάνια φυτά στην Ελλάδα (φωτ. Arne Strid)

Η στρατηγική της προσαρμογής

Η νέα στρατηγική αντιμετώπισης του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, για πολλούς μάλιστα κλιματικής καταστροφής, έχει αποδειχτεί στην πράξη ότι είναι η πολιτική της προσαρμογής. Και τούτο γιατί αναγνωρίζεται πλέον ότι η κατάσταση του κλίματος βαίνει γεωμετρικώς επιδεινούμενη, ενώ η συζήτηση προς λήψη αποτελεσματικών μέτρων για μείωση του προβλήματος εξελίσσεται σ' έναν αγώνα μετ' εμποδίων.

Εντούτοις, ήδη από το 1992 (Ρίο), ιστορική χρονιά από πλευράς αντιμετώπισης του φαινομένου, τα Ηνωμένα Έθνη υιοθέτησαν τη Σύμβαση για την Κλιματική Αλλαγή, ενός εκ των δύο υποχρεωτικού χαρακτήρα κειμένων ανάμεσα στα πέντε σημαντικότερα κείμενα που έμελλαν να αλλάξουν τη διεθνή στρατηγική για σύγχρονη αντιμετώπιση της παγκόσμιας περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Πρόκειται για μια στρατηγική η οποία επανοριοθετούσε την πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος μέσα από τη σχέση της με τη νέα θεώρηση του αναπτυξιακού φαινομένου, κάτω από τη βιώσιμη ή αειφόρα προοπτική του. Αυτή είναι και η προσέγγιση η οποία ανέδειξε επίσης αναφορικά με τη διεθνή αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και μία, μοιραία, συμπληρωματική της μείωσης εκπομπής αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου στρατηγική, εκείνην της προσαρμογής στις όποιες καθόλα αρνητικές επιπτώσεις της.

Πρόκειται για μια στρατηγική η οποία εμπεριέχει ταυτόχρονα την αναγκαιότητα λήψης μέτρων πρόληψης της ρύπανσης του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με εκείνα που αφορούν στην προφύλαξη από τις καταστροφικές επιπτώσεις που η ίδια η φύση ενδέχεται να προκαλέσει. Να γιατί η στρατηγική της προσαρμογής στις νέες κατ' ανάγκην συνθήκες που αναδύονται από την επιδείνωση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής αποτελεί την κατεξοχήν υποχρεωτική εκ των πραγμάτων πολιτική που κάθε κυβέρνηση πρέπει να προτάσσει στο

πρόγραμμά της ώστε να διαφυλάσσεται η ανθρώπινη ζωή, αλλά και να εξασφαλίζεται επίσης η προστασία όλων των αγαθών από τα οποία εξαρτάται η ομαλή διαβίωσή του. Με άλλα λόγια οφείλουμε, δυστυχώς, να μάθουμε να ζούμε με καύσωνες,

πυρκαγιές, ξηρασία, διάβρωση ή και απερίθμωση του εδάφους, αλλά και καταστροφικές πλημμύρες, τυφώνες κ.λπ., με σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομία αλλά και την κοινωνία (όπως οι περιβαλλοντικοί πρόσφυγες). Και τούτο γιατί δεν μπορούμε/προλαβαίνουμε αποτελεσματικά πλέον να μειώσουμε τα αίτια που προκαλούν όλα αυτά τα φαινόμενα, δίχως βέβαια να εγκαταλείπονται όλες οι σχετικές προσπάθειες, αλλά αντιθέτως να εντατικοποιούνται.

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, η οποία φέτος γιορτάζει τα 70 χρόνια διαρκούς και

απόλυτα επιτυχούς δράσης, έχει ήδη ενσωματώσει σε όλα τα προγράμματά της τη στρατηγική της προσαρμογής μέσα από ειδικές προς τούτο προτάσεις που έχει καταθέσει, αποδεικνύοντας έτσι και τη διαρκή δική της προσαρμογή στις σύγχρονες επιταγές των περιβαλλοντικών ζητημάτων. Με απόλυτο σεβασμό και αναγνώριση στο σημαντικό αυτό διαχρονικό της έργο, έχουμε αναπτύξει εδώ και πολλά χρόνια μια στενή συνεργασία, τόσο προσωπικώς, όσο και ως Ευρωπαϊκό Κέντρο Περιβαλλοντικής Έρευνας και Κατάρτισης του Παντείου Πανεπιστημίου. Αναγνώριση που σφραγίζεται με τη συμμετοχή μας σε πολλές επιστημονικές δράσεις που έχουν κυρίως ως στόχο την αναπτυξιακή/περιβαλλοντική εκπαίδευση, αλλά και την ευαισθητοποίηση/ενημέρωση των πολιτών. Στόχος η διαρκής εμπέδωση όλων ότι το περιβάλλον απαιτεί: α) την εξασφάλιση της συμμετοχής όλων μας σε πνεύμα συνεργασίας αλλά και συναίνεσης και β) τη διεπιστημονική προσέγγιση της προστασίας του.

Γρηγόρης Ι. Τσάλλας

Ομότιμος καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, πρώην πρύτανης Παντείου Πανεπιστημίου

Παρυδάτια πουλιιά (φωτ. Νίκος Πέτρου)

Η ΕΕΠΦ συμβάλλει αποφασιστικά στην ευαισθητοποίηση ενάντια στην κλιματική κρίση

Στο ερώτημα «ποιο θεωρώ το σημαντικότερο περιβαλλοντικό ζήτημα στην Ελλάδα» απαντάω με ευκολία: την κλιματική κρίση. Το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι μια μικρή χώρα και δεν μπορεί παρά ελάχιστα να επηρεάσει τις παγκόσμιες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου δεν σημαίνει πως δεν πρέπει να είναι η κυρίαρχη προτεραιότητά της. Το καλοκαίρι πήραμε μια μικρή γεύση της κόλασης που έρχεται, ιδιαίτερα για τις χώρες της Μεσογείου. Παρότι μικρή χώρα, έχουμε δυνατότητα μαζί με άλλες να επηρεάσουμε τις παγκόσμιες πολιτικές. Για παράδειγμα, ένα μικρό νησί του Ειρηνικού στη διάσκεψη του Παρισιού κατάφερε να αλλάξει τον στόχο από 2 σε 1,5 βαθμό Κελσίου ως μέγιστη αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας. Η ελληνική ναυτιλία έχει δυσανάλογη δύναμη για να ηγηθεί στην προσπάθεια απανθρακοποίησης του κλάδου.

Η προσπάθεια μετάβασης σε οικονομία χαμηλών εκπομπών είναι απαραίτητη τόσο για να έχει αξιοπιστία η όποια κλιματική διπλωματία μας, αλλά και γιατί είναι καθοριστικής σημασίας για τη διατήρηση μιας ανταγωνιστικής οικονομίας στις ραγδαίες παγκόσμιες τεχνολογικές εξελίξεις που

θα φέρει η νέα οικονομία μηδενικών εκπομπών. Τέλος, η κλιματική κρίση είναι ήδη γεγονός και όσο και να αποτρέψουμε τα χειρότερα θα υπάρξει επιδείνωση και θα πρέπει η ελληνική οικονομία να βρει τρόπους να προσαρμοστεί και να προστατευτεί από τα νέα ακραία καιρικά φαινόμενα που φέρνουν καύσωνες, φωτιές, πλημμύρες κ.ά. Ένα διττό εθνικό πρόγραμμα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και μετάβασης σε οικονομία μηδενικών εκπομπών θα είναι καθοριστικής σημασίας για την αντιμετώπιση σχεδόν όλων των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουμε.

Η κατανόηση αυτών των προτεραιοτήτων και των τρόπων που μπορούμε όλοι να συμβάλουμε είναι ένα απαιτητικό έργο επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης, στο οποίο οργανώσεις όπως η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης έχουν συμβάλει τα μέγιστα και είμαι σίγουρος πως θα συνεχίσουν.

Ανδρέας Παπανδρέου

Καθηγητής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

φωτ. Νίκος Πέτρου

Το ταξίδι του Αρκτούρου και ο αγώνας για ένα βιώσιμο περιβάλλον

Σε λίγους μήνες ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ συμπληρώνει 30 χρόνια. 30 χρόνια συνεχούς δράσης και προσφοράς για την άγρια ζωή, τα δάση, το περιβάλλον, τη βιοποικιλότητα στην Ελλάδα και τα Βαλκάνια.

Επιχειρώντας μια αναδρομή στο παρελθόν σκέφτομαι όσα μου δίδαξε η ιστορία του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ. Ξεκινήσαμε τυχαία, όμως ποτέ δεν αφήσαμε τίποτα στην τύχη. Ήμουν με τον Μιχάλη, τον γιο μου, όταν είδαμε μία αρκούδα-χορεύτρια κι εκείνος μου είπε: «Μπαμπά αυτό δεν είναι σωστό, μπορούμε να κάνουμε κάτι για να σταματήσει;». «Θα το παλέψουμε», του υποσχέθηκα. Ξεκινήσαμε να ψάχνουμε και να μαθαίνουμε για την αρκούδα και τι χρειάζεται για να την προστατέψουμε. Ακούγεται θλιβερό, όμως μέχρι τότε οι αρκούδες στην Ελλάδα υπέφεραν όχι γιατί δεν υπήρχε το νομικό πλαίσιο προστασίας τους. Αυτό υπήρχε. Αλλά γιατί κανείς δεν είχε ασχοληθεί ως τότε. Δεν υπήρχε ένας ασφαλής χώρος για να φιλοξενοούνται μετά

την κατάσχεσή τους. Έτσι, δημιουργήσαμε το Καταφύγιο της Αρκούδας στο Νυμφαίο, μέσα στο δάσος οξιές για να μένουν οι ταλαιπωρημένες αυτές αρκούδες στο σπίτι τους.

Πολύ σύντομα ο πρώτος στόχος μας επετεύχθη και δεν υπήρχε ούτε μία αρκούδα-χορεύτρια. Όμως, οι ελεύθερες αρκούδες στην Ελλάδα ήταν ελάχιστες και κινδύνευαν με εξαφάνιση. Έτσι, αρχίσαμε να κάνουμε δράσεις για τη διάσωση του είδους. Κι όσο πιο πολλά μέτρα προστασίας λαμβάνονταν για τις ελεύθερες αρκούδες τόσο πιο πολύ προστατεύαμε τα δάση. Γι' αυτό και συνεχίσαμε ακόμη πιο δυναμικά. Πιέσαμε έντονα για το θέμα της Εγνατίας Οδού, για να δημιουργηθούν

τα τούνελ και η ηλεκτροφόρος περίφραξη για να μην διασπαστεί ο βιότοπος της αρκούδας. Στελεχωθήκαμε με έμπειρο προσωπικό για όλα τα θέματα του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ, αποκαθιστώντας ταυτοχρόνως συνεργασία και με άλλες περιβαλλοντικές

οργανώσεις όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στις γειτονικές χώρες. Συμπεριλάβαμε κι άλλα είδη υπό την προστασία μας, όπως ο λύκος και τα οπλιφόρα. Απαιτήσαμε να σταματήσει η αιχμαλωσία των άγριων ζώων στους ζωολογικούς κήπους. Γίναμε η φωνή των πολιτών που πίεσε και πέτυχε να γίνει η Ελλάδα η πρώτη χώρα στην Ευρώπη και η δεύτερη στον κόσμο που απαγορεύει τη χρήση κάθε είδους ζώου στα τσίρκα. Είδαμε στην πράξη ότι μία περιβαλλοντική οργάνωση μπορεί να δείξει στην Πολιτεία τον άλλον δρόμο. Να επισημάνει τα λάθη της, να διορθώσει τις παραλείψεις της. Να δώσει σε όλους να καταλάβουν ότι η προστασία της βιοποικιλότητας είναι προστασία του ίδιου του ανθρώπου.

Βέβαια, ο αγώνας για ένα καθαρό και βιώσιμο περιβάλλον δεν σταματά ποτέ. Αλίμονο! Οι σύγχρονες απειλές είναι συχνά περισσότερο πολύπλοκες. Βλέπουμε, για παράδειγμα, να καταστρέφεται το δάσος από την εγκατάσταση ενός τερατώδους σε διαστάσεις αιολικού πάρκου. Πόσο αντιφατικό είναι να κάνεις κάτι για το περιβάλλον, αλλά την ίδια ώρα να το ζημιώνεις σημαντικά; Αλλά και εδώ

υπάρχουν εφικτές λύσεις, όπως η ορθότερη χωροθέτηση των αιολικών πάρκων εκτός προστατευόμενων περιοχών και σε σημεία που δεν αποτελούν πέρασμα απειλούμενων ειδών. Άλλωστε αυτή είναι η πρακτική και σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες.

Επίσης η χρήση μικρών οριζόντιων ανεμογεννητριών, που μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες σε τοπικό επίπεδο χωρίς να προκαλούν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ κι εγώ προσωπικά θα είμαστε για μία ακόμη φορά στην υπηρεσία του φυσικού περιβάλλοντος. Με πολύτιμους συνοδοιπόρους πολίτες και οργανώσεις όπως η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, η πολύπλευρη

δράση της οποίας εδώ και 70 χρόνια έχει πολύ σημαντικά αποτελέσματα στην ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και την προστασία του. Για να διεκδικήσουμε από κοινού λύσεις που θα προστατεύουν την αειφορία και τη βιοποικιλότητα. Για να κάνουμε καλύτερη τη ζωή μας σε ένα περιβάλλον που δεν μας ανήκει αλλά μας φιλοξενεί.

Γιάννης Μπουτάρης
Πρόεδρος ΔΣ ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ
www.arcturos.gr

φωτ. Νίκος Πέτρου

Η ΕΕΠΦ ήταν το φυτώριο ανθρώπων για την προστασία του περιβάλλοντος

Όταν ξεκίνησε η εμπλοκή μου με τον χώρο της προστασίας της φύσης και των πουλιών, τη δε-

καετία του '80, οι άνθρωποι της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης ήταν ήδη «οι παλιοί». Είχα την τύχη να γνωρίσω τον Βύρωνα Αντίπα και με είχε εντυπωσιάσει ο σεβασμός με τον οποίο τον περιέβαλλαν όλοι. Η ΕΕΠΦ είναι το φυτώριο από το οποίο προήλθαν όλοι όσοι σήκωσαν το βάρος της προστασίας στην Ελλάδα, ιδίως τις δύσκολες δεκαετίες του '70 και του '80. Ως μέλος της Ορνιθολογικής τότε, διάβαζα φανατικά το περιοδικό, το οποίο ήταν σχεδόν το μόνο που διαπραγματευόταν θέματα φύσης και άγριας ζωής τον καιρό εκείνο – οι νεότεροι ας έχουν υπόψιν ότι δεν υπήρχε διαδίκτυο και ο μόνος τρόπος να βρεις πληροφορίες ήταν οι εγκυκλοπαίδειες και περιοδικά όπως «Η Φύση».

Σχεδόν σαράντα χρόνια μετά υπάρχουν πράγματα που έχουν αλλάξει εντελώς κι άλλα που παραμένουν ίδια: Έχουμε περιβαλλοντική νομοθεσία, προστατευόμενες περιοχές, περιοχές Natura 2000, φορείς διαχείρισης, η περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι κοινός τόπος πλέον, κι όλα αυτά τα οφείλουμε στον αγώνα των «παλιών», που τον συνέχισαν οι

«νέοι» (που παλιώσαμε κι εμείς). Όμως, ακόμη συζητάμε την εκτροπή του Αχελώου, μπουλντόζες

μαΐνουν σε ρέματα, για χάρη μιας στραβής ανάπτυξης θυσιάζονται γιαλοί και βουνοκορφές. Παρόλο που έχει μειωθεί η λαθροθηρία, δεν υπάρχει χρονιά που να μη φτάνουν στα κέντρα περίθαλψης πυροβολημένα αρπακτικά, και στο εναέριο δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος χάνουν τη ζωή τους εκατοντάδες πουλιά, μπούφοι και πελεκάνοι και φιδαιοί. Τα καλοκαίρια έγιναν πολύ ζεστά και ξηρά με αποτέλεσμα η άγρια ζωή να υποφέρει, κι ακόμη δεν ξέρουμε πού θα πάει αυτό.

Οι περισσότερες περιβαλλοντικές οργανώσεις έχουμε στον τίτλο μας και στους σκοπούς μας τον όρο «προστασία». Μετά από σχεδόν τέσσερις δεκαετίες σε αυτό τον χώρο δεν ξέρω πλέον αν μπορούμε να είμαστε εμείς οι προστάτες της φύσης. Πρέπει να γίνουμε προστάτες του εαυτού μας, και γι' αυτό χρειαζόμαστε μια πλούσια, ζωντανή και δυνατή Φύση.

Τιμή σε εκείνους που ξεκίνησαν –και συνεχίζουν– αυτόν τον αγώνα!

Μαρία Γανωπή

Πρόεδρος ΔΣ της ANIMA

Ευρεία κοινωνική συναίνεση για να σταματήσουμε την υποβάθμιση των φυσικών οικοσυστημάτων

Η επέτειος των 70 χρόνων από τη ίδρυση της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης είναι μία ευκαιρία να εκτιμήσουμε τη διορατικότητα των ιδρυτών της. Η Ελλάδα του 1951, όταν η νύχτα έφερνε το απόλυτο σκοτάδι σε πόλεις και χωριά, τα δίκτυα υδροδότησης ήταν περιορισμένα, ο αγροτικός τομέας απασχολούσε το 59,5 % του εργατικού δυναμικού και η επικοινωνία των ανθρώπων περιοριζόταν στο ραδιόφωνο και το ταχυδρομείο, φαίνεται πολύ μακρινή σε σχέση με το σήμερα.

Κι όμως, οι πρόδρομοι της προστασίας της φύσης, οι πρώτοι φυσιολάτρες, ένιωσαν με κάποιον τρόπο τη μεγάλη αλλαγή στη σχέση και στην επαφή των ανθρώπων με τη φύση στα χρόνια που θα έρχονταν. Προώθησαν τη μελέτη της ελληνικής χλωρίδας και πανίδας και περπάτησαν βουνά, κάμπους και νησιά, καταγράφοντας τους θησαυρούς της ελληνικής φύσης, ενώ η τεχνολογία αναπτυσσόταν ραγδαία, αλλάζοντας την ύπαιθρο και τη ζωή μας, όπως και τις ζωές των ανθρώπων στον υπόλοιπο κόσμο.

Σήμερα, αρκετοί άνθρωποι αναγνωρίζουμε ότι, παρά την επιτακτική ηθική, οικονομική και περιβαλλοντική σημασία της, η φύση βρίσκεται σε κατάσταση κρίσης. Τα κύρια αίτια της κρίσης αυτής είναι η συνεχιζόμενη αλλαγή χρήσεων γης και θάλασσας, η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων, η κλιματική αλλαγή, η ρύπανση και η εξάπλωση χωροκατακτητικών ξενικών ειδών. Λίγο λίγο η φύση «υποχωρεί» μπροστά στα μάτια μας.

Μπροστά σε αυτή την επέλαση απειλών, δεν είναι εύκολο να φέρουμε τη φύση πίσω στη ζωή μας, όπως ήταν το 1951 ή έστω το 1980. Το άμε-

σε ζητούμενο όμως είναι να μπου σε θετική τροχιά ορθές πρακτικές διαχείρισης στις προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα.

Ο ΑΡΧΕΛΩΝ δίνει τη μάχη του για την προστασία της φύσης από το 1983, θέτοντας στόχους και αναλαμβάνοντας δράσεις για την προστασία και διάσωση των θαλάσσιων χελωνών και των βιοτόπων τους. Τα εργαλεία μας είναι κοινά: η έρευνα, η

μελέτη και η παρακολούθηση, η βιωματική εμπειρία της ζωής στη φύση, ο εθελοντισμός, η ενημέρωση των αρχών και του κοινού και η περιβαλλοντική αγωγή. Εξάλλου, ο Δημήτρης Μαργαριτοπούλης, ιδρυτής του ΑΡΧΕΛΩΝ, τότε γνωστού ως Συλλόγου για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας, ξεκίνησε τις προσπάθειες για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας με την υποστήριξη της ΕΕΠΦ, στην οποία ήταν και εξακολουθεί να είναι μέλος.

Για να προσεγγίσουμε τη βιώσιμη ανάπτυξη, χρειάζεται αναμφίβολα να αλλάξουμε όλοι μας τον τρόπο που ζούμε, εργαζόμαστε και κάνουμε διακοπές. Είτε ζούμε στις μεγάλες πόλεις, είτε στην ύπαιθρο, η προστασία της φύσης και του τοπίου είναι σημαντική για τη ζωή μας. Η ευρεία κοινωνική συναίνεση που χρειάζεται για να σταματήσουμε την υποβάθμιση των φυσικών οικοσυστημάτων δεν θα πέσει από τον ουρανό, και βέβαια οι διαδικασίες για να την πετύχουμε δεν θα είναι πάντα ανώδυνες. Η πρόκληση για όσους εργάζονται στο θέμα αυτό συνοψίζεται στις λέξεις καλή επικοινωνία και συνεργασία, σήμερα, αύριο στις δεκαετίες που έρχονται.

Θωμάς Αράνης,
Πρόεδρος ΑΡΧΕΛΩΝ

Συνεχίζουμε μαζί με κοινές πρωτοβουλίες και δράσεις

Με μεγάλη χαρά στέλνουμε τους χαιρετισμούς και τις θερμές ευχές μας για την 70ή επέτειο της ΕΕΠΦ.

Είναι μια σημαντική στιγμή για να γιορτάσετε τις προσπάθειες, τις επιτυχίες και τις κατακτήσεις σας. Είναι ταυτόχρονα και μια ευκαιρία για να θυμηθείτε και να τιμήσετε τους ανθρώπους που συνέβαλαν σε αυτό το μακρόχρονο, επιτυχημένο ταξίδι.

Για εμάς, στη Bulgarian Blue Flag Movement, είναι μεγάλη τιμή να βρισκόμαστε δίπλα σας αυτή την ιστορική στιγμή. Γιατί η δική μας ιστορία ξεκίνησε με την υποστήριξη και την πολύτιμη βοήθεια της Αλικής Βαβούρη, που ήταν η μέντοράς μας και μας οδήγησε στα πρώτα μας βήματα στο FEE. Από την αρχή, οι οργανώσεις μας ανέπτυξαν στενή φιλιά, συνεργαζόμενες στα προγράμματα του FEE – Γαλάζια Σημαία, Οικολογικά Σχολεία, Μαθαίνω για τα Δάση και Green Key.

Οργανώνοντας πολλές συναντήσεις και δράσεις του FEE στην Ελλάδα, εκτός από την υπέροχη φιλοξενία, μας προσφέρατε πολύτιμα παραδείγματα καλών πρακτικών και επιτυχίας. Τα επιτεύγματα της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης, καθώς και η αφοσίωση και η δημιουργικότητά σας είναι πηγή έμπνευσης για όλους μας.

Η αγάπη της ΕΕΠΦ για το περιβάλλον είναι παραδειγματική και η ομάδα της –το Διοικητι-

κό Συμβούλιο, τα στελέχη, αλλά και οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές– ανταποκρίνεται σε όλες τις προκλήσεις, ενώ οι δραστηριότητες που υλοποιούνται στα σχολεία για την προστασία της φύσης και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση είναι πάντα εντυπωσιακές.

Η κορύφωση των κοινών μας δράσεων ήρθε με την υλοποίηση της δράσης «Μαθαίνω για τα δάση, για την κλιματική αλλαγή – Αναλαμβάνω δράση», το οποίο διαχειρίστηκε και η ΕΕΠΦ, που στήριξε οικονομικά τη συμμετοχή της Κύπρου, της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας. Ήταν μια εξαιρετική πρωτοβουλία και έδωσε την ευκαιρία σε όλους μας να διερευνήσουμε κοινά περιβαλλοντικά προβλήματα, να μοιραστούμε γνώσεις και εμπειρίες και να διερευνήσουμε λύσεις για προβλήματα όπως η απώλεια βιοποικιλότητας, οι δασικές πυρκαγιές, η κλιματική αλλαγή και τα θέματα ενέργειας.

Αγαπητοί φίλοι, συνεχίστε να προσπαθείτε για το δύσκολο και το άπιαστο, και μην εγκαταλείψετε τα όνειρά σας. Να θυμάστε ότι η μορφοβία της φύσης είναι μοναδική και συνεχίστε να προσπαθείτε να αναδείξετε τη σημασία της για τη ζωή μας στον πλανήτη.

Χαρούμενη 70ή επέτειο, με θερμές ευχές για συνεχιζόμενες επιτυχίες!

Stanimir Georgiev

Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου
Bulgarian Blue Flag Movement

Από το διαβαλκανικό συνέδριο του Δικτύου «Μαθαίνω για τα δάση» το 2017.

© Stanimir Georgiev δευτερος από αριστερά. (φωτ. Άρης Βιδάλης)

Περισσότερα από 20 χρόνια φιλίας

Δεν είχε περάσει ούτε μια εβδομάδα από τη στιγμή που ο πρόεδρος της ΕΕΠΦ Νίκος Πέτρου ζήτησε από την οργάνωσή μας ένα σύντομο σημείωμα για τα 70 χρόνια της ΕΕΠΦ, της εμβληματικής αυτής οργάνωσης στην Ελλάδα, όταν μάθαμε τα συγκλονιστικά νέα: πολλαπλές, τεράστιες πυρκαγιές εξαπλώνονταν σε πολλά σημεία της χώρας! Η επικίνδυνη κατάσταση γρήγορα κορυφώθηκε με μεγάλο κόστος για τους ανθρώπους, τα δάση και την άγρια ζωή. Ακόμη και αν οι έρευνες των αρχών έδειξαν υπαιτιότητα ανθρώπινου παράγοντα, οι ακραίες καιρικές συνθήκες, με παρατεταμένες υψηλές θερμοκρασίες (με καταγραφή ρεκόρ 47,1 °C σε μια από τις πληγείσες περιοχές) μεγέθυναν την καταστροφή.

Μια από τις πρώτες συνδρομές για βοήθεια ήρθε από τη Ρουμανία: οι αρμόδιες αρχές έστειλαν περίπου 250 πυροσβέστες μαζί με εξοπλισμό, ενώ στο Βουκουρέστι και σε πολλές πόλεις δημιουργήθηκαν κέντρα συγκέντρωσης βοήθειας για τους κατοίκους των περιοχών που επλήγησαν.

Το ρητό «ο φίλος στην ανάγκη φαίνεται» χαρακτηρίζει τις σχέσεις των δύο χωρών μας, αλλά και των οργανώσεών μας. Από τη δημιουργία του Centrul Carpato-Danubian de Geoecologie (CCDG), στα μέσα της δεκαετίας του 1990, η ΕΕΠΦ βρέθηκε δίπλα μας και στηρίζε σταθερά τις προ-

σπάθειές μας για να ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις του FEE, αρχικά ως Συνεργαζόμενο και στη συνέχεια ως Πλήρες Μέλος.

Εκτός από τα πέντε προγράμματα του FEE, οι οργανώσεις μας έχουν συνεργαστεί και σε άλλες περιφερειακές δράσεις, όπως η διαβαλκανική δράση «Μαθαίνω για τα δάση, για την κλιματική αλλαγή – Αναλαμβάνω δράση», αλλά και σε περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες, αξιοποιώντας τις κοινές γνώσεις και εμπειρίες, ώστε να βελτιώσουμε τις τοπικές μας παρεμβάσεις.

Κοινός μας στόχος παραμένει η περιβαλλοντική εκπαίδευση, ιδιαίτερα καθώς οι σκληρές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως οι πυρκαγιές που ζήσατε, μεγεθύνουν τις ανάγκες. Περιμένουμε ότι τα ερχόμενα χρόνια θα φέρουν νέες, μεγαλύτερες προκλήσεις για το περιβάλλον και οι δύο οργανώσεις μας θα χρειαστεί να εντείνουν τις προσπάθειες για να περάσουμε τα μηνύματα για αλλαγή συμπεριφοράς και για δράση στις κοινωνίες των χωρών μας.

Όλη μας η ομάδα στέλνει θερμές ευχές για τα 70ά γενέθλια της ΕΕΠΦ και ελπίζουμε να γιορτάσουμε μαζί και τα 100 της χρόνια!

Răzvan Dincă

Διευθυντής Ανθρώπινων Πόρων του CCDG

Από το διαβαλκανικό συνέδριο του Δικτύου «Μαθαίνω για τα δάση» το 2017 (φωτ. Άρης Βιδάλης)

ΕΕΠΦ και CYMEPA: Σχέσεις στοργής...

Η πρώτη γνωριμία μου με την ΕΕΠΦ έγινε στη Χουέλβα της Ισπανίας το 1994, όταν η φίλιτη Αλίκη Βαβούρη διορίστηκε «νονά» της νεοφώτιστης CYMEPA στο Foundation for Environmental Education (τότε λεγόταν FEEE με το τελευταίο έψιλον να σημαίνει «in Europe»). Ευγενική, διακριτική, στοργική αλλά απαιτητική και αποτελεσματική, μας καθοδήγησε σωστά στα πρώτα μας βήματα για τη Γαλιζία Σημαία, τα Οικολογικά Σχολεία και τους Νέους Δημοσιογράφους για το Περιβάλλον. Στη συνέχεια, γνώρισα και άλλα πολλά αξιόλογα μέλη της ΕΕΠΦ, τον κο Βαβούρη, το ξεζύγος Μπρούσαλη, το ξεζύγος Σφήκα, τον Μαρτίνο Γκαϊτλιχ, τον Ντον Μάθιους, την Αλεξία Νικηφοράκη, τον Δεωνίδα Κόλλα, τη Σοφία Περδικάρη και τη Σοφία Καινούργιου, και άλλους που θα με συγχωρέσουν αν τους ξέχασα, με τους οποίους αναπτύξαμε σχέσεις φιλίας και στοργής. Με την Αλίκη τύχαμε εκλογής πολλές φορές στο ΔΣ του FEE και είχαμε σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση του διεθνούς οργανισμού στη μορφή που έχει σήμερα. Σε κάποιο συνέδριο, κατά τη διάρκεια του γεύματος και πάνω σε μια χαρτοπετσέτα, σχεδιάσαμε το πρόγραμμα «Φύση χωρίς σκουπίδια», που έβγαλε βαθιές ρίζες στην Ελλάδα, αλλά δεν ευδοκίμησε στην Κύπρο.

Οι σχέσεις στοργής συνεχίστηκαν και με τη νεότερη γενιά της ΕΕΠΦ, τον Σταμάτη Σκαμπαρδώνη,

που φιλοξένησα με την καταπληκτική ομάδα παιδιών στη Λεμίθου, τη Δαρεία Βουρδουμπά, στενή συνεργάτιδα σε πολλά προγράμματα και δράσεις, και, τελευταίο αλλά όχι έσχατο, τον φίλιτο Νίκο Πέτρου, που με διαδέχτηκε στο ΔΣ του FEE και διαπρέπει με τις ιδέες και πρωτοβουλίες του.

Νιώθω περήφανος που στη μεγάλη πορεία των 70 χρόνων της ΕΕΠΦ, τα τελευταία 27 είμαστε συνοδοιπόροι και συνεργάτες. Πρόσφατα γίναμε εταίροι σε ένα πολύ όμορφο και πρωτότυπο πρόγραμμα INTERREG Ελλάδα -Κύπρος με ακρωνύμιο SOCIOCOAST Ενίσχυση της Προβολής Παραλιών και Παράκτιων Περιοχών και Αναφορών Προβλημάτων με Πληθοπορισμό από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) μαζί με άλλους εταίρους από Κύπρο και Ελλάδα. Πεδίον δόξης λαμπρόν για την περαιτέρω εξέλιξη της συνεργασίας μας!

Εύχομαι κάθε επιτυχία στην ΕΕΠΦ και στους ανθρώπους της και είμαι βέβαιος ότι, με τη σοβαρότητα και επιμέλεια που τους χαρακτηρίζει, το μέλλον της ΕΕΠΦ είναι φωτεινό. Πάντα να ανταμώνουμε και να πυκνώνει ο δεσμός μας και οι σχέσεις στοργής που μας ενώνουν να συνεχιστούν και στις επόμενες γενεές!

Μιχάλης Ιερείδης
Γενικός Γραμματέας CYMEPA

Από το διαβαθκανικό συνέδριο του Δικτύου «Μαθαίνω για τα δάση» το 2017.

Ο Μιχάλης Ιερείδης πρώτος από αριστερά. (φωτ. Άρης Βιδάλης)

ΕΕΠΦ: Κληρονομιά και γνώση για το περιβάλλον

Τελειώνοντας το Βιολογικό, αρχές δεκαετίας του 80, ποιος ξέρει από ποια εμμονή, αναζητούσα πληροφορίες και θέμα διπλωματικής σχετικά με τη φύση και την προστασία των ελληνικών βουνών. Είχα γυρίσει όλα τα υπουργεία, μουσεία, αρχές, ερευνητικά κέντρα, αλλά σχεδόν παντού η γνώση ήταν περιορισμένη, ελλιπής, διάσπαρτη, λες και τα βουνά μας ήταν μια άλλη Ελλάδα, ένας κόσμος στην άλλη μεριά. Όταν τελικά ψάχνοντας και γυρνώντας έφτασα να πατώ το κουδούνι των γραφείων της ΕΕΠΦ, στην οδό Κυδαθηναίων, στο ισόγειο της οικίας Τσάτσου, προφανώς και δεν ήξερα ότι εκείνη τη στιγμή δεν άνοιγε απλά μια πόρτα αλλά ένας δρόμος ζωής συναρπαστικός και πολύπλευρος.

Τα γραφεία είχαν μια εσωτερική αυλή πολύ περιποιημένη και δροσερή, σαν να υπήρχε πάντα εκεί να σε περιμένει ένα γλυκό κουταλιού καϊσί με ένα ποτήρι δροσερό νερό, δύο φωτεινά γραφεία γεμάτα χαρτιά, φακέλους, εκδόσεις, αφίσες, φωτογραφίες και στο βάθος ένα δωμάτιο που ήταν η βιβλιοθήκη. Μια «τεράστια», για τα δεδομένα της εποχής, βιβλιοθήκη για την ελληνική φύση. Χάθηκα ώρες και μέρες μέσα σε αυτό τον θησαυρό, στο πιο σκοτεινό και γεμάτο δωμάτιο, δεν έλεγα να ξεκολλήσω. Η κυρία Πανατζή, η γραμματέας, ένας γλυκύτατος άνθρωπος, πάντα εκεί περίμενε χωρίς διαμαρτυρία να τελειώσω τις πολυώρες εξερευνησεις μέσα στα χαρτιά που ανακάτευα και πάντα ξεχνούσα από πού έπαιρνα τι. Ο κύριος Αντίπας, απών-παρών, πάντα και παντού, μπαινόβγαине ξεφυσώντας για την αδιαφορία των αρχών για την ελληνική φύση, όταν όμως μας μιλούσε για αυτήν το βλέμμα του γαλήνευε και έτσι μας ταξίδευε σε κορφές με γυπαετούς, σε παραλίες όπου γεννούσαν θαλάσσιες χελώνες, σε σπηλιές με φώκιες που κρύβαν τα μικρά τους, σε βάλτους με πελεκάνους και ερωδιούς να πετούν ολόγυρα. Μα δεν ήταν μόνο η Ελλάδα. Χοροπηδούσε πάνω στον πλανήτη ο λόγος του, από το Ιράν στον Αμαζόνιο και μετά στο Λονδίνο, στη Γενεύη, να πείσουμε τους κυβερνώντες του κόσμου ότι όλα αυτά αξίζουν και πρέπει να διατηρηθούν για μας, για τις επόμενες γενιές, γιατί είναι όλα αυτά σημαντικά, μοναδικά, είναι ο κόσμος μας. Δεν είχες κανένα περιθώριο να αναρωτηθείς μα γιατί ένας γυπαετός που γυροπετά στον Όλυμπο είναι ο κόσμος μου. Ήταν προφανές ότι ήταν ο κόσμος σου και δεν ήξερες πού να πρωτοπάς και τι να πρωτοδείς, και αν θα σου φτάσει ο χρόνος να τα δεις όλα αυτά τα θαύματα, ή θα τα

ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΠΡΕΣΠΩΝ

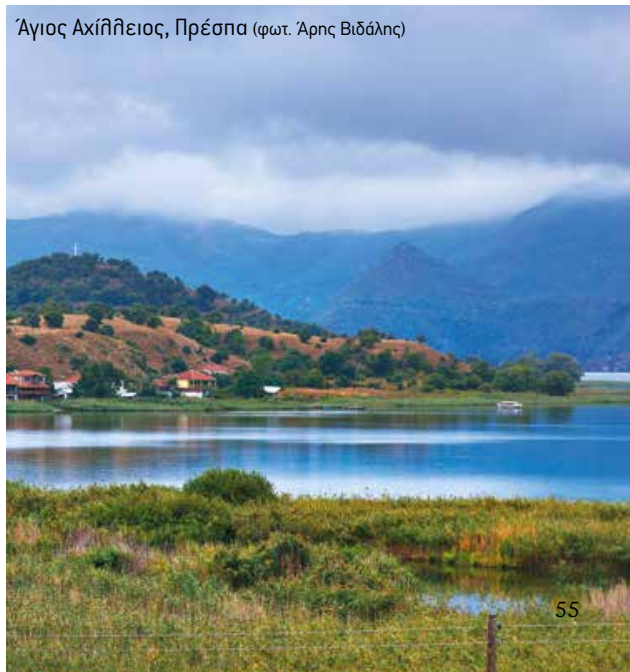
σβήσει η αδιαφορία πιο γρήγορα και δεν προλάβεις να τα πάρεις μαζί σου στη ζωή σου. Ο κύριος Μπρούσαλης, από την άλλη, εμβάθυνε στην πατριδογνωσία, μα δεν είχε μια γωνιά αυτού του τόπου που να μην είχε πάει. Τότε δεν ήταν εύκολα τα ταξίδια, οπότε η κάθε μας εξόρμηση προς Πίνδο, Άγραφα, Πρέσπα –όπως λέμε σήμερα Αμαζόνιο ένα πράγμα– νομίζαμε ότι θα έδινε νέες πληροφορίες στις συζητήσεις. Μάταια, ήξεραν όλοι την Ελλάδα, και όχι μόνο, σπιθαμή προς σπιθαμή. Ήξεραν όλοι πολύ καλά από πού έρχεται αυτός ο τόπος και τι πρέπει να έχει μαζί του για να πορευθεί στο μέλλον του. Τις αξίες του, την ιστορία του, τις δυνατότητές του.

Αυτή την πολυσύνθετη κληρονομιά και γνώση έχει στην αγκαλιά της και κουβαλά η ΕΕΠΦ ακόμα και σήμερα, μέσα όχι μόνο από το πολύτιμο αρχεακό υλικό και τις εκδόσεις της, αλλά κυρίως μέσα από τους ανθρώπους της. Νέα πεδία δραστηριοτήτων έχουν ανοίξει, νέοι άνθρωποι έχουν πλαισιώσει αυτό το άλλο βλέμμα που θέλει να βλέπει τον κόσμο μας συνολικά και αδιάσπαστα. Νέοι άνθρωποι, νέες οπτικές πάνω στον ίδιο βασικό άξονα της διατήρησης και προστασίας της φύσης. Ευχόμαστε τα 70 χρόνια της ΕΕΠΦ να φτάσουν και να ξεπεράσουν τα 100, με την ίδια ορμή και διάθεση για να προστατευθεί ο πλανήτης και η ομορφιά του.

Μυρσίνη Μαλακού

Διευθύντρια της Εταιρείας Προστασίας Πρεσπών

Άγιος Αχίλλειος, Πρέσπα (φωτ. Άρης Βιδάλης)

Σημαντικότετο το έργο της ΕΕΠΦ

Ο Βύρων Αντίπας (καθιστός)
σε ορειβατική παρέα

Η ΕΕΠΦ, πρωτοπόρα στην Ελλάδα από το 1951, πλαισιούμενη από φωτισμένους ανθρώπους του χώρου και από μέλη της με την εθελοντική προσφορά τους, ευτύχησε να παραγάγει σημαντικότατο έργο στον τομέα αρμοδιότητάς της, να δημιουργήσει μία σπουδαία βιβλιοθήκη και το κυριότερο με την έκδοση του περιοδικού της «Η Φύση» να μας παρέχει σωστή γνώση και συνεχή ενημέρωση.

Εύχομαι να συνεχίσει το έργο της με την ίδια θέρμη και να εορτάσουμε τα εκατό της χρόνια

Δημήτρης Γεωργούλης

Επίτιμος Πρόεδρος της

Ελληνικής Ομοσπονδίας Ορειβασίας Αναρρίχησης

Μέλος της Ολομέλειας της

Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής

Η διαχρονική εξωστρέφεια της ΕΕΠΦ

Η φανταστική σχέση μου με την ΕΕΠΦ ξεκινά από το μακρινό 1951, καθώς γεννηθήκαμε την ίδια χρονιά! Ήταν και μία από τις πρώτες οργανώσεις που γνώρισα όταν, από τα μέσους δεκαετίας του '80, στράφηκα στην οικολογική δραστηριότητα. Έγινα μέλος της, αν και όχι πολύ συνεπής, αλλά πάντα με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για όλες της τις δραστηριότητες και ειδικά το περιοδικό της. Όποιος θέλει να ασχοληθεί με την ιστορία της προστασίας του περιβάλλοντος στην Ελλάδα, ασφαλώς θα βρει πλούσιο υλικό στα πεπραγμένα της ΕΕΠΦ. Ευτυχής που συνεορτάζουμε τα 70 μας.

Η προστασία της φύσης στην Ελλάδα δεν ξεκινά με την εμφάνιση των πρώτων οικολογικών ομάδων (τέλη '70-αρχές '80). Η αίσθηση της ανάγκης για «προστασία» της φύσης μπορούμε να θεωρήσουμε ότι προκύπτει από τότε που κατατίθενται οι προτάσεις για τη θέσπιση των πρώτων εθνικών πάρκων (δρυμών). Αυτό γίνεται στα τέλη της δεκαετίας του '20 και ολοκληρώνεται θεσμικά το 1938, με τη δημιουργία των δύο πρώτων εθνικών πάρκων, του Ολύμπου και του Παρνασσού.

Η δεκαετία του '40 παγώνει τα πάντα και μια κάποια κανονικότητα ξεκινά από τις αρχές της επόμενης δεκαετίας, τότε που δημιουργεί-

ται και η ΕΕΠΦ. Τρεις νομίζω πως είναι οι εισροές στην προσπάθεια αυτή: επιστήμονες, στελέχη της διοίκησης και φυσιολάτρες.

Το εντυπωσιακό είναι πως η ΕΕΠΦ από την αρχή βρίσκεται σε ένα κλίμα εξωστρέφειας, μιας νεωτερικότητας η οποία, δειλά δειλά, ανοίγει τους ορίζοντες της στα μεγάλα σχέδια που η ευρωπαϊκή και ευρύτερα διεθνής κοινότητα θέτει σε κίνηση τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια.

Δύο μόλις χρόνια μετά την ίδρυσή της διαβάζουμε πως η «Η Τρίτη Γενική Συνέλευσις της Διεθνούς Ενώσεως Προστασίας της Φύσεως (σ. δημιουργήθηκε το 1948), που συνήλθε στο Καράκας, εδέχθη παμψηφεί στους κόλπους της την ΕΕΠΦ»!

Την ίδια χρονιά, η IUCN οργάνωσε στο Ζάλτομπουργκ, από 15 έως 20 Σεπτεμβρίου, διεθνές συνέδριο, στο οποίο κλήθηκαν να μετασχουν επιστήμονες και τεχνικοί, ειδικοί στα ζητήματα της προστασίας της φύσης, από όλον τον κόσμο.

«Παρέστησαν αντιπρόσωποι 13 χωρών. Την χώρα μας εκπροσώπησαν ο κ. Ιάκωβος Σαντοριναίος, Γενικός Γραμματέας της ΕΕΠΦ και ο κ. Βύρων Αντίπας, ταμίας της ΕΕΠΦ και του ΚΣ του ΕΟΣ».

Το 1954, «το Κέντρον Επιστημονικής Ερεύνης για τη Μέση Ανατολή της Ουνέσκο οργάνωσε από

Crocus laevigatus στον Υμηττό (φωτ. Νίκος Πέτρου)

Caretta caretta στον Ευβοϊκό (φωτ. Άρης Βιδάλης)

3 έως τις 9 Ιουνίου στη Βηρυτό το Συνέδριο προστασίας της φύσεως στην Εγγύς Ανατολή [...] Γενικό θέμα του συνεδρίου υπήρξε η λήψη μέτρων για την προστασία τη φύσεως, τέσσερα δε τμήματα του συνεδρίου εξέτασαν τα εξής ειδικότερα θέματα: α) διαπαιδαγώγηση του κοινού και των παιδιών, β) προστασία της χλωρίδας, γ) προστασία της πανίδας και δ) προστασία του εδάφους.

Παρέστη στο συνέδριο, ως πληρεξούσιος αντιπρόσωπος της IUCN, ο κ. Ιάκωβος Σαντοριναίος, ο οποίος και προήδρευσε του πρώτου τμήματος».

Από 25 Αυγούστου έως 3 Σεπτεμβρίου 1954 συνήλθε στην Κοπεγχάγη η Τέταρτη Γενική Συνέλευση και η Πέμπτη Τεχνική Διάσκεψη της IUCN. Παρέστησαν αντιπρόσωποι 33 χωρών, της Ουνέσκο, της FAO και άλλων διεθνών οργανισμών. Τη χώρα μας αντιπροσώπευσε ο Ιάκωβος Σαντοριναίος, Γενικός Γραμματέας της ΕΕΠΦ, ως πληρεξούσιος της Εταιρίας, του ΕΟΣ και της Ελληνικής Περιηγητικής Λέσχης και ως παρατηρητής του Εθνικού Ιδρύματος. «Η δεύτερη (ειδική διάσκεψη) εξέτασε τη συμβολή και συνεργασία της Ενώσεως με μια νέα επιστήμη, την Οικολογία».

Ο Ιάκωβος Σαντοριναίος εξελέγη αντιπρόεδρος της τεχνικής διάσκεψης και επανεξελέγη μέλος της μόνιμης Επιτροπής Διαφώτισης του Κοινού που εδρεύει στην Ουάσιγκτον. Η συνέλευση δέχθηκε παμπηφεί, διά βοής, την πρόσκληση της ΕΕΠΦ να συνέλθει η τεχνική διάσκεψη του 1957 στην Ελλάδα. Οι συνεδριάσεις θα γίνουν στην Αθήνα και η τελευταία, πανηγυρική, στο θέατρο των Δελφών.

Πράγματι, η Έκτη Γενική Συνέλευση και η Εβδομή Τεχνική Διάσκεψη της IUCN πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα και στους Δελφούς, 11-19 Σεπτεμβρίου 1958. Περισσότεροι των τριακοσίων συνέδριοι αντιπροσώπευσαν κυβερνήσεις, κρατι-

κές υπηρεσίες, διεθνείς οργανώσεις, πολλές ακαδημίες και πανεπιστήμια και τις κατά χώρα οργανώσεις, οι οποίες εργάζονταν και ενδιαφέρονταν για τη διατήρηση της φύσης και των φυσικών πόρων. Παρέστησαν, μεταξύ άλλων, αντιπρόσωποι από Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Βραζιλία, Γαλλία, Γερμανία, Γιουγκοσλαβία, Δανία, Ελλάδα, ΕΣΣΔ, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Ιρλανδία, Ισραήλ, Ιταλία, Καναδά, Κίνα, Νοτιοαφρικανική Ένωση, Νορβηγία, Ολλανδία, Πολωνία, Σουηδία, Τουρκία, Τσεχοσλοβακία και Φιλανδία. Οι πλέον πολυμελείς αντιπροσωπείες ήταν των ΗΠΑ, του ΗΒ, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Ολλανδίας. Αντιπροσωπεύθηκαν η Ουνέσκο, η Οργάνωση Τροφίμων και Γεωργίας και άλλες ειδικευμένες οργανώσεις.

Τη χώρα μας αντιπροσώπευσαν, ως πληρεξούσιοι των τριών ελληνικών οργανώσεων οι οποίες είναι μέλη της Ένωσης, οι εξής: ο καθ. Μάξιμος Μητσόπουλος και ο Λάμπρος Ευταξίας, ως πληρεξούσιοι της ΕΕΠΦ, οι Δημήτριος Παπαευστρατίου και Κώστας Σαραντίδης της Ελληνικής Περιηγητικής Λέσχης και οι Βασίλειος Λεοντόπουλος και Αθανάσιος Τζάρτζανος του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου.

Επίσης, με παρατηρητές αντιπροσωπεύθηκαν η ελληνική κυβέρνηση, το Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, η ΑΣΟΕΕ, η Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή, το Βασιλικόν Εθνικό Ίδρυμα, η Γενική Διεύθυνση Δασών του Υπουργείου Γεωργίας, η Φιλοδοσική Ένωση Αθηνών, η Ελληνική Ομοσπονδία Γυναικείων Σωματείων και η Ελληνική Εθνική Επιτροπή της Ουνέσκο. «Επί τη ευκαιρία του Συνεδρίου εξεδόθη νέα σειρά “Προστασία της Φύσεως” οκτώ ωραισιτάτων ελληνικών γραμματοσήμων, εχρησιμοποιήθη δε και ειδική αναμνηστική σφραγίς».

Στον απολογισμό της ΕΕΠΦ, στις 16 Φεβρουαρίου 1953, αναφέρεται: «Η έκδοσις και διανομή προς τους Έλληνες διδασκάλους τεύχους που περιέχει μάθημα για την προστασία της φύσεως και αναλόγου φυλλαδίου για τους μαθητάς. Διενεμήθησαν 9.000 τεύχη και 44.500 φυλλάδια και εφωδίσθησαν όλα τα σχολεία της μέσης εκπαίδευσως και 85% των σχολείων της στοιχειώδους. Η απήχησις που είχε η πρώτη αυτή προσπάθεια της Εταιρείας στον τομέα της διαπαιδαγωγήσεως των νέων υπήρξε μεγάλη, και για να καρποφορήσει όμως θα πρέπει να συνεχισθή με επιμονή και να επεκταθή στον κύκλο της ανωτέρας εκπαίδευσως».

Το 1954, «με πρωτοβουλία του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος συγκροτήθηκε Επιτροπή Προστασίας του Ελληνικού Τοπίου, στην οποία συμπράττουν τα πνευματικά ιδρύματα και οι οργανώσεις της χώρας, μεταξύ αυτών δε και οι ειδικώς ασχολούμενες με την προστασία της φύσεως ΕΕΠΦ, ΕΠΑ και ΕΟΣ».

Το 1954, πάντα, «η ΕΕΠΦ αποφάσισε να οργανώσει κατά το 1955 το Πρώτο Πανελλήνιο Συνέδριο Προστασίας της Φύσεως [...] Θέματα του συνεδρίου θα είναι: α) Οι χρήζοντες προστασίας γεωμορφικοί σχηματισμοί της Ελλάδος, β) Τα χρήζοντα προστασίας θηλαστικά και πτηνά της Ελλάδος και γ) Τα χρήζοντα προστασίας φυτά της Ελλάδος».

Με την ευκαιρία του Έτους Προστασίας της Φύσεως, 1970 πραγματοποιείται Εθνικό Συνέδριο της Φύσεως (2-4.11.1970), στην Αίθουσα Συνεδρίων της Παντείου.

Οι εκδηλώσεις αυτές ήταν ενταγμένες στο Έτος Προστασίας της Φύσεως και των Φυσικών Πόρων, που ανακήρυξαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Προστασίας της Φύσεως και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Στο συνέδριο προεδρεύει ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και Πρόεδρος της ΕΕΠΦ, Γεώργιος Παναζής. Στην οργανωτική επιτροπή μετέχουν και οι «συνεργαζόμενες οργανώσεις»: ΕΕΠΦ, Κοσμητεία Εθνικού Τοπίου και Πόλεων, Ελληνική Εταιρεία Ερεύνης και Ελέγχου ρυπάνσεως και υδάτων, εδάφους και αέρος - ΕΡΥΕΑ, Φιλοδοσική Ένωσις Αθηνών, Ελληνική Περιηγητική Δέσχη, Ομοσπονδία Εκδρομικών Σωματείων και Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος. Στο συνέδριο μετείχαν επίσης το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων και η Κυνηγετική Ομοσπονδία, αλλά και πολλοί επιστήμονες με εισηγήσεις τους.

Από τον τόμο των πρακτικών μαθαίνουμε ότι την πρώτη ημέρα του συνεδρίου παρακολούθησαν «700 άτομα εξ' ων 270 αντιπρόσωποι Υπουργείων και Οργανισμών ιδιωτικής πρωτοβουλίας και οι υπόλοιποι παρατηρηταί. Κατά την δευτέραν ημέραν παρέστησαν 230 αντιπρόσωποι και κατά την τρίτην ημέραν 210 αντιπρόσωποι».

Ophrys grammica, Παγγαίο όρος
(φωτ. Σ. Τσιφτσής)

Άνοιξη στο Εθνικό Πάρκο Σχινιά Μαραθώνα (φωτ. Άρης Βιδάλης)

Στα πορίσματα του συνεδρίου αναφέρονται:

- να εκπονηθούν χωροταξικές μελέτες εθνικού και περιφερειακού επιπέδου και ρυθμιστικά σχέδια των μεγάλων οικισμών,
- παύση λειτουργίας λατομείων στις εμφανείς πλαγιές του Υμηττού, Πεντέλης, Πάρνηθας και Αιγάλεω,
- ανακύκλωση, βιολογική επεξεργασία βιομηχανικών αποβλήτων,
- βιολογικοί καθαρισμοί αστικών, τουριστικών και γεωργικών αποβλήτων,
- απαγόρευση ορισμένων μυκητοκτόνων, εντομοκτόνων, ζιζανιοκτόνων και συγκέντρωση καταλοίπων,
- να γίνουν ειδικές έδρες οικολογίας στο Πανεπιστήμιο, το ΕΜΠ και στη Γεωπονική Σχολή,
- η υφιστάμενη νομοθεσία κρίνεται «Πλήρης» (!)

Στο πλαίσιο της Εκστρατείας του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Διατήρηση της Άγριας Ζωής και των Βιοτόπων, η ΕΕΠΦ, που είναι η ελληνική εθνική αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πληροφοριών για τη Διατήρηση της Φύσεως του Συμβουλίου της Ευρώπης, οργάνωσε από τις 11 έως τις 13 Οκτωβρίου 1979 Συνέδριο Προστασίας της Ελληνικής Χλωρίδας – Πανίδας – Βιοτόπων. Την έναρξη των εργασιών του συνεδρίου κήρυξε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κ. Τσάτσος.

Κατά τη διάρκεια των εργασιών του συνεδρίου έγιναν από Έλληνες και ξένους επιστήμονες 16 ανακοινώσεις στο θέμα «Χλωρίδα», 15 ανακοινώσεις στο θέμα «Πανίδα» και 3 ανακοινώσεις για γενικότερα θέματα προστασίας.

Μεταξύ των συμπερασμάτων του συνεδρίου:

- Εκφράζει την ικανοποίησή του για την υπογραφή από την κυβέρνηση της Διεθνούς Συμβάσεως της Βόννης, για την «Προστασία των μεταναστευτικών Ειδών της Πανίδας» και της Συμβάσεως για τη Διατήρηση της Ευρωπαϊκής

Άγριας Ζωής και των Βιοτόπων, του Συμβουλίου της Ευρώπης.

- Καλεί την κυβέρνηση να προχωρήσει «στην ταχεία κύρωση και την εφαρμογή των άνω συμβάσεων».
- Σημειώνει με ευχαρίστηση ότι επίκειται η υπογραφή «της Διεθνούς Συμβάσεως της Ουάσιγκτον για την Εμπορία των Απειλούμενων Ειδών της Άγριας Χλωρίδας και Πανίδας και η έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων για την προστασία των απειλούμενων ειδών και της φύσεως γενικά».
- Επισημαίνει την ανάγκη «στελεχώσεως της χώρας σε οικολόγους όλων των κλάδων, για να διευρυνθεί έτσι η οικολογική έρευνα της χλωρίδας και της πανίδας και για να βοηθηθεί η θεμελίωση των γεωργικών, δασικών και οικιστικών προγραμμάτων αναπτύξεως σε οικολογικές βάσεις».
- Καλεί, επίσης, τους αρμοδίους υπηρεσιακούς φορείς να ιδρύσουν «δίκτυο Θαλασσιών Πάρκων για την προστασία των θαλασσιών οικοσυστημάτων».
- Ζητεί την άμεση και απόλυτη προστασία των ορεινών περιοχών του νομού Έβρου, τελευταίου καταφυγίου για τα 36 από τα 38 είδη αρπακτικών πουλιών της Ευρώπης που απειλούνται στον πανευρωπαϊκό χώρο με εξαφάνιση.

Αυτά είναι ένα μικρό, αλλά ενδεικτικό δείγμα μιας μεγάλης πορείας της ΕΕΠΦ με βασικό χαρακτηριστικό την εξωστρέφεια και τους ανοιχτούς ορίζοντες στα νέα κάθε φορά αιτούμενα.

(Οι πληροφορίες αντλήθηκαν από σειρά τευχών του περιοδικού το Βουνό και από τα πρακτικά των συνεδρίων του 1970 και 1979.)

Σάκης Κουρουζίδης,
Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη
(και...συνομιλίας της ΕΕΠΦ)

Οι άνθρωποι που έβαλαν τα θεμέλια για την προστασία της φύσης στην Ελλάδα

70 χρόνια. Μια ολόκληρη ζωή. 70 χρόνια που γέμισαν εκατοντάδες ζωές με νόημα και χαρές, που γέννησαν ιδέες, γνώση, σχέσεις ανθρώπων δυνατές στον χρόνο. 70 χρόνια που πρέπει να κάνουν παλιά και νεότερα μέλη της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης να νιώθουν περήφανα, αλλά ταυτόχρονα να νιώθουν και το βάρος της σημαντικής κληρονομιάς που κουβαλούν.

Η χλωρίδα και η πανίδα της χώρας βρήκαν εκεί τους επίμονους μελετητές, τους παρατηρητές και τους ανθρώπους που έβαλαν τα θεμέλια της προστασίας της φύσης στην Ελλάδα. Τα απειλούμενα είδη... μάθαμε ότι είναι απειλούμενα μέσα από την πρωτοποριακή δουλειά μελών της ΕΕΠΦ, μέσα από τη μελέτη και τη συστηματική παρατήρηση, μέσα από τη δημιουργία ομάδων ειδικότερου ενδιαφέροντος, που συχνά κατέληγαν στη δημιουργία εξειδικευμένων φορέων και οργανώσεων. Η ΕΕΠΦ μας έφερε σε επαφή με τους διεθνείς φορείς που ασχολούνται με την προστασία της φύσης, ενώ η δράση εμβληματικών προσωπικοτήτων,

GREENPEACE

όπως ο Βύρων Αντίπας, αναγνωρίζεται διεθνώς.

Η ΕΕΠΦ αποτέλεσε την κοίτιδα για μεγάλο μέρος αυτού που στη συ-

νέχεια αποτέλεσε το κίνημα και τις πρωτοβουλίες για την καταγραφή και την προστασία ειδών και της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα συνολικά. Ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο νέο «αίμα» μπολιάζεται με το ενδιαφέρον για την ελληνική φύση, συνυπάρχει με την παλιά φουρνιά και στη συνέχεια αναλαμβάνει τα ηνία αποτελεί τη συνταγή αλλά και την εγγύηση για τη συνέχιση και εξέλιξη του έργου και των δράσεων της ΕΕΠΦ.

Χρόνια σας πολλά, καλά και περήφανα, λοιπόν, και καλή συνέχεια.

Νίκος Χαραλαμπίδης

Γενικός Διευθυντής

στο Ελληνικό Γραφείο της Greenpeace

ΥΓ: Πολλά τεύχη από το έντυπο «η φύση» είναι πάντα στη βιβλιοθήκη και το γραφείο για να μου θυμίζουν, μεταξύ άλλων, γιατί αξίζει να παλεύω κάθε ημέρα, τι είναι αυτό που δεν πρέπει να χαθεί.

Μαϊόκεδρα στην Οίτη (φωτ. ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ)

70 χρόνια ανιδιοτελούς προσφοράς για το περιβάλλον

Το Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων τιμά την ιστορία των 70 χρόνων της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης.

Θα της ταίριαζε ο τίτλος της πιο ευγενούς και ανιδιοτελούς προσφοράς στο περιβάλλον. Ήταν τόσα πολλά που προσέφερε στα 70 χρόνια ζωής της, που αποτέλεσε τον πιο αξιόπιστο και ακατάβλητο σύμμαχο στην καλλιέργεια της φυσιολατρικής παιδείας. Ανεπιφύλακτα αυτό οφείλεται στους ανθρώπους της, που δεν πτοήθηκαν σε δύσκολες περιόδους να επιμένουν με απαράμιλλο σθένος στον σεβασμό στη ζεϊδωρη φυσική μας κληρονομιά. Αναλογιζόμενοι πόσο αξιοπερίεργο και παράξενο φάνταζε στα πρώτα χρόνια της ζωής της η εξυπηρέτηση ενός τέτοιου ιερού σκοπού, μνημονεύουμε με θαυμασμό τους πρωτοπόρους ιδρυτές της, όταν όλα γύρω τότε ήταν τόσο σκοτεινά. Πόση άραγε μοναξιά να ένιωθαν εκείνοι σε έναν άνισο αγώνα στην άφρονη λαίλαπα της ανά-

πτυξης και της καταστροφής; Πολύ αργότερα αυτές οι φωτεινές μειοψηφίες γνώρισαν την υποστήριξη και τη συμμετοχή πολλών άλλων ευαίσθητων ανθρώπων, που πλαισίωσαν και συντάχθηκαν στον αγώνα για τη σωτηρία της φύσης και για να εκφραστεί τεκμηριωμένα η αγωνία για το αβέβαιο μέλλον του πλανήτη. Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης κατάφερε όχι μόνο να επισημάνει

τον κίνδυνο που συνόδευαν τα μεγαλεπήβολα έργα, αλλά να στρέψει την προσοχή στα μικρά, άγνωστα εν πολλοίς πλάσματα, που δεν συγκινούσαν άφρονες τεχνοκρατικές ψυχές αλλά ομόρφαιναν τις δικές μας παιδικές μνήμες. Αυτούς τους ευφάνταστους πρωτοπόρους, που πίστεψαν σε κάτι ευγενές και παγκόσμιο, θέλουμε να πιστεύουμε ότι οι σημερινοί ένθερμοι συνεχιστές θα τους δικαιώσουν.

Δρ Κωνσταντίνιά Τσαγκάρη

Διευθύντρια του Ινστιτούτου

Μεσογειακών & Δασικών Οικοσυστημάτων

ΕΕΠΦ και Καλλιστώ δώσαμε πολλές μάχες για το περιβάλλον

Την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης γνώρισα το μακρινό πλέον 1993, όταν ξεκίνησαν οι πρώτες συζητήσεις για τον σχεδιασμό και την υποβολή πρότασης LIFE για την αρκούδα στην Ελλάδα. Λίγους μήνες πριν είχα προσληφθεί στον ΑΡΚΤΟΥΡΟ, στη θέση του υπεύθυνου προγραμμάτων. Την ίδια εποχή, τα προγράμματα LIFE έκαναν τα πρώτα βήματά τους, τόσο στην Ελλάδα όσο και πανευρωπαϊκά. Δύο έργα LIFE είχαν μόλις ξεκινήσει στην Ελλάδα: Το έργο του WWF Ελλάς για τη Θαλάσσια Χελώνα και τη Μεσογειακή Φώκια στη Ζάκυνθο (LIFE92 NAT/GR/013800) και το έργο του Υπουργείου Γεωργίας για τη βελτίωση της διαχείρισης των Εθνικών Δρυμών της χώρας (LIFE92 NAT/GR/013700). Συνεπώς, δεν υπήρχε καμία προγενέστερη εμπειρία, οπότε το εγχείρημα ήταν πρωτόγνωρο αλλά και εξαιρετικά ενδιαφέρον.

Στο εταιρικό σχήμα που οργανώθηκε, εκτός από τον ΑΡΚΤΟΥΡΟ, μετείχαν η Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, καθώς και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις WWF Ελλάς και ΕΕΠΦ. Το έργο εγκρίθηκε ως LIFE93 NAT/GR/010800, με το ακρώνυμο «LIFE ARCTOS» και υλοποιήθηκε μέσα στη διετία 1994-1995. Στην ομάδα έργου, την ΕΕΠΦ εκπροσωπούσαν τότε οι Γιώργος Μερτζάνης και Δημήτρης Μπούσμπουρας. Ο Γιώργος εντάχθηκε αργότερα στο προσωπικό του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ και, από το 2004, στην ΚΑΛΛΙΣΤΩ.

Από τότε, δόθηκε πολλές φορές η ευκαιρία να συνεργαστώ με ανθρώπους της ΕΕΠΦ, τόσο ως στέλεχος του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ όσο και ως διευθυντής της ΚΑΛΛΙΣΤΩΣ, μετά την ίδρυσή της: Τον Γιώργο Σφήκα είχα την τιμή να συμβουλευτώ σε λίγες μεν, σημαντικές δε στιγμές. Με τον Ντον Μάθιους είχα τη χαρά να συνεργαστώ όταν μετείχαμε και οι δύο στο ΔΣ της Εταιρείας Προστασίας Πρεσπών. Με τον Μαρτίνο Γκαϊλίχ, αρχικά, και με τον Μίλτο Γκλέτσο στη συνέχεια συνεργαστήκαμε άριστα σε πολλές συναντήσεις συντονισμού των περιβαλλοντικών οργανώσεων εθνικής εμβέλειας και σε ποικίλες άλλες ευκαιρίες κοινών παρεμβάσεων. Τον Χρήστο Γεωργιάδη τον γνώριζα πριν ακόμα από την ένταξή του στην Εταιρία και είχα συνεργαστεί στενά μαζί του, επί σειρά ετών. Οπότε, η μεταξύ μας οικειότητα και εκτίμηση ήταν ήδη δεδομένες. Με τον Νίκο Πέτρου τέλος, παρά την απόσταση Θεσσαλονίκης-Αθήνας, βρεθήκαμε να συζητάμε, να ανταλλάσσουμε απόψεις και να συνδιαμορφώ-

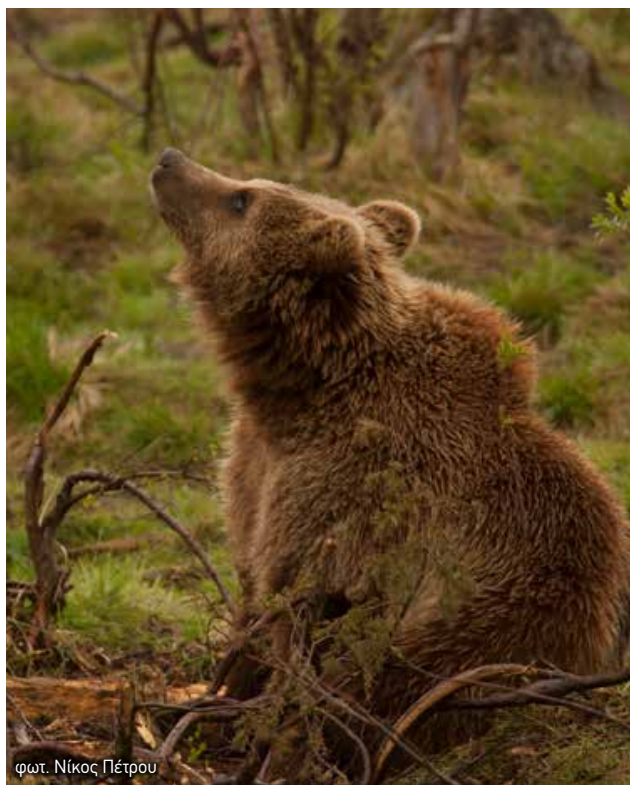

νουμε γνώμη σε θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής, εξ αποστάσεως μεν, αλλά πετυχημένα, νομίζω.

Μ' αυτά και μ' εκείνα, από κοντά και από μακριά, ΕΕΠΦ και ΚΑΛΛΙΣΤΩ δώσαμε πολλές μάχες από κοινού, οικοδομήσαμε αξιοσημείωτη συναντίληψη σε πολλά μέτωπα. Καλλιεργήσαμε σχέσεις συναδελφικές και συναγωνιστικές, σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης, ακόμα και προσωπικής φιλίας. Θεωρώ την εξέλιξη αυτή σημαντική και πολύτιμη κατάκτηση, που αξίζει να διατηρηθεί και να αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο στο μέλλον.

Εύχομαι ολόψυχα στην Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης να συνεχίσει για πολλά ακόμα χρόνια την ιστορική διαδρομή της. Στις μέρες μας, το φυσικό περιβάλλον και η άγρια ζωή έχουν ακόμα περισσότερο την ανάγκη της απ' ό,τι εβδομήντα χρόνια πριν, την εποχή που ιδρύθηκε!

Σπύρος Ψαρούδας
Γενικός Διευθυντής της Καλλιστώ

φωτ. Νίκος Πέτρου

1986-1995: Εννέα χρόνια στο ΔΣ της ΕΕΠΦ

Το 1984, μετά από μια θαλάσσια περιπέτεια που με έφερε στη Ζάκυνθο, αποφάσισα να αφιερώσω την υπόλοιπη ζωή μου στην προστασία της θαλάσσιας χελώνας. Ήταν φυσικό να στραφώ για βοήθεια και κατανόηση στην Ελληνική Εταιρία Προστασία της Φύσης! Με μέντορα, σύμβουλο και υποστηρικτή τον τότε Γενικό Γραμματέα της ΕΕΠΦ Βύρωνα Αντίπα, ξεκίνησα την καμπάνια για τη σωτηρία της Θαλάσσιας Χελώνας και του βιοτόπου της στον Κόλπο του Λαγανά στη Ζάκυνθο.

Με την υπόδειξη του Βύρωνα Αντίπα ήρθα σε επαφή με τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Στρασβούργο, όπου στεγάζεται η Μόνιμη Επιτροπή της Σύμβασης της Βέρνης και ξεκίνησα τον αγώνα μου.

Τα εννέα χρόνια (1986-1995) που είχα την τιμή και την τύχη να είμαι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΕΠΦ, ήταν μια αξέχαστη εμπειρία που τόσο βοήθησε τη μετέπειτα δράση μου. Το πάθος, η ενέργεια, η ευαισθησία του εκάστοτε ΔΣ για την προστασία και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας του τόπου μας με ενέπνευσε γιατί ήταν μοναδικά.

Το 1988, μετά την τιμητική διάκριση «οι 500 παγκόσμιοι» που έλαβα στη Ναϊρόμπι, όπου στε-

γάζεται το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος του ΟΗΕ, η ΕΕΠΦ οργάνωσε την ομιλία-παρουσίαση που έκανα στην Αρχαιολογική Εταιρεία της Αθήνας. Η αθρόα προσέλευση του κόσμου ήταν ανέλπιστα, δεν έπεφτε ούτε καρφίτσα!

Ήταν ο Βύρων Αντίπας που με ενθάρρυνε στην ίδρυση του MEDASSET (Μεσογειακού Συνδέσμου για τη σωτηρία των Θαλάσ-

σιων Χελωνών). Το 1990, με τη συνεργασία της ΕΕΠΦ καταφέραμε να βγάλουμε το πρώτο ελληνικό γραμματόσημο με Θαλάσσια Χελώνα, την *Caretta caretta*.

Είχα επίσης την ευκαιρία να συμμετάσχω στο ΔΣ όταν η ΕΕΠΦ ανέλαβε την εθνική διαχείριση της Γαλάζιας Σημείας για την προστασία και περιβαλλοντική διαχείριση των οργανωμένων ακτών και μαρινών στην Ελλάδα, καθώς και όταν πρωτοστατούσε για τη δημιουργία των Εθνικών Δρυμών και για την προστασία της απειλούμενης πανίδας, χλωρίδας και των βιοτόπων μας.

Ας μείνει σαν παράδειγμα συνεργασίας και ενγνωμοσύνης στις ερχόμενες γενιές ο τρόπος που συνεργαζόμασταν εκείνη την εποχή ...

Λιλή Βενιζέλου

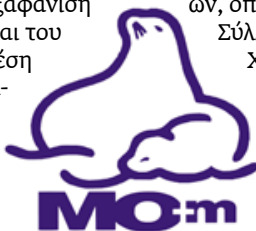
Ιδρύτρια και Πρόεδρος του MEDASSET

Ακούραστοι σκαπανείς με οράματα και ιδέες

Έννοιες που στον παρόντα χρόνο μας απασχολούν έντονα και συζητιούνται καθημερινά δεν είναι αυτονόητο ότι ήταν πάντα στο επίκεντρο της προσοχής της κοινωνίας. Έννοιες όπως φυσικές προστατευόμενες περιοχές, απειλούμενα με εξαφάνιση είδη, προστασία της βιοποικιλότητας και του τοπίου, που έχουν πλέον σημαντική θέση στα ζητήματα που απασχολούν την ελληνική κοινωνία, δεν ήταν πάντα είτε γνωστές είτε εύκολα κατανοητές, ούτε και αυτονόητα σημαντικές. Συνήθως άνθρωποι διορατικοί, με οράματα για το μέλλον, καλλιεργούν ιδέες ως ακούραστοι σκαπανείς και είναι αυτοί που συμβάλλουν καθοριστικά στο να έρθουν σημαντικά ζητήματα στο επίκεντρο της κοινωνικής συζήτησης. Τέτοιοι άνθρωποι ήταν κατά την άποψή μου και αυτοί που πριν από 70 χρόνια ίδρυσαν και δραστηριοποίησαν την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, της πιο εμβληματικής ελληνικής οργάνωσης για την προστασία της ελληνικής

φύσης και βιοποικιλότητας. Διαβάζω στο ιστορικό της οργάνωσης: «...η ΕΕΠΦ γίνεται το φυτώριο για τη δημιουργία άλλων, πιο ειδικευμένων ως προς το αντικείμενο, περιβαλλοντικών οργανώσεων, όπως η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, ο Σύλλογος για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας «Αρχέλων» και η ΜΟΠ/Εταιρεία για τη Μελέτη και Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας». Ως ένα από τα ιδρυτικά στελέχη της ΜΟΠ, δεν έχω παρά να συμφωνήσω ανεπιφύλακτα με αυτό και να δηλώσω από καρδιάς ότι η ΕΕΠΦ αποτέλεσε συνεχή πηγή έμπνευσης και στη συνέχεια σημαντικό συνεργάτη στις δικές μας προσπάθειες για την προστασία ενός από τα πιο εμβληματικά είδη της ελληνικής και μεσογειακής πανίδας. Εύχομαι, ή μάλλον είμαι σίγουρος ότι η ΕΕΠΦ θα συνεχίσει να εμπνέει πολλές γενιές ακόμη για την προστασία της ελληνικής φύσης.

Πάνος Δενδρινός
Πρόεδρος του ΔΣ της ΜΟΠ

ΕΕΠΦ: 70 χρόνια στο προσκήνιο της προστασίας της φύσης στην Ελλάδα

Την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης τη γνωρίζω εδώ και πολλές δεκαετίες, καθώς αποτελεί μια ενεργή και δραστήρια περιβαλλοντική οργάνωση σε σειρά θεμάτων που άπτονται της προστασίας της φύσης και της βιοποικιλότητας στη χώρα μας. Οι δράσεις και παρεμβάσεις της στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς είναι εξαιρετικά σημαντικές, και πολλές από αυτές είναι εφαρμόσιμες και δίνουν λύσεις σε καιρία περιβαλλοντικά προβλήματα, που στον καιρό μας είναι ποικίλα και σύνθετα.

Η στενότερη συνεργασία μου ως Πανεπιστημίου Κρήτης – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης (ΜΦΙΚ) με την ΕΕΠΦ ξεκίνησε από το 2012, όταν δημιουργήθηκε η Ομάδα Εργασίας για τα Δηλητηριασμένα Δολώματα (ANIMA, ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Καλλιστώ, WWF Ελλάς και Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης). Στο πλαίσιο της λειτουργίας αυτής της Ομάδας Εργασίας διαπίστωσα τη μεθοδικότητα και την επιστημονική/νομική επάρκεια που είχαν τα μέλη της ΕΕΠΦ (και άλλων οργανώσεων, φυσικά) στο πολυσύνθετο θέμα της αντιμετώπισης των δηλητηριασμένων δολωμάτων στην Ελλάδα.

Αργότερα, συνεχίστηκε η συνεργασία μας στο πλαίσιο του έργου LIFE Natura Themis (LIFE14 GIE/GR/000026): «Προώθηση της ευαισθητοποίησης για την άσκηση δίωξης για εγκλήματα κατά της άγριας ζωής και την ανάδειξη της περιβαλλοντικής ευθύνης για την αποκατάσταση ζημιών της βιοποικιλότητας σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 στην Κρήτη», που υλοποιήθηκε με επιτυχία και πολύ σημαντικά αποτελέσματα την περίοδο Οκτώβριος 2015-Ιούνιος 2021. Συντονιστής Δικαιούχος του έργου LIFE Natura

**Μουσείο
Φυσικής
Ιστορίας
Κρήτης**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Themis ήταν το Πανεπιστήμιο Κρήτης – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, και Συνδικαιούχοι (εταίροι) ήταν ο Δικηγορικός Σύλλογος Χανίων (ΔΣΧ), ο Δικηγορικός Σύλλογος Ηρακλείου (ΔΣΗ), η ΕΕΠΦ και το ΥΠΕΝ – Συντονιστικό Γραφείο Αντιμετώπισης Περιβαλλοντικών Ζημιών (ΣΥΓΑΠΕΖ). Οι δράσεις που είχε αναλάβει η ΕΕΠΦ (τεχνικοί οδηγοί, εφαρμογή για έξυπνες συσκευές, εκπαιδευτικά σεμινάρια και σεμινάρια ενημέρωσης ομάδων στόχου, μελέτη κοινωνι-

κοοικονομικών επιπτώσεων από τις δράσεις του έργου κ.ά.) υλοποιήθηκαν με μεγάλη επιτυχία, ενώ η συμβολή της σε όλες τις δράσεις του έργου ήταν βαρύνουσας σημασίας και οι προτάσεις αξιοποιήθηκαν με τον καλύτερο τρόπο από το έργο.

Τέλος, οι δράσεις της ΕΕΠΦ στη Γαλάζια Σημαία, το Green Key, τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τα έργα και προγράμματα διαχείρισης και διατήρησης που υλοποιεί εδώ και πολλά χρόνια έχουν αποδείξει ότι είναι μια ενεργή περιβαλλοντική ΜΚΟ με πανελλήνια (και όχι μόνο) εμβέλεια. Οι σύγχρονες προκλήσεις που αφορούν στην κλιματική κρίση, την προστασία και διατήρηση ειδών και οικοτόπων, στη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, στους στόχους για τη βιώσιμη ανάπτυξη του ΟΗΕ, στην εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα κ.ά. αποτελούν θέματα που για να αντιμετωπιστούν με αποτελεσματικό τρόπο απαιτούν την ενεργή εμπλοκή της κοινωνίας των πολιτών (και των ΜΚΟ). Η ΕΕΠΦ πιστεύουμε ότι θα παραμείνει στις επάλξεις, όπως έχει μέχρι σήμερα ενεργά αποδείξει, σε σειρά περιβαλλοντικών θεμάτων και προκλήσεων.

Μιχάλης Προμπονάς

Υπεύθυνος Εργαστ. Οικολογίας & Διαχείρισης Περ/ντος
Παν/μιο Κρήτης - Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης

Κοινό χρέος να υπερασπιστούμε τα φυσικά οικοσυστήματα

Φέτος κλείνουν 70 χρόνια από την ίδρυση της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης. Ίσως καμιά άλλη οργάνωση, κίνημα ή ομάδα στην Ελλάδα δεν δικαίωσε τόσο απόλυτα το όνομά της όσο η ΕΕΠΦ – «Η Φύση», όπως τη γνωρίζουμε όλοι.

Την πρώτη περιβαλλοντική οργάνωση της χώρας την ίδρυσαν, όπως θα περίμενε κανείς, ορειβάτες που έκαναν σκοπό τους να προστατεύσουν τη φυσική ομορφιά και την άγρια ζωή της Ελλάδας. Από τα πρώτα χρόνια, η ΕΕΠΦ πέτυχε ένα τεράστιο έργο διάσωσης της φύσης, την ανακήρυξη των Εθνικών Δρυμών Σαμαριάς και Πρεσπών, την κύρωση της Σύμβασης Ραμσάρ, δούλεψε με συνέπεια και πάθος για την προστασία των υγροτόπων, της Μεσογειακής Φώκιας, της Θαλάσσιας Χελώνας, των απειλούμενων ειδών πουλιών. Πρώτη έκανε γνωστό στο ευρύ κοινό και στους μαθητές το μεγαλείο της ελληνικής φύσης –προϋπόθεση για την αγάπη της ελληνικής βιοποικιλότητας– και παραμένει από τις πιο δραστήριες ελληνικές οργανώσεις στον τομέα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Εβδομήντα χρόνια μετά, η πολύπλευρη δράση της ΕΕΠΦ, η συνέπεια, η αδιάκοπη παρουσία της είναι σήμερα αναγκαίες όσο ποτέ, αφού η ελληνική φύση γνωρίζει μια πρωτόγνωρη επίθεση, αδιανόητη όταν μαζί αγωνιζόμασταν για να εδραιωθεί

το Δίκτυο των Προστατευόμενων Περιοχών. Η συνοχή του Δικτύου Natura 2000 διαλύεται από επεμβάσεις στο όνομα μιας επιθετικής «ανάπτυξης», συχνά, μάλιστα, με «πράσινο» προσδιορισμό. Χιλιάδες χιλιόμετρα δρόμων, «στρατηγικές επεν-

δύσεις», εγκαταστάσεις ΑΠΕ διαλύουν ακέραιες φυσικές περιοχές, κατακερματίζουν το Δίκτυο και συρρικνώνουν τον ζωτικό χώρο που έχουν ανάγκη τόσο απειλούμενα είδη. Τα πρώτα θύματα είναι τα απρόσιτα βουνά και οι μικρές νησίδες – τα τελευταία οικοσυστήματα που είχαν μείνει χωρίς ανθρώπινες παρεμβάσεις. Έχουμε κοινό χρέος, ως «ιστορικές» οργανώσεις βάσης, να υπερασπιστούμε τις φυσικές περιοχές και να επαναλάβουμε ότι η πρώτη άμυνα απέναντι στην κλιματική κρίση είναι να διατηρήσουμε υγιή ακέραια φυσικά οικοσυστήματα.

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία δεν ξεχνά ότι η ίδια γεννήθηκε στις αρχές του '80 από μέλη της ΕΕΠΦ που είχαν εκδηλώσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και αγάπη για τα πουλιά. Χαιρετίζουμε τα 70 χρόνια της «μητέρας» και «αδελφής» οργάνωσης και μαζί συνεχίζουμε τον αγώνα για τη διάσωση της φύσης και της άγριας ζωής της χώρας μας.

Νίκη Καρδακάρη

Πρόεδρος της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας

Συνεργασία και κοινή δράση για το περιβάλλον

Με μεγάλη χαρά αναπολούμε, στην 70ή επέτειο της ίδρυσης της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης, τις πολλές συνεργασίες των οργανώσεών μας. Δύο μεγάλων οργανώσεων, που χειρίζονται τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του ΕΕΕ στις δύο χώρες μας.

Μεταξύ τους ξεχωρίζουμε:

Την πρώτη οργανωτική συνάντηση για το διεθνές πρόγραμμα Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον (ΥΡΕ) που έγινε στο ξενοδοχείο Vilard de Lans, στο ορεινό θέρετρο Γκρενόμεπλ της Γαλλίας, στις 14-16 Ιανουαρίου 1995. Στη συνάντηση συμμετείχαν οι Philippe Saugier και Thomas Jolly από τη Γαλλία, οι Çelik Tarımcı και Bariş Mater από την Τουρκία, η Αλίκη Βαβούρη από την Ελλάδα, ο Μιχάλης Ιερίδης από την Κύπρο και ο Sergio Pizziconi από την Ιταλία. Τότε αποφασίστηκε ο ορισμός Εθνικών Χειριστών για το πρόγραμμα, οι οποίοι θα αναλάμβαναν να διαμορφώσουν και να οργανώσουν τα εθνικά δίκτυα σχολείων.

Το πρώτο σεμινάριο για τους δασκάλους του ΥΡΕ, που οργάνωσε η Αλίκη Βαβούρη στην Αθήνα τον Νοέμβριο του 1995. Από πλευράς μας συμμετείχε ο Çelik Tarımcı, καθώς και δύο δάσκαλοι.

Τα επόμενα χρόνια, σχολεία από την Ελλάδα και την Τουρκία συνεργάστηκαν, υπό την καθοδήγηση των οργανώσεών μας, στο πλαίσιο του ΥΡΕ, με αποτέλεσμα το Ειδικό Βραβείο για το κοινό τους άρθρο το 2005.

Το Διεθνές Συνέδριο Νέων για το Περιβάλλον, που οργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη το 2004, στο οποίο συμμετείχαν ένας δάσκαλος και ένας μαθη-

τής από την Κωνσταντινούπολη.

Για τη βελτίωση του αριθμού βραβείων με Γαλάζια Σημαία, αλλά και της ποιότητας εφαρμογής του προγράμματος θεωρήσαμε καλή ιδέα την επίσκεψη για ανταλλαγή εμπειριών σε μια χώρα με μεγαλύτερο αριθμό βραβείων. Με την άμεσα θετική ανταπόκριση της ΕΕΠΦ, η επίσκεψη αυτή οργανώθηκε στις 27-29 Σεπτεμβρίου 2012 στην Αθήνα. Η τουρκική ομάδα, αποτελούμενη από ένα μέλος του ΔΣ της TÜRÇEV, τον εθνικό συντονιστή του προγράμματος και τρεις περιφερειακούς συντονιστές, έγινε δεκτή με μεγάλη θερμότητα. Από πλευράς ΕΕΠΦ συμμετείχαν στις δράσεις ο Πρόεδρος, ο γενικός γραμματέας και ένα μέλος του ΔΣ, η εθνική συντονίστρια και άλλα στελέχη. Έγιναν επισκέψεις σε 5 ακτές, μία μαρίνα, καθώς και στα γραφεία της ΕΕΠΦ, και αποκομίσαμε πολύτιμες γνώσεις.

Τέλος, το 2019, η ΕΕΠΦ και η TÜRÇEV συνεργάστηκαν σε ένα έργο με χρηματοδότηση από την ΕΕ και την Τουρκία, στο πλαίσιο του προγράμματος Κοινωνικός Διάλογος μεταξύ των Χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Τουρκίας. Ο τίτλος του έργου ήταν «Θεωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικές εφαρμογές στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση», εν συντομία YUNUS. Στόχος του η συμβολή στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, εστιάζοντας σε τρία emblematic είδη, κοινά και στις δύο χώρες: τη θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta*, τη Μεσογειακή Φώκια και τον Λευκοπελαργό. Μια ιδέα εξαιρετική!

Riza Epikmen

Πρόεδρος του ΔΣ του TÜRÇEV

Ανοιξιάτικο μπουρίνι στην Κερκίνη (φωτ. Νίκος Πέτρου)

Προστατεύοντας τη φύση προστατεύουμε τη ζωή μας

Με την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης συνεργάστηκα ουσιαστικά για πρώτη φορά όταν φτιάξαμε μαζί, το 2018, έναν κήπο με τα θεραπευτικά φυτά της Κρήτης με χρήματα που μαζεύτηκαν στη μνήμη του πατέρα μου.

Ήταν η μία από τις τρεις οργανώσεις με τις οποίες συνεργαστήκαμε και την επέλεξα επειδή ήταν ακριβώς η πιο παλιά περιβαλλοντική οργάνωση στη χώρα μας και επιπλέον αμιγώς ελληνική. Ήταν η πρώτη μου επαφή με τον περιβαλλοντικό χώρο στην Ελλάδα, γιατί για μένα, όταν πριν από 23 χρόνια, το 1998, δημιούργησα την Action Aid Ελλάς, το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν η φτώχεια και η ανισότητα.

Στην πορεία όμως κατάλαβα ότι τα προβλήματα του περιβάλλοντος και της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι αλληλένδετα. Είναι ουσιαστικά οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Δεν μπορούμε πια να πρέπει να επιλέξουμε μεταξύ κλιματικής αλλαγής, προστασίας της βιοποικιλότητας, ανισότητας, κρίσης της δημοκρατίας και της εκπαίδευσης. Το πρόβλημα είναι ένα και πάει πολύ πέρα από την οικονομία. Είναι ολιστικό και αφορά στην εξέλιξη του πολιτισμικού μας μοντέλου. Η λύση δεν μπορεί να δοθεί εάν δεν ξανασκεφτούμε τις δικές μας επιλογές, τον δικό μας τρόπο ζωής. Ήδη τώρα, και ειδικά εμείς στη Δύση, χρησιμοποιούμε περισσό-

τερους πόρους από όσους μας αναλογούν. Ουσιαστικά ξοδεύουμε το κεφάλαιο των παιδιών μας.

Θα πρέπει λοιπόν να πάμε προς μια κυκλική οικονομία, μια δημοκρατία πιο συμμετοχική, ένα εκπαιδευτικό σύστημα που να ενδυναμώνει τους πολίτες και, πάνω από όλα, να ξαναβρούμε ουμανιστικές αξίες και να πιστέψουμε ξανά στη δύναμη της συνεργασίας. Και βεβαίως να θυμόμαστε πάντα ότι τα συστήματα της φύσης είναι όλα συνδεδεμένα.

Η ιδέα να την κατακτήσουμε θα πρέπει να φύγει από το λεξιλόγιό μας.

Καινούργιες έννοιες σε σχέση με τη φύση πρέπει να είναι η συμβίωση, η αρμονία, η αναγέννηση. Η φύση μπορεί να μας διδάξει. Έχουμε να μάθουμε πολλά από αυτήν, εάν θέλουμε πραγματικά να δημιουργήσουμε την κυκλική οικονομία. Μία οικονομία που δεν θα βασίζεται σε εξορυκτική λογική, αλλά στην οποία τίποτα δεν θα πηγαίνει χαμένο.

Πρέπει πάντα να θυμόμαστε ότι είμαστε κομμάτι της φύσης. Προστατεύοντάς την προστατεύουμε την ίδια μας τη ζωή και αυτή των παιδιών μας στον έναν και μόνο πλανήτη που επιτρέπει τη ζωή, τον πλανήτη Γη.

Αλεξάνδρα Μητσοτάκη
Πρόεδρος και συνιδρύτρια
του World Human Forum

ΕΕΠΦ και WWF κοινή πορεία για την προστασία του περιβάλλοντος

Στη χώρα μας σήμερα, η κοινωνία των πολιτών αφυπνίζεται, μεγαλώνει σε μέγεθος και επίδραση, και ειδικά για τον περιβαλλοντικό χώρο έχει πια να δείξει πολύπλευρη και σημαντική δράση. Δεν ήταν όμως πάντα έτσι. Οι άνθρωποι της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης το γνωρίζουν καλά αυτό. Σε αυτούς αναγνωρίζουμε χρονικά το ξεκίνημα του περιβαλλοντικού κινήματος στη χώρα.

Φέτος η ΕΕΠΦ κλείνει 70 χρόνια συνεχούς παρουσίας στην Ελλάδα. Σε επτά δεκαετίες δράσης έχει καταφέρει πολλά για τα οποία μπορούν οι άνθρωποι της να αισθάνονται υπερήφανοι και όλοι μας να νιώθουμε ευγνώμονες. Από τα πρώτα βήματα για την ίδρυση προστατευόμενων περιοχών στη χώρα μας, ξεκινώντας με τις ενέργειες της ΕΕΠΦ για την ίδρυση του Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς το 1962, μέχρι τις σημερινές πολυεπίπεδες δράσεις στο πεδίο, στην εκπαίδευση, στην πολιτική, η οργάνωση αυτή έχει αναμφισβήτητη γράψει τη δική της ιστορία στα περιβαλλοντικά πράγματα της χώρας μας και συνεχίζει ακάθεκτη. Επίσης, σημαντική υπήρξε η συμβολή της ΕΕΠΦ στην ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού – για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, την εποχή

που οι περιβαλλοντικές οργανώσεις ήταν ακόμα ελάχιστες σε αριθμό, η οργάνωση αυτή λειτούργησε και ως «φυτώριο» για πολλούς νέους ερευνητές, που συνέχισαν μετά την πορεία τους στον ίδιο, ευρύτερο χώρο.

Μαζί με τα 70 χρόνια που γιορτάζει φέτος η ΕΕΠΦ, στο WWF κλείνουμε κι εμείς 60 χρόνια από την ίδρυσή μας διεθνώς και 30 χρόνια παρουσίας μας στην Ελλάδα. Στο διάστημα αυτό είχαμε την τύχη και τιμή να συνεργαστούμε με την ΕΕΠΦ, και άλλες οργανώσεις, σε μια σειρά από σημαντικά θέματα, όπως στη

δημιουργία και συμμετοχή στην Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών, στην κοινή εκστρατεία κατά της εκτροπής του Αχελώου, στην εκστρατεία για τη σωτηρία του Σχιναί και άλλα πολλά. Η συνεργασία αυτή συνεχίζεται, φυσικά, και σήμερα.

Να συγχαρώ θερμά και να ευχαριστήσω την ΕΕΠΦ για το σημαντικότερο έργο της όλα αυτά τα χρόνια. Στους ανθρώπους της οργάνωσης, φίλους και συνοδοιπόρους, να ευχηθώ ολόψυχα καλή δύναμη και καλή συνέχεια!

Δημήτρης Καραβέλας
Γενικός Διευθυντής WWF Ελλάς

Σειλοποίηση του περιοδικού από την Μυρτώ Απέργη και τον Γιώργο Σφήκα

Ξενάγηση με τον Έλμουτ Μπούουμαν

Μάκης Απέργης, Μιλένα Αντίνα, Γιώργος Σφήκας και ο τιμώμενος με το βραβείο Αντίνα Έλμουτ Μπούουμαν

Αλέξια Νικηφοράκη

Ο Μιχάλης Παπαγιαννάκης σε ομιλία στην ΕΕΠΦ

2002 - εγκαίνια των ιδιόκτητων γραφείων στην Νίκης 20

Εκδρομείς της ΕΕΠΦ

2019 - εγκαίνια της νέας διαρρύθμισης γραφείων

Αγριοθούσουδα στο Όρος Μενοίκιο [φωτ. Μάκης Απέργης]

Η ΕΕΠΦ έχει προσφέρει σημαντικό έργο στην προστασία του περιβάλλοντος

Τα έτη 2000-2007, όταν ήμουν Γενικός Γραμματέας, ήταν ενδιαφέροντα για την Εταιρία.

Μέχρι τότε είχαμε μια χορηγία για το πρόγραμμα Γαλάζια Σημαία από το ΥΠΕΧΩΔΕ, το τότε υπουργείο με ευθύνη το περιβάλλον. Το πρόβλημα ήταν ότι το υπουργείο θεωρούσε πως το πρόγραμμα ήταν δικό του και εμείς απλώς δουλεύαμε γι' αυτό. Για τα εκπαιδευτικά μας προγράμματα τα χρήματα ήταν εξαιρετικά περιορισμένα. Έγινε τότε σημαντική προσπάθεια να ληφθούν χορηγίες, με αποτέλεσμα η ALPHA BANK να αναλάβει το πρόγραμμα Γαλάζια Σημαία και τα πέντε εκπαιδευτικά μας προγράμματα να βρουν επίσης χορηγούς. Παράλληλα, συμμετείχαμε για πρώτη φορά σε πρόγραμμα Life της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον Νέστο, και σε έργα φύσης του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Η οικονομική άνθιση της Εταιρίας είχε διάφορες συνέπειες. Γίναμε πιο γνωστοί στο ευρύτερο κοινό, τα εκπαιδευτικά προγράμματα απλώθηκαν γρήγορα σε πάρα πολλά σχολεία, αποκτήσαμε περισσότερα μέλη και αγοράσαμε τα γραφεία μας στην οδό Νίκης. Βελτιώσαμε σημαντικά το περιοδικό μας και εκδώσαμε βιβλίο για τις προστατευόμενες περιοχές της Ελλάδας –με πρωτοστάτη τον Γιώργο Σφήκα– και άλλα μικρότερα φυλλάδια. Οργανώσαμε περισσότερες εκδρομές και διαλέξεις για τα μέλη μας και αυξήσαμε το κύρος του ετησίου Βραβείου Αντίπα, το οποίο μάλιστα το 2011 απο-

νεμήθηκε στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.

Την ίδια εποχή, η φωνή μας για την προστασία του περιβάλλοντος έγινε πιο δυνατή σε πολλά θέματα και είμαστε από τους πρωτοστάτες στον αγώνα κατά της κατασκευής του ολυμπιακού συγκροτήματος κωπηλατοδρομίου-κανώ-καγιάκ στον υγρότοπο του Σχινιά. Τελικά επιτράπη μόνο η κατασκευή κωπηλατοδρομίου σε μία άκρη, με αντάλλαγμα την τροφοδότηση του υγροτόπου με νερό. Αυτό είχε σαν συνέπεια να αναβαθμισθεί ο υγρότοπος σημαντικά.

Το περιοδικό της Εταιρίας, με εκδότη αρχικά τον Γιώργο Σφήκα και έπειτα εμένα, έγινε έγχρωμο, με περισσότερη και πιο ενδιαφέρουσα ύλη. Η Μυρτώ Απέργη συνεργάστηκε στην έκδοση του περιοδικού και το τροφοδότησε με πάμπολλα κύματα. Μετά τον θάνατό της το 2006, η Εταιρία συγκέντρωσε περίπου 40.000 ευρώ σε δωρεές, που διατέθηκαν εν μέρει για την κατασκευή βραχόκηπου στον επισκέψιμο Κήπο Διομήδη στην Αθήνα και για άλλους σκοπούς της Εταιρίας. Τη βοήθησε δε ασφαλώς να αντεπεξέλθει στις δύσκολες χρονιές που ακολούθησαν.

Η Εταιρία προσέφερε πάντα σημαντικό έργο στην προστασία του περιβάλλοντος στη χώρα μας και συνεχίζει να το κάνει. Της εύχομαι ό,τι το καλύτερο για το μέλλον.

Μάκης Απέργης

Μάχη για μια Γαλάζια Σημαία

Η αγάπη μας και το ενδιαφέρον για τη φύση ξεκίνησε από νεαρή ηλικία (οδηγισμός/προσκοπισμός) και συνεχίστηκε στον ΕΟΣ Αθήνας, αλλά η γνωριμία μας με την ΕΕΠΦ άρχισε στο τέλος του 1991, με την ανάληψη από την Αλίκη της οργάνωσης και εφαρμογής του προγράμματος του FEE Γαλάζια Σημαία.

Από την αρχή παρουσιάστηκαν αρκετές δυσκολίες για να πειστεί η τοπική αυτοδιοίκηση να αποδεχτεί και να προχωρήσει το πρόγραμμα χω-

ρίς κάποια οικονομική βοήθεια από την ΕΟΚ ή το κράτος. Ακόμη και μέσα στην ΕΕΠΦ υπήρξαν αμφιβολίες για τη σκοπιμότητα και τη συμβατότητα του προγράμματος αυτού με τους σκοπούς της Εταιρίας.

Ευτυχώς, οι προσπάθειες του Πέτρου Μπρούσαλη αλλά και του ΕΟΤ τελεσφόρησαν, και οι προσπάθειες του προσωπικού και εθελοντών που βοήθησαν είχαν σαν αποτέλεσμα η Ελλάδα, από το πρώτο έτος συμμετοχής στο FEE, να καταλάβει τη δεύτερη θέση σε αριθμό βραβευμένων ακτών.

Δεν θα σας κουράσουμε με τις προσπάθειες για να επιτευχθεί αυτό το αποτέλεσμα, αλλά θέλουμε να σας διηγηθούμε ένα επεισόδιο που δείχνει τη σημασία βράβευσης μιας ακτής.

Σε μια περιοδεία μας για επιθεώρηση βραβευμένων ακτών διαπιστώσαμε ότι μια ακτή δεν είχε υψωμένη τη Γαλάζια Σημαία της. Από τη σχετική έρευνα διαπιστώθηκε ότι η σημαία είχε χαθεί.

Συνεχίζοντας την περιοδεία μας ανακαλύψαμε με έκπληξη ότι μια ακτή που δεν είχαμε στον πίνακά μας είχε υψωμένη Γαλάζια Σημαία.

Μετά από έρευνα συμπεράναμε ότι η σημαία αυτή ήταν η σημαία που είχε χαθεί από την ακτή που προαναφέραμε. Ένας ταβερνιάρης την είχε τοποθετήσει μπροστά από το παραθαλάσσιο μαγαζί του για να προσελκύει πελάτες, κυρίως αλλοδαπούς, που επισκέπτονταν σε μεγάλο αριθμό την περιοχή αυτή.

Αλίκη και Δημήτρης Βαβούρης

Είμαστε ευγνώμονες για τις αξέχαστες κοινές μας εμπειρίες

Η πρώτη μου επαφή με την Εταιρία ξεκίνησε εντελώς τυχαία όταν, γύρω στο 1960, ο θεϊός μου Περικλής Κόλλας, δραστήριο μέλος του Ορειβατικού, με γνώρισε τυχαία με τον φίλο του Βύρωνα Αντίπα στο ημι-ισόγειο της οδού Ομήρου και Αναγνωστοπούλου, που χρησίμευε τότε για γραφείο της Εταιρίας. Ήταν γνώριμοι και φίλοι από τον Ορειβατικό και ο θεϊός μου τον βοηθούσε στα γραμματειακά. Την κυρία Μιλένα Αντίπα, γνήσια κερκυραϊκή καλλονή, γνώριζα από την Κέρκυρα ως γυμνασιόπαις και πρόσκοπος θαυμαστής της.

Την εποχή εκείνη, ως νεαρό μέλος του Ορειβατικού, είχα την τύχη να γνωριστώ με τον Πιερ Μπρούσαλη, τον Νάσο Τζάρτζανο, τον Μιχάλη Δέφνερ, τον Τίμο Χαραλαμπόπουλο και άλλους σεβαστούς ορειβάτες, που ήταν και από τα παλαιότερα μέλη της Εταιρίας μας.

Γύρω στο 1995, το ζεύγος Απέργη, πολύ κοντινοί μας οικογενειακοί φίλοι, προέτρεπαν τη σύζυγό μου Ηρώ και εμένα να γίνουμε μέλη της Εταιρίας, όπως και έγινε. Ο Μάκης και ιδίως η Μυρτώ Απέργη φρόντιζαν τότε για τον εμπλουτισμό του περιοδικού μας με επίκαιρα και ενδιαφέροντα άρθρα και εξαιρετικές δικές τους φωτογραφίες.

Γνώρισα τότε, μαζί με τον Πιερ και τη Μάρω Μπρούσαλη, τον Γιώργο Σφήκα, τον Ντόν Μάθιους, την Μαρία Ρουσομουστακάκη, τον Μαρτίνο Γκαϊτίλιχ, τον Δημήτρη Βαβούρη και πολλούς άλλους φίλους, παλαιότερα ήδη μέλη της Εταιρίας. Με το να κατονομάσω μερικούς μόνον από τους τελευταίους ίσως –κακόν το γήρας– μου διαφύγει να αναφέρω άλλους, εξίσου αγαπητούς. Ελπίζω να μου το συγχωρήσουν.

Τα γραφεία την εποχή εκείνη ήταν στο παραπλεύρως των σημερινών περιορισμένο διαμέρισμα της οδού Νίκης όπου, με καθημερινή παρουσία του Πιερ Μπρούσαλη, η Αλίκη Βαβούρη ήταν υπεύθυνη συντονισμού των εκπαιδευτικών προγραμμάτων της Εταιρίας αλλά και εκπρόσωπος της Εταιρίας στο ΕΕΕ, του οποίου και είχε διατελέσει μέλος του ΔΣ, καθοδηγητής για την αποδοχή εισόδου νέων ευρωπαϊκών χωρών στο Ίδρυμα και διεθνής ελεγκτής των Γαλάζιων Σημειών. Βοηθός της στις Γαλάζιες Σημείες ο νεαρός τότε και πάντα παρών φίλος Θεοδωρής Κακαρινάς.

Σε μιαν εκδρομή μας, στο κάστρο της Φυλής θυμάμαι, με αρχηγό τον Πιερ Μπρούσαλη, ο φίλιτατος Ντόν μου πρότεινε να θέσω υποψηφιότητα για το Διοικητικό Συμβούλιο. Το δέχθηκα, έγινα μέλος του το 1997 και αργότερα αναπληρωτής του Μαρτίνου Γκαϊτίλιχ, τότε γενικού γραμματέα.

Παρέμεινα έκτοτε στο Συμβούλιο, στην ίδια θέση, για αρκετά χρόνια, με Γραμματέα τον Μάκη Απέργη, ο οποίος, με τις απίθανες γνώσεις για την φύση και τη μεγάλη πείρα του στα οργανωτικά και τα οικονομικά, ανέβασε το επίπεδο, την αναγνωσιμότητα και προώθησε σημαντικά τις δράσεις της Εταιρίας. Έχω όμως την υποχρέωση να εκφράσω τη γνώμη μου ότι, πέραν αυτών, η μεγαλύτερη σε αποτέλεσμα προσφορά του Μάκη υπήρξε το ότι έφερε στην Εταιρία τον Νίκο Πέτρου.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, με μένα, συνταξιούχο πλέον, στη θέση του Γενικού Γραμματέα, υπάρχουν πολλοί, νεότεροί μου, που θα μου συγχωρέσετε να μην αναφερω ονομαστικά. Μπορώ μόνο να πω, θεωρώντας πως είμαι πολύ τυχερός έχοντας περάσει τόσα χρόνια καθημερινής παρουσίας στα γραφεία μας και συμμετοχής στις δράσεις και τις εκδηλώσεις της εντός και εκτός Ελλάδος, ότι όλα αυτά και κυρίως οι φίλιτατοι συνάδελφοι στο Συμβούλιο, τα άξια στελέχη της Εταιρίας και οι φίλες και φίλοι μέλη που η Ηρώ κι εγώ γνωρίσαμε παραμένουν στην καρδιά μας.

Σε όλους ανεξαίρετως, εκείνους που μας άφησαν και αυτούς που είναι ακόμα κοντά μας, είμαστε ευγνώμονες για τις αξέχαστες κοινές μας εμπειρίες ανάμεσα στα θαύματα της ελληνικής φύσης.

Από την Κέρκυρα, όπου έχουμε αποσυρθεί, διαπιστώνουμε με μεγάλη χαρά αλλά και πολύ καμάρι την σημαντική πρόοδο της Εταιρίας με τη σημερινή της διοίκηση, με ιδιαιτέρως αποτελεσματική πλέον στροφή στον τομέα των προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος και με τη σημαίνουσα θέση της ανάμεσα στις συνεργαζόμενες περιβαλλοντικές ΜΚΟ.

Με πολλή αγάπη, Λεωνίδα Κόλλας

Το μέλλον ξεκινάει κάθε μέρα, με τα εκπαιδευτικά προγράμματα της ΕΕΠΦ

Συμπόρευση... Ξεκινώντας να γράφω κάποιες σκέψεις μου, βρέθηκα μπροστά στη διαπίστωση ότι για μια σειρά από δεκαετίες στη συνείδηση γενεών Ελλήνων η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης συνδέεται με την πρωτοπορία και την καινοτομία στον χώρο του περιβάλλοντος, ακτινοβολώντας μια ηθική, πρωτίστως, σχέση μέσα σε αυτόν.

Κοιτάζοντας πίσω, ομολογώ ότι δυσκολεύομαι να πιστέψω ότι πέρασαν πάνω από είκοσι πέντε χρόνια απ' όταν υπηρέτησα για αρκετές θητείες μέλος του ΔΣ της Εταιρίας, και περισσότερα από τριάντα πέντε χρόνια από τότε που ανακάλυψα το μικρό γραφείο στην αυλή του οπισθίου του Κ. Τούτσου στην Κυδαθηναίων και τους εμβληματικούς ανθρώπους που έβρισκαν «καταφύγιο» σε αυτό: Π. Μπρούσαλη, Β. Αντύπα, Α. Τζάρτζαρο, Μ. Δέφνερ και την παρέα τους, που αποτέλεσαν τους θεμέλιους λίθους του κινήματος για την προστασία του περιβάλλοντος στη χώρα μας.

Αυτοί οι άνθρωποι και τόσοι άλλοι έχτισαν έναν συλλογικό χώρο, που κατάφερε να διατηρήσει στο πέρασμα των χρόνων, με θυσίες, την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του και την ψυχή του.

Οι εμπνευσμένες πρωτοβουλίες της Εταιρίας αναδεικνύουν τον φυσικό πολιτισμό μας στην Ελλάδα και την Ευρώπη, προτάσσοντας πάντα τις συνέργειες για την ελληνική νεολαία, και αυτό, χωρίς αμφιβολία, είναι μοναδικό.

Η ΕΕΠΦ κατάφερε να οικοδομήσει και να αναβαθμίσει το επίπεδο περιβαλλοντικής γνώσης και ευαισθητοποίησης των παιδιών και των νέων στην Ελλάδα. Μέσα από ένα πλέγμα στοχευμένων δράσεων, ενεργειών και προγραμμάτων, από το 1985, που επικεντρώνονται στην ενδυνάμωση μιας κουλτούρας συμμετοχής και προσφοράς για τη φύση, με μοναδικό κριτήριο την αγάπη για αυτή, ο ρόλος της ΕΕΠΦ στον περιβαλλοντικό και εντέλει κοινωνικό προσανατολισμό των παιδιών και των νέων έχει υπάρξει καθοριστικός.

Ανασύρω από τη μνήμη μου την κορωνίδα των πρωτοπόρων δράσεων για τη νεολαία, το 1993, το πρώτο Forum μαθητικών Οικολογικών Ομάδων, με θέμα «Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση στον χώρο του σχολείου», όπου συμμετείχαν 17 σχολεία

και 14 οργανώσεις και υλοποιήθηκε από την Ομάδα Νέων της ΕΕΠΦ, με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, στο πλαίσιο του προγράμματος Ecology and Art του Youth for Europe. Είναι γεγονός ότι η επιτυχία αυτού του Forum έπεισε τη Γ.Γ. Νέας Γενιάς να το καθιερώσει ως θεσμό και δημιουργήσει πληθώρα προγραμμάτων περιβαλλοντικής αγωγής, με υσσία και περιεχόμενο, τα οποία έγραψαν τη δική τους ιστορία, ρίζωσαν και αναπτύχθηκαν.

Χρόνια μετά διατηρώ τον ίδιο προσανατολισμό προσπαθώντας να ευαισθητοποιήσω νέους ανθρώπους μέσα από τον προσκοπισμό και να τους εμπνεύσω να αναπτύξουν δράση για την προστασία της φύσης, βοηθώντας τους να κατανοήσουν καλύτερα τον αντίκτυπο των συνηθειών τους στο περιβάλλον.

Αυτά είναι ένας ιδανικός δίαυλος για τη συμμετοχή και αλληλεπίδραση της νεολαίας στις διαδικασίες προαγωγής μιας στάσης ζωής που θα ευνοεί την ανάπτυξη της πραγματικής διαγενεακής αλληλεγγύης. Αυτό είναι απόλυτα ζωτικό σήμερα, που η αποκατάσταση της αξίας της οικολογίας στη συνείδηση του πολίτη οφείλει να αποτελεί τον πυρήνα των προσπαθειών των οικολογικών, κοινωνικών και εθελοντικών κινήματων, φορέων και οργανισμών που προωθούν τις οικολογικές αξίες, ταυτόχρονα με τις κοινωνικές.

Γιατί, ας είμαστε απόλυτα ειλικρινείς, το περιβαλλοντικό ζήτημα είναι πολιτικό και βαθύτατα κοινωνικό ζήτημα.

Οι νέοι έχουν τώρα μια μοναδική ευκαιρία να κινητοποιηθούν για την κατάσταση του πλανήτη. Δεν υπάρχουν άλλες επιλογές και δεν υπάρχει χρόνος για χάσιμο. Η νεολαία μπορεί να γίνει πρωταγωνιστής για το περιβάλλον και να απαιτήσει επείγουσες αλλαγές.

Το μέλλον ξεκινάει κάθε μέρα, με τα εκπαιδευτικά προγράμματα της ΕΕΠΦ να προσφέρουν όχι μόνο βιώματα, αλλά και προσανατολισμούς.

Θεόδωρος Μπένος-Πάλμερ

Μέλος της ΕΕΠΦ

Έφορος Προγραμμάτων Περιβάλλοντος του Σώματος Ελλήνων Προσκόπων

Μία σχέση παλαιού εθελοντή με την ΕΕΠΦ που κρατάει ακόμη γερά

Το 1975, μαζί με τον Γιώργο Χανδρινό, δυο εικοσαετείς ένθερμοι ορνιθολόγοι, ξεκινήσαμε τις ορνιθολογικές μας περιπέτειες. «Ψαχνόμασταν» για κάποιο στήριγμα στην πολύ «παρεξηγημένη» τότε δραστηριότητά μας και αυτό το βρήκαμε στο πρόσωπο του αείμνηστου Βύρωνα Αντίπα, που μας υποδέχθηκε εγκάρδια στο τότε μικρό αλλά πολύ οργανωμένο και νοικοκυρεμένο γραφείο της ΕΕΠΦ στην οδό Αναγνωστοπούλου στο Κολωνάκι. Εντυπωσιαστήκαμε από το υλικό που υπήρχε εκεί και από τις ήδη πολύπλευρες και σημαντικές δραστηριότητες της Εταιρίας και του κυρίου Αντίπα προσωπικά. Από αυτή την πρώτη κιόλας επαφή πήραμε θάρρος και ανοίξαμε διάπλατα τα «φτερά» μας κάτω από τη φιλόξενη στέγη της Εταιρίας μας. Μαζί με τον Χριστόφορο Βαλλιάνο και ελάχιστους ακόμη νέους που ασχολούνταν με τα πουλιά στελεχώσαμε την «Ορνιθολογική ομάδα» της ΕΕΠΦ, η οποία και αποτέλεσε αργότερα (1982) τον πυρήνα που ίδρυσε την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία. Και δεν απέχει καθόλου από την πραγματικότητα αν λεχθεί ότι, ουσιαστικά, η ΕΟΕ είναι «παιδί» της ΕΕΠΦ. Αλλά και μετά το 1982 παραμείναμε μέλη της ΕΕΠΦ, και μάλιστα ενεργά, προσωπικά και ως μέλος του ΔΣ επί προεδρίας Αρτέμης Γιαννίτσαρου με Γενικό Γραμματέα τον Γιώργο Σφήκα, με αρκετές συμμετοχές σε διάφορες αποστολές, που αφορούσαν σοβαρά ζητήματα για την προστασία της φύσης (Έβρος, Αώος, Μπούρινος, Μεσολόγγι κ.λπ.).

Κοντά στην Εταιρία μας γνώρισα υπέροχους ανθρώπους που ήταν και εξαιρετικοί «δάσκαλοι»,

όπως ο καλός μου φίλος Γιώργος Σφήκας, που έμαθε σε εμένα τον βιολόγο τόσα και τόσα πολύτιμα πράγματα για τη χλωρίδα και βλάστηση της πατρίδας μας και γενικότερα για τη φύση της, τα οποία κανένα πανεπιστήμιο δεν μου τα έμαθε. Ο Χριστόφορος Βαλλιάνος, πρότυπο για μένα μαχητικότητας και δημιουργικότητας. Και βέβαια ο Βύρων Αντίπας, μια ιδιαίτερα χαρισματική προσωπικότητα, που με εντυπωσίαζε πάντα με την πραότητα και ευγένειά του, αλλά παράλληλα με την οργανωτικότητα, δυναμικότητα και αποτελεσματικότητά του. Βεβαίως, και πολλοί άλλοι σημαντικοί άνθρωποι, που δεν είναι της παρούσης να τους αναφέρω.

Ασχολούμενος με την Εταιρία μας γνώρισα σημαντικές φυσικές περιοχές της Ελλάδας και τα «μυστικά» τους. Δουλεύοντας μάλιστα γι' αυτές με σπουδαίους επιστήμονες, απόκτησα σημαντικές εμπειρίες, όπως μέσα από τις καταμετρήσεις υδροβίων στον Έβρο με ειδικούς από την Καμάργκ (Camargue), την επαναφορά των υδρόφιλων δασών στο Δέλτα Νέστου κ.ά.

Θα ήθελα να ολοκληρώσω αυτή μου την πολύ προσωπική αναφορά στην Εταιρία μας εκφράζοντας προς όλο το έμφυχο δυναμικό της, διαχρονικά, την απέραντη ευγνωμοσύνη μου για τα παραπάνω, για τις δημιουργικές και πολύ ευχάριστες «περιπέτειες» που έζησα μαζί της και για τη βαθιά ικανοποίηση που αισθάνομαι σήμερα για την τόσο σημαντική πρόοδό της και την πλουσιότερη σημερινή δραστηριότητά της.

Φώτης Περγαντής

Τ. Ακριώτης, Φ. Περγαντής,
Γ. Χανδρινός (φωτ. αρχείο Φ. Περγαντή)

Μεσολόγγι, Μάιος 1990. Τ. Ακριώτης, Γ. Κονδύλης,
Φ. Βορεινάκης, Γ. Χανδρινός, Φ. Περγαντής.
(φωτ. αρχείο Φ. Περγαντή)

Μεσσοθόγγι 1979: Γιώργος Χανδρινός, Χριστόφορος Βαθιλιάνος, Αχιλλέας Δημητρόπουλος, Δημήτρης Πιτυλάκης και Τριαντάφυλλος Ακριώτης. (φωτ. αρχείο Α. Δημητρόπουλου)

Οδός Κυδαθηναίων 9...

Αγαπούσα τα πουλιά από μικρό παιδί, αλλά μνήθηκα στην τέχνη της συστηματικής παρατήρησης τους στα φοιτητικά μου χρόνια. Τότε, το πολύ μακρινό –και κατάμαυρο λόγω χούντας– 1973, αυτός που χάζευε πουλιά με κιάλια στις ερημιές χαρακτηρίζονταν απλά βλαμμένος ή... ύποπτος αντεθνικών πράξεων. Έπρεπε επειγόντως να βρω κι άλλους «βλαμμένους» σαν και εμένα – δεν ήξερα καν αν υπήρχαν, μέχρι που γνωρίστηκα με τον, έκτοτε, κολλητό μου φίλο Φώτη Πιεργαντή. Αυτός τουλάχιστον ήταν «βλαμμένος» με βούλα, μιας και σπούδαζε βιολογία στο ΕΚΠΑ. Με τη μοτοσυκλέτα του αρχίσαμε τις πρώτες ορνιθολογικές εξορμήσεις σε μέρη... εξωτικά, όλα όμως εντός Αττικής. Τον πρώτο μου Βραχοτσοπανάκο στο όρος Αιγάλεω τον θυμάμαι ακόμη λες και ήταν χτες. Κι όμως κάτι μας έτρωγε... Έπρεπε κάπως να διευρύνουμε τον κύκλο μας, να γνωρίσουμε κι άλλους συνάρωστους, να οργανωθούμε... Η λύση δεν άργησε να βρεθεί και ήταν σχετικά κοντά. Εκεί, στο κέντρο της Αθήνας, στις παρυφές της γραφικής Πλάκας.

Ένα φθινοπωρινό απομεσήμερο του 1974 φτάσαμε με τον Φώτη στον αριθμό 9 της οδού Κυδαθηναίων. Στο κουδούνι έγραφε «Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσεως». Την πόρτα άνοιξε ένας συμπαθέστατος και ευγενέστατος κύριος που μας συστήθηκε ως Βύρων Αντίπας. Μας κέρασε καφέ και κάτι πεντανόστιμα κουλουράκια που είχε φτιάξει η κα Μιλένα, η σύζυγός του. Φαίνεται πως κουβεντιάσαμε για πολλή ώρα γιατί όταν φύγαμε είχε κιόλας βραδιάσει και –αν θυμάμαι καλά– ψιχάλιζε κιόλας. Μόνον έξω όμως. Γιατί μέσα στις καρδιές μας έλαμπε ολόφωτος ένας καινούργιος κόσμος, ο κόσμος της φύσης, των δασών, των

υγροτόπων, των πουλιών, ένας κόσμος που ασυνείδητα τον αναζητούσα πολλά χρόνια. Και αυτός ο άνθρωπος δεν μας άνοιξε απλά την πόρτα των γραφείων της Εταιρίας στην οποίαν είχε ολόψυχα αφιερωθεί, αλλά με τα λόγια και τη κοσμοθεωρία του μας άνοιξε και την πόρτα για να βαδίσουμε σε αυτό τον νέο, διαφορετικό κόσμο. Να τον γνωρίσουμε, να τον αγαπήσουμε.

Η ΕΕΠΦ ήταν η ξεστή φωλιά στην οποία βρεθήκαμε τότε νεοσσοί και πτερωθήκαμε με αγάπη και φροντίδα, για να μπορούμε να πετάμε με τα δικά μας πλέον φτερά. Σύντομα, μαζί με τον Χ. Βαλλιάνο και άλλους φίλους συγκροτήσαμε την πρώτη –στην Εταιρία και στην Ελλάδα– ορνιθολογική ομάδα. Οι παρατηρήσεις και καταγραφές μας άρχισαν να γίνονται με πιο οργανωμένο και συστηματικό τρόπο ώσπου, λίγα χρόνια αργότερα, ο πυρήνας μας αυτός ίδρυσε την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Η συνέχεια της ιστορίας είναι λίγο-πολύ γνωστή.

Όσο για εμένα, δεν ξέρω εάν, όλα αυτά τα χρόνια, κατάφερα να υπηρετήσω σωστά τα πουλιά που τόσο αγαπώ και εάν πολέμησα όσο θα έπρεπε στη διαρκή και σκληρή μάχη για την προστασία τους. Εκείνο που ξέρω με βεβαιότητα, ωστόσο, είναι ότι χωρίς την ΕΕΠΦ και τον αείμνηστο Βύρωνα πιθανότατα εγώ μεν θα είχα ακολουθήσει κάποια άλλη, άσχετη επαγγελματική δραστηριότητα, η δε ΕΟΕ ίσως να είχε καθυστερήσει πολύ να ιδρυθεί.

Θεωρώ τον εαυτό μου εξαιρετικά τυχερό που εκείνο το απόγευμα χτύπησα το κουδούνι της οδού Κυδαθηναίων 9. Από εκεί άλλωστε ξεκίνησαν όλα...

Γιώργος Χανδρινός

Τα στελέχη της ΕΕΠΦ καταθέτουν εμπειρίες και συναισθήματα

Οραματιζόμαστε και προσπαθούμε για την αλλαγή

Κατά τη διάρκεια των σπουδών μου πάνω στην εκπαίδευση ένιωθα έντονα την ανάγκη να εμβαθύνω στο περιβάλλον, ίσως γιατί ανέκαθεν είχα μια ιδιαίτερη συμπάθεια στις περιβαλλοντικές οργανώσεις. Πλέον, ως στέλεχος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης, νιώθω ότι αποτελώ κομμάτι ενός μεγαλύτερου συνόλου με στόχο την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος, την ίδια στιγμή που συνεργάζομαι με ανθρώπους σε πλαίσιο αμοιβαιότητας, εκτίμησης και σεβασμού. Μαζί τους ξέρω ότι αξίζει να οραματιζόμαστε και να προσπαθούμε για την αλλαγή.

Χαρά Αγάογλου
Ευρωπαϊκά προγράμματα

Χαρά Αγάογλου

Δεσμευόμαστε καθημερινά για την προστασία του περιβάλλοντος

Και μόνο ο όνομα «Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης», σε μια εποχή όπου όλα δείχνουν, και σε έναν βαθμό είναι, ανεξέλεγκτα και απροστάτευτα, αποτελεί πρόκληση. Αυτή την πρόκληση αποδέχτηκα με τη χαρά και τον ενθουσιασμό του εθελοντή που επιθυμεί να προσφέρει τις γνώσεις και τις εμπειρίες του σε ό,τι θεωρεί πολύτιμο και αναγκαίο. Έχοντας 30 χρόνια εργασιακής εμπειρίας από θέσεις ευθύνης, ως διευθυντικό στέλεχος στον τουριστικό και ξενοδοχειακό τομέα, εμπνεύστηκα από το έργο που είχε ήδη εκπονηθεί, από τους ανθρώπους που εργάζονταν σκληρά, χωρίς να αναζητούν πάντα την οικονομική ανταπόδοση. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, η ομάδα Green Key –εσωτερικοί και εξωτερικοί συνεργάτες, εθελοντές, το τεράστιο ανθρώπινο δυναμικό κάθε νέου βραβευμένου με Green Key μέλους-, όλοι μαζί και ο καθένας ξεχωριστά αποτέλεσαν και αποτελούν για εμένα πηγή έμπνευσης και δημιουργίας. Μαζί δεσμευόμαστε καθημερινά για την προστασία του περιβάλλοντος. Και προχωράμε!

Νατάσσα Αντωνοπούλου
Υπεύθυνη Συντονισμού
Προγράμματος Green Key

Από αριστερά προς τα δεξιά: Θοδωρής Κακαρινιάς, Νατάσσα Αντωνοπούλου, Χριστίνα Θεοδωρικά, Λένα ΧατζηΒασίλειου, Χριστίνα Στράτη, Ελένη Ντέκα, Δαρεία-Νεφέλη Βουρδουμπά, Ματούλα Συρίγου, Μιμόζα Μπάχο, Μάρω Παπαδιόχου, Μίητος Γκλιέτσος, Εβίτα Παρσάκη

Σημαντικές στιγμές οι εκδηλώσεις βράβευσης της Γαλάζιας Σημαίας

Φέτος, που συμπληρώνονται 70 χρόνια δράσης της ΕΕΙΦ, κάνω έναν απολογισμό των τελευταίων 14 ετών που βρίσκομαι εκεί... Είχα την τύχη να εργάζομαι στο πρόγραμμα Γαλάζια Σημαία, αλλά και στα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, σ' ένα περιβάλλον όπου είχα τη χαρά να γνωρίσω και να συνεργαστώ με ανθρώπους που έχουν αγάπη και όραμα για τη φύση, το περιβάλλον μας, την εκπαίδευση, την προσφορά. Ανθρώπους που με κάποιους συνεχίζω να συνεργάζομαι, ενώ κάποιои μπορεί να έχουν φύγει αλλά πορεύομαι με τις γνώσεις που μου προσέφεραν! Στην πορεία μου στην ΕΕΙΦ έχω ζήσει σημαντικές στιγμές. Χαρούμενες, συγκινητικές, στιγμές επιτυχίας αλλά και δύσκολες στιγμές, αποτυχίας και απογοήτευσης. Εάν έπρεπε να επιλέξω δράσεις που με έχουν σημαδέψει, θα αναφερόμουν στην εκδήλωση βράβευσης του δικτύου Οικολογικά Σχολεία το 2011, που διοργανώθηκε για πρώτη φορά στο Μουσείο Μπενάκη με συμμετοχή μαθητών, τις εκδηλώσεις βράβευσης για τη Γαλάζια Σημαία με την παρουσία επισήμων, φίλων και παιδιών και φυσικά τις διεθνείς συναντήσεις εθνικών χειριστών του προγράμματος Γαλάζια Σημαία, που διοργανώθηκαν με τη νέα ευρύτερη «οικογένεια» που έχω αποκτήσει μέσω της συνεργασίας με το FEE – το Διεθνές Ίδρυμα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Σίγουρα έχουμε πολλά ακόμα να κάνουμε και, έχοντας δίπλα μας τους καλύτερους συνεργάτες, αυτό θα γίνει με μεγάλη επιτυχία.

Δαρεία Νεφέλη Βουρδουμπά

Υπεύθυνη Συντονισμού Προγράμματος Γαλάζια Σημαία

Δαρεία-Νεφέλη Βουρδουμπά

Νατάσσα Αντωνοπούλου

Μίλτος Γκλέτσος
και Χρήστος Γεωργιάδης

Ένα όραμα πέρα από τα σύνορα

Η ευκαιρία να συνεργάζομαι με ανθρώπους που είχα ως πρότυπα, είναι ανεκτίμητης αξίας. Άνθρωποι με εξειδικευμένες γνώσεις μελέτης και αποτύπωσης της ελληνικής φύσης, που έχουν την ίδια ώρα ως μέλημά τους την προστασία της, αλλά και η ευαισθητοποίηση του υπόλοιπου κόσμου. Συνεπαίρνομαι από τον τρόπο που το όραμα αυτό διευρύνεται πέρα από τα εθνικά σύνορα, καθώς και από την επαφή και συνεργασία με φορείς από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και από όλον τον κόσμο. Μοιράζομαι τις ίδιες αξίες και ιδανικά, με βάση τον σεβασμό στη φύση και έχοντας ως στόχο ρεαλιστικές λύσεις, με προτάσεις που βασίζονται στην επιστημονική γνώση αλλά και στην προώθηση μιας περιβαλλοντικά βιώσιμης και δίκαιης κοινωνίας.

Χρήστος Γεωργιάδης

Συντονιστής Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων

Η σχέση μου με την ΕΕΠΦ ξεκίνησε βιωματικά

Η σχέση μου με την ΕΕΠΦ ξεκίνησε βιωματικά όταν πριν χρόνια, ως ορειβάτης και φυσιολάτρης, πρωτοπερπάτησα την ελληνική φύση – βουνά, δάση, υγρότοπους. Τότε ήρθα σε επαφή με τις εκδόσεις της ΕΕΠΦ και στελεχών της, που με εντυπωσίασαν και σφυρηλάτησαν την απόφασή μου να ασχοληθώ με την προστασία του ελληνικού φυσικού περιβάλλοντος. Λίγο αργότερα είχα την ευκαιρία να γνωριστώ με στελέχη της, και η επαφή μου με τις δράσεις και εκδηλώσεις της συνεχίστηκε τα επόμενα χρόνια όταν παρακολούθησα ομιλίες και έλαβα μέρος σε εκδρομές της. Από το 2015 εργάζομαι για την ΕΕΠΦ και μπορώ από μέσα πλέον να συμμετέχω στη δουλειά και το όραμά της.

Μίλτος Γκλέτσος

Συντονιστής Δράσεων Φύσης

13 χρόνια συνεργασίας και αφοσίωσης για την περιβαλλοντική εκπαίδευση

Η σχέση μου με την Εταιρία ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2007 όταν, τελειώνοντας τις μεταπτυχιακές μου σπουδές στο ΕΚΠΙΑ, η κα Μαρία Ρουσσομουστακάκη, υπεύθυνη μου καθηγήτρια, με παρότρυνε να στείλω βιογραφικό στην ΕΕΠΦ. Αγχωμένη όπως πάντα πήγα για συνέντευξη και ανάμεσα στα άτομα που αντίκρισα ήταν και η κα Μαρία, τότε πρόεδρος του ΔΣ, και φυσικά η κα Αλίκη Βαβούρη, που αργότερα έμελλε να με καθοδηγήσει με όλη της την αγάπη και την υπομονή στα καθήκοντα που ανέλαβα για το Έργο ΕΠΕΑΚΕΚ εκείνη τη χρονιά, αλλά και μετέπειτα. Με τη λήξη του συγκεκριμένου έργου όμως δεν τελείωσε η συνεργασία μου με την Εταιρία, αλλά συνεχίζεται μέχρι σήμερα, από τη θέση της υπεύθυνης συντονισμού των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της ΕΕΠΦ, μαζί με την νυν συνάδελφο και εξαιρετική συνεργάτιδα στο πολυπόικλο και κάποιες φορές δύσκολο, αλλά μεγάλης σημασίας έργο μας, τη Θεοδώρα Πολυζωίδου.

Μέσα στα 13 χρόνια συνεργασίας γνώρισα και συνεργάστηκα με πολλούς και αξιόλογους ανθρώπους από το ΔΣ και τα στελέχη της Εταιρίας, οι οποίοι μου συμπαραστάθηκαν, με βοήθησαν και με αγάλισαν με αγάπη. Ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους αυτούς τους ανθρώπους που με στηρίξαν και με στηρίζουν μέχρι τώρα, ένα μεγάλο ευχαριστώ και στην κα Μαρία, την οποία πάντα θα ευγνωμονώ και θα σκεφτομαι με αγάπη, καθώς ήταν η πρώτη που πίστεψε σε μένα και στις δυνατότητές μου.

Χριστίνα Θεοδωρίκα

Υπεύθυνη Συντονισμού Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Η παρακαταθήκη που κρατάω είναι οι άνθρωποι που συνάντησα στην ΕΕΠΦ

Η κοινή μας πορεία με την Εταιρία ξεκίνησε πριν από 25 χρόνια, όταν η εποχή, το κτίριο και το προσωπικό ήταν διαφορετικά. Ο καιρός πέρασε, επήλθαν αλλαγές, η Εταιρία μεγάλωσε, όπως ο χώρος και η δουλειά, μαζί με τα προγράμματα. Ο πρώτος άνθρωπος που συνάντησα όταν πρωτοήρθα στα γραφεία ήταν η κα Αλίκη Βαβούρη, που με μύησε στον κόσμο της προστασίας του περιβάλλοντος και του εθελοντισμού. Τώρα που έχουν περάσει τα χρόνια, έχω καταλήξει ότι το δυνατό σημείο της Εταιρίας είναι όλοι όσοι την απαρτίζουν, το διοικητικό, τα στελέχη, τα μέλη και οι εθελοντές της. Όταν κλείσει ο εργασιακός μου κύκλος στην ΕΕΠΦ πιστεύω ότι αυτή θα είναι η παρακαταθήκη που θα κρατήσω αποχωρώντας, οι άνθρωποί της.

Θοδωρής Κακαρνιας

Πρόγραμμα Γαλάζια Σημεία

Λένα Χατζηβασιλείου
και Χριστίνα Θεοδωρίκα

Μίητος Γκλήτσας, Λένα Χατζηβασιλείου,
Θεοδώρα Ποιυζωίδου και Σταμάτης Σκαμπαρδώνης

Νιώθω τυχερή που συμμετέχω στην προστασία του φυσικού μας πλούτου

Η πρακτική άσκηση στην ΕΕΠΦ ήταν και η πρώτη μου επαφή με την Εταιρία. Συναφές αντικείμενο με τις σπουδές μου, καθώς και η αγάπη της Εταιρίας για το περιβάλλον και για την προστασία του ήταν οι δύο βασικοί παράγοντες που με ώθησαν να εμπλακώ κι εγώ στην ομάδα της ΕΕΠΦ. Μαθαίνοντας για την ιστορία της, για το έργο που επιτελεί όλα αυτά τα χρόνια και γνωρίζοντας τους ανθρώπους πίσω από τα προγράμματα με κέρδισε αμέσως. Ως στέλεχος πια της Εταιρίας και βλέποντας καθημερινά τη δουλειά που γίνεται και το έντονο ενδιαφέρον όλων των ανθρώπων της για τη διατήρηση και προστασία του φυσικού μας πλούτου, νιώθω τυχερή που συμμετέχω κι εγώ σε αυτό το πολύ σημαντικό έργο.

Ελένη Ντέκα
Ευρωπαϊκά Προγράμματα

Η ΕΕΠΦ κρατάει ακόμη το όραμα των ιδρυτών της

Η γνωριμία μου με την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης έγινε πριν λίγα χρόνια, και παράλληλα ξεκίνησε και ένας νέος κύκλος ζωής, γνωρίζοντας σιγά σιγά το πολύπλευρο και τόσο σημαντικό έργο που επιτελείται από όλη την οικογένεια της ΕΕΠΦ.

Μία οικογένεια που κρατά ακόμα άβυσστο το όραμα των τόσο διορατικών και εμπνευσμένων ιδρυτών της Εταιρίας, που οι παλαιότεροι μεταλαμπαδεύουν με περισσή ζέση και πάθος στους νεότερους.

Νιώθοντας πλέον μέλος αυτής της οικογένειας, αισθάνομαι τυχερή που μπορώ να συνδράμω και εγώ από την πλευρά μου στην περιβαλλοντική αποστολή της Εταιρίας και στο έργο της.

Εβίτα Παράσκη
Υπεύθυνη Γραμματείας

Δαρεία-Νεφέλη Βουρδουμπά
και Θεοδώρας Κακαρινάς

Άγγελος Σωτηρόπουλος

Μια ζωντανή βιβλιοθήκη γεμάτη γνώσεις, ιστορίες, μνήμες.

Ένα ανοιξιάτικο πρωινό, εν ώρα εργασίας, το τηλέφωνό μου χτύπησε: στην άκρη της γραμμής ο Αλέκος Γεωργόπουλος, αγαπημένος καθηγητής Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο ΑΠΘ και φίλος, μπαίνοντας κατευθείαν στο ψητό με ρώτησε «Θα ήθελες να εργαστείς στα εκπαιδευτικά προγράμματα της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης;». Για μερικά δευτερόλεπτα ο χρόνος σταμάτησε, αναρωτήθηκα αν όντως περίμενε κάποια απάντηση. Πέντε χρόνια μετά, στο τμήμα εκπαιδευτικών προγραμμάτων της ΕΕΠΦ καθημερινά ανακαλύπτω νέες γνώσεις και ενδιαφέροντα. Τα γραφεία πάντα ζωντανά, άνθρωποι γελούν, ενίοτε φωνάζουν, τηλέφωνα χτυπούν ασταμάτητα, κουνούνια, κάθε μέρα θα φωνάξει κάποιος για «ένα τoστ που καίγεται», κάποια θα γιορτάζει και θα κερνάει γλυκό, πιο πέρα μια ομάδα θα συνεδριάζει δίπλα σε μια καλωδιωμένη με ακουστικά συνάδελφο που θα βρίσκεται σε διεθνή συνάντηση. Αν κάποιος θέλει να μάθει τι είναι η ΕΕΠΦ, το καλύτερο που έχει να κάνει είναι να γνωρίσει τους ανθρώπους της: εργαζόμενοι, εθελοντές, συμμετέχοντες και μη στο ΔΣ. Ίσως βέβαια να του έπαιρνε χρόνια να μιλήσει με όλους και όλες αυτές και αυτούς που είναι η ζωντανή ιστορία της παλαιότερης

περιβαλλοντικής ΜΚΟ στη χώρα μας, μια ζωντανή βιβλιοθήκη γεμάτη γνώσεις, ιστορίες, μνήμες και χιλιάδες καθημερινές στιγμές.

Θεοδώρα Πολυζώιδου

Υπεύθυνη Συντονισμού Δικτύων Περιβ. Εκπαίδευσης

ΕΕΠΦ μια οργάνωση πρότυπο

Η πρώτη μου σύνδεση με την ΕΕΠΦ πραγματοποιήθηκε το 2018, ξεκινώντας από το πρόγραμμα της πρακτικής άσκησης του Παντείου Πανεπιστημίου. Η εικόνα που σχημάτισα κατά την πρακτική μου ήταν άψογη και, χωρίς να σκέφτομαι ότι έναν χρόνο αργότερα θα εντασσόμουν στην ομάδα της Γαλάζιας Σημιάς, είχα στο μυαλό μου την Εταιρία από την αρχή ως εστία περιβαλλοντικής αφύπνισης και κυρίως ανθρώπινου χαρακτήρα σε μία αγορά εργασίας απίστευτα απρόσωπη και κυνική, ειδικά για τους νέους. Νομίζω τελικά, παρότι η Εταιρία ίσως δεν έχει αποκτήσει τη θέση που της αξίζει στο «περιβαλλοντικό πάνθεον»... ακόμη, η περιβαλλοντική δραστηριοποίησή της μέσα από την ανθρωπιστική σκοπιά, το οικογενειακό κλίμα και την κοινωνική αποστολή την καθιστούν ξεχωριστή και οργάνωση-πρότυπο σ' έναν κόσμο όπου η ανθρώπινη συνείδηση σπανίζει.

Χριστίνα Στράτη

Πρόγραμμα Γαλάζια Σημιά

Το οικολογικό σήμα του Green Key είναι για μένα πηγή έμπνευσης.

Βρέθηκα στην Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης κάνοντας την πρακτική μου άσκηση στο πλαίσιο των σπουδών μου και ξαφνικά γνώρισα έναν κόσμο γεμάτο προκλήσεις και προσκλήσεις για ένα καλύτερο αύριο, που με οδήγησε στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Διαχείριση Περιβάλλοντος» και στην ομάδα του Green Key. Το περιβάλλον, η ίδια η φύση αλλά και οι άνθρωποι μέσα σε αυτήν, ο σεβασμός ως απόλυτη αξία διαβίωσης, και η συμμόρφωση στη βιωσιμότητα ως απόλυτη ανά-

Δαρεία-Νεφέλη Βουρδουμπά και Αθίκη Βαβούρη

Χριστίνα Στράτη

γκη ζωής έγιναν για εμένα κάτι περισσότερο από μία «άσκηση». Έγιναν η καθημερινότητά μου, ο νέος τρόπος ζωής που υιοθέτησα, ο νέος, διαρκής στόχος για την εξασφάλιση του αύριο, που τα τελευταία χρόνια φαντάζει ζοφερό. Το διεθνές οικολογικό σήμα Green Key έχει γίνει για εμένα πηγή έμπνευσης που καθοδηγεί τα βήματά μου εντός και εκτός γραφείου. Μπορώ πλέον να πω με σιγουριά πως η πρακτική μου άσκηση άνοιξε διάπλατα εμπρός μου έναν κόσμο βιωσιμότητας, στον οποίο μπορώ και εγώ να προσφέρω. Και το κάνω με χαρά.

Ματούλα Συρίγου
Green Key

Η ΕΕΠΦ πλέον αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής μου.

Η σχέση μου με την ΕΕΠΦ προήλθε από μια τυχαία συνάντηση με τον Ντον Μάθιους, μέλος του ΔΣ της ΕΕΠΦ, περί το 2013. Η αγάπη μας για τη φύση μάς είχε οδηγήσει στον Υμηττό εκείνη την ημέρα. Εγώ πετούσα το Red Tailed Hawk που είχα και ο Ντον κοιτούσε το γεράκι, νομίζοντας ότι είναι άγριο. Εκεί κάπου ξεκίνησε η σχέση μου με την ΕΕΠΦ... Η τυχαία αυτή γνωριμία οδήγησε αρκετά γρήγορα στο να γίνω μέλος του ΔΣ, αρχικά, και στέλεχος στο πλαίσιο υλοποίησης ευρωπαϊκών έργων στη συνέχεια. Η ΕΕΠΦ, πλέον, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής μου.

Άγγελος Σωτηρόπουλος
Ευρωπαϊκά Προγράμματα

Ένα ταξίδι γεμάτο γνώσεις, εμπειρίες, όμορφες αλλά και δύσκολες στιγμές

Κάποιες συνεργασίες τις επιδιώκεις, κάποιες σου επιβάλλονται, κάποιες άλλες απλά συμβαίνουν. Και τότε χρειάζεται χρόνος για να αναγνωρίσεις αν ήσουν τυχερός ή όχι. Η ΕΕΠΦ δεν είναι για μένα απλά μια εργασία, κάποιοι άνθρωποι ή μια

Λένα Χατζηβασιλείου και Ματούλα Συρίγου

κατάσταση, αλλά μια σειρά από εμπειρίες, μαθήματα ζωής, προσδοκίες και όνειρα. Τα συναισθήματα που πηγάζουν από τις αλλαγές –επιθυμητές ή μη, δεν έχει σημασία– έρχονται στο προσκήνιο, για να τα αντιμετωπίσεις. Ο επαγγελματικός μου κύκλος στην ΕΕΠΦ βρίσκεται στα 12 χρόνια. Είναι ένα ταξίδι γεμάτο γνώσεις, εμπειρίες, όμορφες αλλά και δύσκολες στιγμές. Θέλω να ευχαριστήσω την ομάδα της ΕΕΠΦ για τη συνεργασία που έχουμε και για τα γεμάτα χρόνια που περνάμε μαζί, την υποστήριξη, την εκτίμηση, τον σεβασμό που μου δείχνετε.

Λένα Χατζηβασιλείου
Υπεύθυνη Λογιστηρίου

Από αριστερά προς τα δεξιά: Λένα Χατζηβασιλείου, Ματούλα Συρίγου, Νίκος Πέτρου, Εβίτα Παρσάκη, Σταμάτης Σκαμπαρδώνης, Μάρω Παπαδιόχου, Νατάσσα Αντωνοπούλου και Σοφία Καινουρίου

Σχεδιάζοντας για την προστασία της φύσης

Πρώτη συνεργασία που είχα με την ΕΕΠΦ ως γραφίστας ήταν μια ημισέλιδη καταχώρηση που φτιάξαμε κάπου το 1999 για το περιοδικό «Νέα Οικολογία», ένα κάλεσμα προς τους ανθρώπους που είχαν διάθεση να γνωρίσουν και να εργαστούν για την προστασία της ελληνικής φύσης. Με πρόσκληση του παλαιού μου φίλου Μαρτίνου Γκαϊτίλιχ, ο οποίος ήταν γενικός γραμματέας της Εταιρίας, επισκέφθηκα τα γραφεία, τότε στον αριθμό 24 της οδού Νίκης, και γνώρισα και την Αλίκη Βαβούρη, ώστε να συζητήσουμε μαζί το τι θα φτιάχναμε. Είχα κι εγώ μεγάλη λαχτάρα για γνωριμία με τη φύση καθώς και ανησυχία για τα ζητήματα της προστασίας της, και με πολύ μεγάλη χαρά ξεκίνησα αυτή τη συνεργασία, που από τότε συνεχίζεται για πάνω από δύο δεκαετίες!

Την καταχώρηση εκείνη ακολούθησαν αφίσες και φυλλάδια που έπρεπε να σχεδιαστούν για το πρόγραμμα Γαλάζια Σημαία. Μετά ήρθαν τα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με εκπαιδευτικές δραστηριότητες, με φυλλάδια και με αφίσες. Μέσα από την ΕΕΠΦ γνώρισα πολλούς εξαιρετικούς ανθρώπους που ένωσαν και ενώνουν τις δυνάμεις τους για να στηρίξουν το πολυδιάστατο έργο της. Λίγο αργότερα με κάλεσε ο Γιώργος Σφήκας να «δούμε» το περιοδικό, που ακόμη τότε το σελιδοποιούσε παρέα με την αείμνηστη Μυρτώ Απέργη σε μαραθώνιες συνεδρίες που έκαναν κόβοντας και κολλώντας χαρτάκια. Από τότε πέρασαν πάνω από είκοσι χρόνια και κοντά ογδόντα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ
www.nature.attalides.gr/nature/ehpn/ehpn.html

Θέλουμε την ελληνική φύση όμορφη και ζωντανή

- Γι' αυτό σφερόμαστε όλες μας τις δυνάμεις για την προστασία της.
- Γι' αυτό προσπαθούμε πάντα να γνωρίζουμε καλύτερα τα μυστικά της.

Γι' αυτό σας καλούμε

- Να ενωσουμε τις δυνάμεις μας.
- Να γνωρίσουμε, να προστατέψουμε, αλλά και να χροιάμε την ελληνική φύση.

ΑΓΙΣΤΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

Όνομα: _____
ΕΠΙΤΕΛΕΜΑ: _____
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: _____ Τ.Κ. _____
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: _____ ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: _____

Ετήσια συνδρομή μέλους είναι 6,000 δρα. για τα δικαιώματα και την αποστολή του περιοδικού "Η Φύση". Συνδρομή φοιτητών 3,000 δρα. Συνδρομή νέων 15,000 δρα.

τεύχη! Στην παραγωγή του περιοδικού είχα τη χαρά να συνεργαστώ, μετά τον Γιώργο Σφήκα, με τον Μάκη Απέργη, τον Νίκο Πέτρου και τώρα τον Σταμάτη Σκαμπαρδώνη. Παράλληλα με το περιοδικό δημιουργήσαμε βιβλία, εκδόσεις κάθε είδους, διαδραστικές εφαρμογές, υλικό για συνέδρια και εκθέσεις, έως και τα κέντρα περιβαλλοντικής ενημέρωσης, που είχαμε τη χαρά να σχεδιάσουμε και να στηρίξουμε στην Υπάτη και το Παλαιόχορτι.

Σε αυτά τα χρόνια είδα την ΕΕΠΦ να μεγαλώνει, να αντιμετωπίζει με επιτυχία τις δυσκολίες, να επεκτείνει τις δραστηριότητές της και να παραμένει σταθερή στο όραμα των ιδρυτών της. Και αισθάνομαι εξαιρετικά τυχερός που είχα και έχω την ευκαιρία να δουλέψω καθημερινά με αυτούς τους ανθρώπους, που προσφέ-

ρουν τον χρόνο, τη γνώση, τα talέντα, το πείσμα, την αγάπη και την αφοσίωσή τους.

Δυστυχώς, παρά τα σημαντικά βήματα που έγιναν για την προστασία τη φύσης στα 70 χρόνια ζωής και δράσης της Εταιρίας, η εποχή μας έχει φέρει νέες προκλήσεις και απειλές ακόμη και για μέρη που δεν μπορούσαμε να φανταστούμε ότι θα τα επιβουλεύονταν η ανθρώπινη απληστία. Το έργο που έχει να κάνει η ΕΕΠΦ παραμένει λοιπόν κρίσιμο – ας της ευχηθούμε μακροήμερευση και καλή δύναμη στο έργο της!

Άρης Βιδάλης

www.eeptf.gr - 2010

www.eeptf.gr - 2003

Συνάντηση στο πεδίο στο πλαίσιο του έργου Life Primed
Συνάντηση στο Καλλιθέδρομο στο πλαίσιο του έργου ForOpenForests

Βραβείους Οικολογικών Σχολείων στο θέατρο του Μουσείου Μπενάκη το 2011
Αποστολή υλικού στη Ναμίμπια στο πλαίσιο των δράσεων του Δικτύου «Φύση χωρίς σκουπίδια»

Εγγραφές - Συνδρομές

Οι τιμές των συνδρομών στην Εταιρία μας διαμορφώνονται ως εξής:

Τακτικό μέλος . . . . . € 25   **Νέος (έως 24 ετών)** . . . € 5 *
Μέλος εξωτερικού . . . € 50   **Εκπαιδευτικός** . . . . . € 5 **
Αργώ μέλος (οργανισμός, επιχείρηση) . . . . . € 1.000

*: με αποστολή του περιοδικού μέσω email
**: Ισχύει για εκπαιδευτικούς που υλοποιούν προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην ΕΕΠΦ και με αποστολή του περιοδικού μέσω email.

Νέα μέλη: Αν η θεματολογία και η ποιότητα του περιοδικού μας σας ικανοποίησε και θέλετε να βοηθήσετε την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης στο έργο της, **γίνετε σήμερα μέλος ή γράψτε κάποιον γνωστό σας**. Για την εγγραφή είναι **απαραίτητη** η συμπλήρωση της παρακάτω αίτησης, η αποστολή της στα γραφεία μας καθώς και η **πληρωμή της συνδρομής**. Θα λαμβάνετε τότε δωρεάν το περιοδικό κάθε τρίμηνο και θα έχετε έκπτωση στις εκδρομές και σε ορισμένες εκδόσεις μας.

Θέλω να εγγραφώ μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Τακτικό μέλος Νέος (έως 24) Εκπαιδευτικός Μέλος εξωτερικού Αργώ μέλος

Όνομα: . . . . . Επώνυμο: . . . . .

ΑΦΜ . . . . . Επάγγελμα / Ιδιότητα: . . . . .

Διεύθυνση: . . . . .

T.K.: . . . . . Πόλη: . . . . . Χώρα: . . . . .

Τηλέφωνο κατοικίας: . . . . . Τηλέφωνο εργασίας: . . . . .

Κινητό τηλέφωνο: . . . . . E-mail: . . . . .

Σας στέλνω τη συνδρομή μου με:

ALPHA BANK . . . . . λογ/σμός **GR63 0140 1200 1200 0200 2011 678** Κατάθεση Πάγια Εντολή

EUROBANK . . . . . λογ/σμός **GR50 0260 0030 0000 6020 0910 148** Κατάθεση Πάγια Εντολή

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ . . . . . λογ/σμός **GR56 0110 1040 0000 1042 9666 620** Κατάθεση Πάγια Εντολή

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ . . . . . λογ/σμός **GR78 0172 0490 0050 4907 2975 500** Κατάθεση Πάγια Εντολή

Στην περίπτωση που επιλέξετε την πάγια εντολή θα πρέπει να συμπληρώσετε το έντυπο Πάγια Εντολής Σταθερού Ποσού σε οποιοδήποτε κατάστημα των παραπάνω τραπεζών, σημειώνοντας το ονοματεπώνυμό σας στην «Αιτιολογία».

Τραπεζική επιταγή στο όνομα της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Ταχυδρομική επιταγή **Πιστωτική/χρεωστική κάρτα** (στα γραφεία της Εταιρίας)

Μπορείτε να κάνετε την αίτηση και online στη διεύθυνση: <https://www.eepf.gr/el/gine-melos>

Παλαιά μέλη: Μπορείτε κι εσείς να εξοφλήσετε τη συνδρομή σας με έναν από τους παραπάνω τρόπους. Θα σας εξυπηρετούσε, ίσως, να χρησιμοποιήσετε τη μέθοδο της Πάγιας Εντολής. Ειδοποιήστε μας αν κάποια στοιχεία σας έχουν αλλάξει.

Δωρεές

Δεχόμαστε ευχαρίστως δωρεές που ενισχύουν τις διάφορες δραστηριότητες της ΕΕΠΦ. Μπορείτε να καταθέσετε τη δωρεά σας στους τραπεζικούς λογαριασμούς που εμφανίζονται παραπάνω **ειδοποιώντας μας**, ή να μας τη στείλετε με όποιον τρόπο επιθυμείτε. Σε κάθε περίπτωση θα σας δοθεί το νόμιμο παραστατικό, για φορολογική χρήση.

- Για την προστασία του περιβάλλοντος
- Για την εκπαίδευση για την αειφορία
- Για αειφορική διαχείριση του τουρισμού

ΜΕΓΑΣ ΧΟΡΗΓΟΣ
ΕΟΡΤΑΣΜΟΥ 70 ΧΡΟΝΩΝ

**Προστατεύω το περιβάλλον
Στηρίζω την ΕΕΠΦ!**

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**
Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Τακ. Γραμείο
Κ.Ε.Μ.Π.ΑΘ.
Αριθμός Δέματος
2126

ΚΩΔ. 014064

ΕΝΤΥΠΟ
ΚΛΕΙΣΤΟ
ΑΡ. ΔΕΛΙΑΣ
1164/97
Κ.Ε.Μ.Π.Α.

Από αριστερά προς τα δεξιά: Ανδρ. Τσεκούρας, Ν. Περάκης, Γ. Μιχαλίδης